

Regeringens proposition

1977/78: 25

med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78;

beslutad den 27 oktober 1977.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd och det ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås utgifter m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår.

De anslag som begärs uppgår till ca 1 784 milj. kr., varav ca 492 milj. kr. på driftbudgeten och drygt 1 292 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten föreslås gå till sysselsättningsskapande åtgärder, svenska FN-styrkors verksamhet utomlands samt AB Götaverken. De största anslagen på kapitalbudgeten föreslås gå till Statens Vattenfallsverk, lån till Uddeholm AB och studiemedelsfonden.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1977-10-27

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsråden Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Wikström, Johansson

Proposition med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78

Statsråden föredrar förslag till riksdagen i frågor angående anslag m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Anförandena redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Mundebo anför: I prop. 1977/78: 13 om nytt system för de statliga sjöfartavgifterna har föreslagits att ett formellt anslag tas upp för ersättning till viss kanaltrafik. I prop. 1977/78: 17 har regeringen föreslagit att 155,7 milj. kr. anvisas för samarbete mellan SAAB-Scania och staten på dataområdet. I prop. 1977/78: 32 har regeringen föreslagit att 1 690 milj. kr. anvisas för att främja sysselsättningen under vinterhalvåret 1977/78. Regeringen har i prop. 1977/78: 35 föreslagit att 25 milj. kr. anvisas som statskredit till Portugal. Vidare har regeringen i prop. 1977/78: 39 föreslagit att ett statligt bidrag till kommuner och landsting om 360 milj. kr. avseende första halvåret 1978 anvisas. I prop. 1977/78: 42 har regeringen föreslagit att ca 95 milj. kr. anvisas för åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet.

Regeringen föreslår vidare denna dag i prop. 1977/78: 29 att 6,3 milj. kr. anvisas för förberedelser av Linjeflygs utflyttning till Arlanda. I prop. 1977/78: 40 föreslår regeringen att 700 000 kr. anvisas för exportfrämjande åtgärder för de mindre och medelstora företagen. Regeringen föreslår dessutom denna dag i prop. 1977/78: 47 att 700 milj. kr. anvisas för att underlätta strukturomvandlingen inom vissa branscher. De ytterligare medelsbehov som nu kan överblickas bör sammanfattas i en gemensam proposition angående utgifter på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Skulle anslagsframställningar därut-

över på tilläggsbudget för innevarande budgetår visa sig ofrånkomliga bör dessa föreläggas riksdagen vid en senare tidpunkt.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att besluta om anslag m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 i enlighet med de förslag som föredragandena har lagt fram.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen förordnar att de anföranden som redovisas i underprotokollen och en sammanställning över de anslag som regeringen begär skall bifogas propositionen som bilagor 1—13.

Bilaga 1

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Romanus

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN

ANDRA HUVUDTITELN

G. Diverse

[1] **G 5. Stöd till politiska partier.** Riksdagen har efter förslag i årets budgetproposition till Stöd till politiska partier för budgetåret 1977/78 anvisat ett förslagsanslag av 53 100 000 kr. Medelstillelningen sker enligt lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier.

Det statliga stödet utgår dels som partistöd och dels som kanslistöd för ett år i taget räknat från och med den 15 oktober. Partistödet utgår som mandatbidrag. Varje mandatbidrag utgör f. n. 115 000 kr. Kanslistödet, som i princip är avsett endast för parti som är företrätt i riksdagen, utgår som grundstöd och tilläggsstöd. Helt grundstöd utgör f. n. 2 025 000 kr. och tilläggsstödet 5 650 kr. för varje vunnet riksdagsmandat, om partiet är företrätt i regeringen, och annars 8 500 kr. för varje mandat. Samtliga belopp höjdes till sin nuvarande nivå genom riksdagsbeslut under hösten 1975 (prop. 1975/76: 75, KU 1975/76: 27, rskr 1975/76: 79). Dessförinnan hade partistödet och den del av kanslistödet som utgörs av grundstöd varit oförändrade sedan år 1972.

Det är av väsentlig betydelse för demokratin att de politiska partierna har tillräckliga resurser för att kunna bedriva sin opinionsbildande verksamhet. Det statliga stödet till partierna är avsett att garantera detta. Vid partistödslagens tillkomst år 1972 förutsattes att stödet skulle omprövas med hänsyn till penningvärdeförändringen med kortare intervaller än som dithills hade varit fallet. Detta skulle underlätta partiernas planering av sin verksamhet och medföra att språngvisa höjningar av de statliga stödbeloppen kunde undvikas (prop. 1972: 126 s. 48—49). Mot

denna bakgrund förordar jag att det statliga stödet till de politiska partierna räknas upp från och med den 15 oktober 1977.

Förslag till erforderlig lagändring bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga A*.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier

dels till *Stöd till politiska partier* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETFOND

[2] **1. Polishus m. m.** Under denna rubrik har i statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 61 milj. kr. Vid budgetårets ingång fanns en behållning av drygt 33 milj. kr. under anslaget.

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för i första hand polisen samt kostnader för inlösen av polishus som har uppförts efter kommunala eller enskilda åtaganden. För de enskilda byggnadsobjekten förs separata kostnadsramar upp i den investeringsplan som finns upptagen under anslaget.

Föredraganden

I investeringsplanen är under förevarande anslag uppförd en kostnadsram av 12,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 för polishus i Alingsås (jfr. prop. 1976/77: 100 bil. 5 s. 92). Kostnadsramen avser om- och tillbyggnadsarbeten och fördes upp i investeringsplanen sedan regeringen i beslut den 29 december 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i sysselsättningsfrämjande syfte utföra om- och tillbyggnad av polishuset i kv. Hoppet i Alingsås inom en kostnadsram av 13,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975, inkl. kostnader för fastighetsförvärv. Om- och tillbyggnaden avser en sammanlagd rumsarea av ca 5 400 m² för polisen, åklagarmyndigheten samt lokala skattemyndigheten i Alingsås.

Byggnadsstyrelsen redovisar att behovet av om- och tillbyggnadsarbeten har visat sig mer omfattande och kostnadskrävande än som tidigare beräknats. Enligt styrelsen föranleds de ökade kostnaderna av såväl fördyringar inom ramen för tidigare beslutade åtgärder som en utökning av byggnadsåtgärdernas omfattning för främst ombyggnaden av befintliga lokaler. Byggnadsstyrelsen redovisar ökade kostnader bl. a. för energi-

besparande åtgärder, kompletteringar på grund av ändrade brand- och civilförsvarskrav samt avsevärd utökning av ombyggnadsåtgärderna till följd av tillkommande krav från lokalbrukarna samt tidigare ej beaktade brister inom befintlig byggnad. Kostnaderna för att tillgodose nämnda krav beräknar byggnadsstyrelsen till sammanlagt 7,1 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Kostnader för energibesparande åtgärder ingår med 2 milj. kr. i detta belopp. Mot redovisad bakgrund hemställer byggnadsstyrelsen om uppdrag att utföra om- och tillbyggnad inom kv. Hoppet i Alingsås inom en kostnadsram av 19,3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976.

Jag finner det angeläget att byggnadsarbetena inom kvarteret Hoppet i Alingsås kan fullföljas i den omfattning som byggnadsstyrelsen har föreslagit och förordar efter samråd med chefen för kommundepartementet att kostnadsramen för polishus i Alingsås förs upp med 19,3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 i investeringsplanen under förvarande anslag för budgetåret 1977/78.

Jag förordar att de utgifter som hänger samman med de redovisade byggnadsarbetena får bestridas av tillgängliga medel under detta investeringsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för polisväsendet m. m. inom den kostnadsram som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten för polisväsendet m. m.

Bilaga A

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier

Härigenom föreskrivs att 2, 6 och 8 §§ lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Partistöd utgår som mandatbidrag. Varje mandatbidrag utgör 115 000 kronor.

Partistöd utgår som mandatbidrag. Varje mandatbidrag utgör 150 000 kronor.

6 §²

Parti som vid val till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela landet erhåller för varje år för vilket valet gäller ett helt grundstöd. Helt grundstöd utgör 2 025 000 kronor.

Parti som vid val till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela landet erhåller för varje år för vilket valet gäller ett helt grundstöd. Helt grundstöd utgör 2 630 000 kronor.

8 §³

Parti som avses i 6 eller 7 § erhåller utöver grundstödet tilläggsstöd för varje år för vilket valet gäller med 5 650 kronor för varje vunnet mandat, om partiet är företrätt i regeringen, och annars med 8 500 kronor för varje vunnet mandat.

Parti som avses i 6 eller 7 § erhåller utöver grundstödet tilläggsstöd för varje år för vilket valet gäller med 7 350 kronor för varje vunnet mandat, om partiet är företrätt i regeringen, och annars med 11 000 kronor för varje vunnet mandat.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna tillämpas dock för tid från och med den 15 oktober 1977. Före ikraftträdandet ingivna ansökningar om stöd för det år som räknas från och med nyssnämnda dag skall anses avse stöd med belopp som följer av bestämmelserna i den nya lydelsen.

¹ Senaste lydelse 1975: 1109.

² Senaste lydelse 1975: 1109.

³ Senaste lydelse 1975: 1109.

Bilaga 2

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Söder

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser utrikesdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN

TREDJE HUVUDTITELN

A. Utrikesdepartementet m. m.

[1] **A 8. Kommittéer m. m.** På statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik förts upp ett reservationsanslag av 200 000 kr.

I anslutning till sina ställningstaganden till tredje huvudtitelns anslag Svenska institutet för budgetåret 1976/77 uttalade sig riksdagen för en översyn av den samlade svenska kultur- och informationsverksamheten utomlands (UU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 164). Med anledning härav har regeringen tillsatt en särskild utredning (UD 1977: 01) med uppdrag att se över det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet ("SIK-utredningen").

För att bestrida kostnaderna för utredningen erfordras tilläggsmedel om 575 000 kr. för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 575 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

IV. STATENS UTLÄNINGSFONDER

[2] **1. Utrikesförvaltningens lånefond.** På statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 300 000 kr. Fonden uppgår för närvarande till 3 325 000 kr. Den dispo-

neras huvudsakligen för s. k. allmänna lån i samband med tjänstemans förflyttning. En mindre del av fonden disponeras för särskilda lån till tjänstemän för inköp av möbler och andra inventarier.

Utlandslönesystemet förutsätter att tjänstemännens behov av krediter i samband med omstationering skall kunna tillgodoses genom lånefonden (prop. 1963: 75 s. 100, SU 1963: 125, rskr 1963: 298). Det ökade antalet låneberättigade i kombination med det stora antalet omstationeringar har medfört behov av extra medelstildelning för innevarande budgetår.

Som ett led i en långsiktig plan för att tillföra lånefonden de resurser som erfordras för att fonden skall kunna fylla sin funktion anser jag att ytterligare 2 milj. kr. bör tillföras fonden under innevarande budgetår.

Med hänvisning till ovanstående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningens lånefond* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

Bilaga 3

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Krönmark

**Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde**

DRIFTBUDGETEN

FJÄRDE HUVUDTITELN

H. Övrig verksamhet

[1] **H 9. FN-styrkors verksamhet utomlands.** Medel för en svensk militär styrka i FN-tjänst anvisades första gången på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1956/57 (prop. 1956: 198, SU 1956: 179, rskr 1956: 539). Därefter har årligen ytterligare medel anvisats för svenska FN-styrkors verksamhet. Medel för de årliga utgifterna inom Sverige för att rekrytera, utbilda och organisera den svenska beredskapsstyrkan m. m. anvisas sedan budgetåret 1965/66 under förslagsanslaget Beredskapsstyrka för FN-tjänst. Medel för FN-styrkornas verksamhet utom Sverige och för viss personal vid Sveriges ständiga representation i FN samt — fr. o. m. den 1 juli 1967 — för observatörer i FN-tjänst anvisades budgetåren 1965/66—1971/72 under reservationsanslaget Kostnader för svenska FN-styrkor m. m. Fr. o. m. budgetåret 1972/73 har medel för FN-styrkornas verksamhet utom Sverige anvisats under anslaget FN-styrkors verksamhet utomlands. Sammanlagt har för svenska FN-styrkors verksamhet hittills anvisats 862 465 000 kr. på tilläggsstat och tilläggsbudget. Därav har 60,5 milj. kr. anvisats för att täcka utgifterna för FN-styrkan på Cypern, FN-styrkan i Mellersta Östern och FN-observatörer under tiden januari—juli 1977 samt för vissa oförutsedda utgifter (prop. 1976/77: 125 bil. 3, FöU 1976/77: 12 rskr 1976/77: 251).

Del av ifrågavarande kostnader avses bli ersatta av FN. Intill den 1 juli 1977 har från FN influtit 450 248 729 kr. Sveriges fordran hos FN enligt hittills framlagda krav uppgår till f. n. 57 206 900 kr. Ersätt-

ningar som flyter in från FN tillgodoförs statsbudgetens inkomsttitel Övriga diverse inkomster.

Genom beslut den 21 april 1977 har tiden för den svenska FN-insatsen i Mellersta Östern förlängts t. o. m. den 24 oktober 1977. Utgifterna beräknas till ca 6,9 milj. kr. i månaden eller för tiden juli—december 1977 sammanlagt 41 500 000 kr.

Genom beslut den 9 juni 1977 har tiden för den svenska FN-insatsen på Cypern förlängts t. o. m. den 15 december 1977. Utgifterna beräknas till ca 4,8 milj. kr. i månaden eller sammanlagt 28 500 000 kr.

En allmän medelsreserv av 4,0 milj. kr. bör beräknas med hänsyn till eftersläpande sjukvårdskostnader för tidigare kontingenter samt vissa utgifter som kan bli nödvändiga vid en avveckling av kontingenterna.

Antalet observatörer i FN-tjänst uppgick den 1 juli 1977 till 41. Medelsbehovet för dessa kan beräknas till 417 000 kr. i månaden eller för tiden juli—december 1977 sammanlagt 2 500 000 kr.

Vid utgången av juni 1977 kvarstod en behållning på ca 702 000 kr. under anslaget FN-styrkors verksamhet utomlands.

Behovet av ytterligare medel för FN-styrkor i Mellersta Östern och på Cypern och för observatörer uppgår alltså till $(41\,500\,000 + 28\,500\,000 + 4\,000\,000 + 2\,500\,000 - 702\,000 =)$ 75 798 000 kr., avrundat 75,8 milj. kr. Medlen bör liksom tidigare anvisas utanför utgiftsramen för det militära försvaret.

Med hänsyn till att många osäkra faktorer ligger i anslagsberäkningen kan det bli nödvändigt att även i fortsättningen förskottsvis bestrida utgifter för ifrågasvarande ändamål från anslaget till oförutsedda utgifter.

Dessa utgifter bör slutligt belasta anslaget FN-styrkors verksamhet utomlands. Frågan om deras täckning bör få tas upp framdeles.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *FN-styrkors verksamhet utomlands* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 75 800 000 kr.

[2] **H 10. Övervakningskontingenten i Korea.** Efter förslag i prop. 1953: 234 anvisade riksdagen (SU 1953: 196, rskr 1953: 431) på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1953/54 under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 5 milj. kr. till svenska övervaknings- och repatrieringskontingenten i Korea.

Den svenska repatrieringskontingenten upplöstes efter slutfört uppdrag den 1 mars 1954. Övervakningskontingentens uppdrag står alltfjämt kvar men personalen har reducerats avsevärt och uppgår nu till sju personer mot omkring 90 personer år 1955.

För övervakningskontingentens fortsatta verksamhet har riksdagen under anslaget Svenska övervakningskontingenten i Korea fr. o. m. bud-

getåret 1972/73 benämnt Övervakningskontingenten i Korea, anvisat sammanlagt 24 400 000 kr. (jfr senaste prop. 1976/77: 25 bil. 3, FöU 1976/77: 5, rskr 1976/77: 67). Hittills har alltså anvisats 29 400 000 kr. för ifrågavarande ändamål. De medel som anvisades senast beräknades täcka utgifterna för kontingentens verksamhet t. o. m. juni 1977.

Det kan inte bedömas hur länge övervakningskontingenten i Korea behöver fortsätta sin verksamhet. Medel för verksamheten bör emellertid beräknas för tiden t. o. m. utgången av budgetåret 1977/78. Jag anser att kontingentens personalstyrka även i fortsättningen bör hållas så låg som möjligt.

För den fortsatta verksamheten räknar jag med ett medelsbehov av 116 670 kr. i månaden. Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns ett underskott på ca 23 200 kr. under anslaget. Anslagsbehovet för budgetåret 1977/78 uppgår därför till $(1\,400\,000 + 23\,200)$ avrundat 1 420 000 kr. Medlen bör liksom tidigare anvisas utanför utgiftsramen för det militära försvaret.

Beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1977/78 måste betraktas som ungefärlig med hänsyn till svårigheterna att beräkna vissa utgiftsposter samt möjligheten av en avveckling av kontingentens verksamhet. Ett eventuellt behov av ytterligare medel får tillgodoses genom anlitage av anslaget till oförutsedda utgifter. Frågan om att täcka utgifter som bestrids på detta sätt bör få tas upp framdeles.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övervakningskontingenten i Korea* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 1 420 000 kr.

Bilaga 4

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Gustavsson såvitt avser frågan under punkten 2;
statsrådet Troedsson såvitt avser frågan under punkten 1

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN

FEMTE HUVUDTITELN

E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

[1] **E 16. Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar.** I budgetpropositionen för innevarande budgetår (prop. 1976/77: 100 bil. 8 s. 198) anmälde jag, att världshälsovårdsorganisationen (WHO) tillfrågat Sverige om möjligheterna att överta och bekosta ett internationellt system för rapportering av läkemedelsbiverkningar. Denna förfrågan hade sin grund i Sveriges internationellt sett höga standard inom läkemedelskontrollen. Det förutsattes att verksamheten skulle förläggas i anslutning till, men organisatoriskt skild från socialstyrelsens läkemedelsavdelning i Uppsala. Resultaten av detta rapporteringssystem skulle även i fortsättningen ligga till grund för ställningstaganden vid WHO:s läkemedelsavdelning i Genève. Kostnaderna beräknades preliminärt till ca 1,5 milj. kr. per år.

Förhandlingar mellan representanter för WHO och den svenska regeringen har ägt rum i Genève. Under förutsättning av godkännande av riksdagen resp. WHO har en preliminär överenskommelse av följande innehåll träffats mellan parterna.

De operativa delarna av verksamheten vid WHO:s enhet för läkemedelsbiverkningar (WHO Drug Monitoring Centre) skall fr. o. m. den 1 januari 1978 gradvis överföras till Sverige och skall fr. o. m. nämnda dag verka som ett WHO Collaborating Centre. Enheten skall placeras i an-

slutning till socialstyrelsens läkemedelsavdelnings lokaler i Uppsala. Verksamheten skall bedrivas efter de riktlinjer som fastställts av WHO. Enheten skall ha till uppgift att

a. insamla, analysera och lagra information samt sammanställa rapporter om misstänkta läkemedelsbiverkningar som erhålls från nationella och andra centra som deltar i WHO:s program,

b. följa den vetenskapliga litteraturen och sammanställa publikationer om läkemedelsbiverkningar,

c. utveckla metoder för att kunna fastställa grad och betydelse av biverkningsreaktioner och för att tidigt kunna upptäcka allvarliga reaktioner,

d. initiera retrospektiva och prospektiva studier över läkemedelsbiverkningsreaktioner,

e. utföra vetenskapliga studier av problem som hänför sig till läkemedelsbiverkningsreaktioner,

f. förse WHO med de resultat som erhålls under a.—e. och förbereda relevant information för distribution till nationella och andra centra som deltar i WHO:s program och till medlemsstaterna,

g. på WHO:s begäran bistå vid etablering eller utveckling av nationella övervakningscentra i utvecklingsländer och vid förbättring av dessa länders övervakningssystem,

h. i samarbete med WHO organisera vetenskapliga konferenser för att granska och utvärdera den information som insamlats av centret och för att granska centrets arbete.

De uppgifter och data som enheten erhåller skall behandlas enligt de regler för konfidentialitet som gäller inom WHO. Uppgifter skall inte få lämnas ut från centret utan WHO:s medgivande. Rapporter från enheten skall publiceras av WHO.

Kostnaderna för driften av enheten skall med utgångspunkt i verksamhetens omfattning under år 1977 delas mellan WHO och den svenska staten på så sätt att WHO svarar för kostnaderna för medicinsk ledning av verksamheten och för publikationskostnader. De kostnader som kan föranledas av den verksamhet som nämnts under h. i det föregående skall inte heller belasta den svenska staten.

Avsikten är att verksamheten skall bedrivas i form av en stiftelse.

Med utgångspunkt i verksamhetens nuvarande omfattning kan kostnaderna för Sveriges del beräknas till ca 920 000 kr. per år. Därav hänför sig 573 000 kr. till avlöningar och 347 000 kr. till omkostnader. För budgetåret 1977/78 beräknas kostnaderna till 439 000 kr.

Avtalet har förutsatts gälla för en tid av tre år fr. o. m. den 1 januari 1978 och förlängas med tre år i sänder. Envar av parterna skall emellertid kunna säga upp avtalet under något av dessa år, om detta sker sex månader före årets utgång.

Yttrande från datainspektionen har inhämtats i enlighet med stad-

gandet i 2 § andra stycket datalagen (1973: 289). Datainspektionen har inte haft något att invända mot att ett biverkningsregister inrättas i enlighet med vad som angivits i den preliminära överenskommelsen mellan representanter för den svenska regeringen och WHO. Enligt datainspektionen kan de särskilda frågorna om föreskrifter för registret bedömas först när ytterligare dokumentation om registret föreligger.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ingå överenskommelse med WHO om överförande till Sverige av WHO:s enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i det föregående,
2. till *Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 439 000 kr.

J. Nykterhetsvård m. m.

[2] **J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.** I statsbudgeten för innevarande budgetår är under denna anslagsrubrik uppfört ett förslagsanslag av 160 200 000 kr.

Vid min anmälan av förevarande anslag i prop. 1976/77: 100 bil. 8 framhöll jag bl. a. att i samband med fylleristraflets avskaffande beräknades en försöksverksamhet med samordnat medicinskt och socialt omhändertagande av berusade personer komma i gång i Landskrona under våren 1977. Vidare nämndes att undersökning pågick om förutsättningar för en sådan utökad försöksverksamhet på andra håll i landet.

Vid riksdagens behandling av propositionen (1975/76: 113) angående fylleristraflets avskaffande m. m. uppdrogs åt regeringen att i enlighet med justitieutskottets betänkande JuU 1975/76: 37 snarast redovisa en plan för riksdagen angående en utökad försöksverksamhet med tillnyktringsenheter. Utskottet förordade att riksdagen uttalade sig för en målsättning som innebar att omhändertagandet av berusade personer skulle förbindas med akutvården och att vården skulle ges inom sjukvårdens eller nykterhetsvårdens ram utanför polisstationerna.

Med anledning av riksdagens uppdrag har en arbetsgrupp bildats inom socialdepartementet med företrädare även för justitiedepartementet, socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet. På grundval av överläggningar med kommuner och landsting har arbetsgruppen utarbetat en plan för utvidgad försöksverksamhet med tillnyktringskliniker. Jag föreslår att denna plan nu

redovisas för riksdagen samtidigt som erforderliga medel för statsbidrag för verksamheten tas upp på tilläggsbudget.

Förutom den tidigare beslutade försöksverksamheten i Landskrona som startade i början av juni månad 1977, bör försöksverksamhet med tillnyktringsenheter starta i Gävle, Göteborg, Karlstad, Skövde och Särna. Tillnyktringsenheterna skall i första hand ta emot berusade personer, som tagits om hand av polisen. En utvärdering av verksamheten skall ske kontinuerligt lokalt i samråd med socialdepartementet.

I enlighet med riksdagens uttalande bör utgångspunkten för försöksverksamheten vara att behandlingen och vården av omhändertagna berusade personer skall vara en socialmedicinsk och inte en polisierad uppgift. Vidare bör akutvården av de omhändertagna ingå i en behandlingskedja. Det är viktigt att betona att den planerade försöksverksamhetens syfte är att ge underlag för en bedömning av hur vården och tillsynen av de omhändertagna berusade i framtiden skall organiseras och att försöksverksamheten alltså inte direkt syftar till att lösa de lokala problemen på resp. orter. Sålunda utgör försöksverksamheten i Göteborg ett begränsat försök för att kartlägga och styrka behovet för åldersgrupper under 30 år.

Huvudmän för tillnyktringsenheterna i Göteborg och Karlstad blir resp. kommun företräd av sociala centralnämnden. I Gävle, Skövde och Särna blir resp. landsting huvudman och tillnyktringsenheterna knyts till sjukvårdens resurser på orten. Representanter för sjukvården, polisen och socialvården har på resp. försöksort arbetat fram förslag till utformning av verksamheten. Tillnyktringsenheten i Göteborg med 10 platser förläggs till ett f. d. ålderdomshem i de centrala delarna av staden. I Karlstad anordnas 10—12 platser i en nyuppförd barackbyggnad centralt belägen i staden. I denna försöksverksamhet avser man också att i enlighet med riksdagens intentioner undersöka möjligheten av att låta verksamheten omfatta viss kontroll av alkoholhalten i blodet hos de omhändertagna. I Gävle skall 8—10 platser anordnas i redan befintliga lokaler vid psykiatriska kliniken. Dessa platser skall även betjäna Sandvikens kommun. I Skövde skall 8 platser anordnas i en nyuppförd tillbyggnad till intagningsavdelningen vid kärnsjukhuset. Vid sjukstugan i Särna skall 1—2 platser upplåtas för tillnyktringsfall.

Verksamheten vid de nya försöksorterna beräknas starta under första halvåret 1978 och pågå i två år, dock längst till den 30 juni 1980. Jag beräknar driftkostnaderna för den utökade försöksverksamheten till 1,9 milj. kr. för budgetåret 1977/78. I detta belopp ingår även kostnader för utvärdering samt vissa investeringskostnader.

Jag vill i detta sammanhang nämna att riksdagen i samband med fylleristrafkets avskaffande också beslöt om en försöksverksamhet med sjukvårdsutbildad personal i anslutning till de polisarrester som används för förvaring av omhändertagna berusade personer. Regeringen har ge-

nom beslut den 15 september 1977 på föredragning av chefen för justitiedepartementet uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att med resp. huvudmän förhandla om avtal om sådan verksamhet i Stockholms och Borås polisdistrikt.

Det sammanlagda tillkommande medelsbehovet under innevarande budgetår uppgår sålunda till 1,9 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.

Bilaga 5

Utdrag
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Turesson

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

[1] **Lånegaranti till Rederi AB Gotland.** I syfte att skapa förutsättningar för en tillfredsställande trafikförsörjning för Gotland antog riksdagen år 1970 en lag om linjesjöfart på Gotland (prop. 1970: 175, 3 LU: 89, rskr 463). Med stöd av denna lag erhöll Rederi AB Gotland den 29 januari 1971 tillstånd att tills vidare i förvärvssyfte bedriva sjöfart för gods- och personbefordran i regelbunden trafik mellan Gotland och svenska hamnar utanför Gotland. Enligt lagen fastställer regeringen taxor och turplaner i linjesjöfarten på Gotland. Till trafiken utgår statligt transportstöd.

Med ändring i sitt beslut den 29 januari 1971 föreskrev regeringen den 22 september 1977 att det Rederi AB Gotland meddelade tillståndet att bedriva regelbunden trafik mellan Gotland och svenska hamnar utanför Gotland skall gälla till och med den 31 december 1981. För den tid tillstånd till linjesjöfart är meddelat Rederi AB Gotland har i beslutet den 22 september 1977 angivits särskilda villkor för trafikens bedrivande. Syftet med dessa villkor är att underlätta tillämpningen av gällande principer för taxesättningen och transportstödet vad gäller Rederi AB Gotlands koncessionstrafik.

Under den tid dessa villkor gäller har staten rätt att utse en av ledamöterna i bolagets styrelse och en av bolagets revisorer.

Vid föreläggande för 1974 års riksdag av förslag till vidgat transportstöd (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347) uttalades att frågan om huvudmannaskaps- och ägarförhållanden vad avser färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet närmare borde övervägas.

Med utgångspunkt i de villkor som numera föreskrivs för trafiken samt genom den insyn den av staten utsedda styrelseledamoten och revisorn får i bolagets verksamhet anser jag att frågan fått en tillfredsställande lösning.

För att rederiet skall kunna täcka sitt behov av kapital för koncessionstrafiken bör rederiet ha möjlighet att erhålla statlig lånegaranti. Statlig lånegaranti bör lämnas inom en ram av 35 milj. kr. För sådan lånegaranti bör följande villkor gälla. Staten skall erhålla säkerhet i form av inteckningar i de fartyg som utnyttjas i koncessionstrafiken med ett förmånsläge inom 90 % av anskaffningsvärdena utan rätt till överhypotek på inteckningar med bättre rätt. Om säkerhet med bättre rätt lämnas skall kreditgivaren vara skyldig att vid anfordran återställa sådan säkerhet i utbyte mot nyss angivna säkerhet. Återbetalning av lån för vilka den statliga lånegarantin ställs skall ske årligen med minst 4 % av anskaffningsvärdena för nu i koncessionsflottan ingående fartyg och av anskaffningsvärdet för ev. tillkommande fartyg med början under 16:e året efter det fartyget togs i bruk av rederiet.

Vid försäljning av fartyg ingående i koncessionsflottan eller vid stadigvarande utnyttjande av sådant fartyg utanför koncessionstrafiken skall hela den del av lånegarantin som belöper på fartyget i fråga omedelbart upphöra.

Vid utgången av år 1981 bör staten kunna ompröva säkerheten för lånegarantin. Skulle koncessionen upphöra före år 1982 får överenskommelse träffas med rederiet om hur detta skall påverka amorteringsvillkoren och säkerheten för lånen och avvecklingen av den statliga lånegarantin.

Fullmäktige i riksgäldskontoret bör bemyndigas att medge de föreslagna statliga lånegarantierna.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för lämnande av lånegaranti till Rederi AB Gotland som jag har förordat,
2. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garantier för lån till Rederi AB Gotland intill ett belopp av högst 35 000 000 kr.

DRIFTBUDGETEN

SJÄTTE HUVUDTITELN

B. Vägväsendet

[2] **B 7. Bidrag till byggande av enskilda vägar.** Under denna rubrik har på statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 30 000 000 kr. avseende statsbidrag till byggande av enskilda vägar under kalenderåret 1978. Genom regeringens beslut den 30 juni 1977 har statens vägverk medgetts att — i avvaktan på att riksdagen

ställer medel till förfogande för budgetåret 1977/78 — ta i anspråk 3 000 000 kr. under år 1977 för bidrag till kostnader för att åtgärda skador på vägar och broar till följd av vårflodsöversvämningarna 1977.

Regeringen uppdrog den 16 augusti 1973 åt länsstyrelsen i Värmlands län att vidta erforderliga åtgärder med anledning av Näckåns översvämning den 21 juli 1973 i Sysseleback i dåvarande Finnskoga Dalby kommun. Länsstyrelsen har med anledning av uppdraget bl. a. förskottsvis betalat kostnader på sammanlagt 324 311 kr. för nybyggnad av enskilda vägen till Långberget som ersättning för raserad vägdel.

Jag förordar att medelsanvisningen med hänsyn till vad jag har anfört ökas med 3 325 000 kr. för budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 3 325 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

B. Televerket

[3] **Höjning av rörlig kredit till televerket.** I skrivelse den 31 augusti 1977 har televerket hemställt om höjning av maximibeloppet för verkets rörliga kredit i riksgäldskontoret.

Televerket anför att verkets behov av rörelsemedel är av betydande omfattning, vilket främst beror på att en mycket stor del av de avgifter som televerkets kunder har att erlägga debiteras i cfterskott. De sammanlagda abonnentkrediterna uppgick den 30 juni 1977 till nära 1 000 milj. kr.

Televerket disponerade t. o. m. utgången av budgetåret 1976/77 dels ett fast amorteringsfritt rörelsekapital på 83,4 milj. kr., dels rundradio-rörelsens fond om 258,1 milj. kr., dels en rörlig kredit i riksgäldskontoret om maximalt 625 milj. kr. Maximibeloppet för den rörliga krediten är oförändrat sedan april månad år 1971.

I 1977 års budgetproposition (prop. 1976/77: 100, bil. 12 s. 491) förordade chefen för utbildningsdepartementet att förvaltningen av rundradio-rörelsens fond under budgetåret 1977/78 successivt skall föras över till riksgäldskontoret för att redovisas på riksgäldsfonden. Chefen för utbildningsdepartementet anförde vidare i propositionen: "För det fall televerkets nuvarande rörliga kredit framdeles inte är tillräcklig avser enligt vad jag erfarit chefen för kommunikationsdepartementet att föreslå regeringen att lägga fram förslag om en höjning av densamma."

Riksdagen godkände förslaget om överföring av rundradiorörelsens fond (KrU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 118) och regeringen beslutade den 30 juni 1977 att fonden, till den storlek som fastställts i bokslutet, skall överföras från televerket till riksgäldskontoret med 50 % den 30 december 1977, med ytterligare 25 % den 30 mars 1978 och med återstående 25 % den 30 juni 1978.

Den fortsatta expansionen av televerkets rörelse och överflyttningen av rundradiorörelsens fond har nu visat behov av en ökad tillgång på rörelsemedel för televerket. Televerket hemställer med stöd av det ovan anförda om en höjning av maximibeloppet för den rörliga krediten från 625 milj. kr. till 1 000 milj. kr. Jag har inga erinringar och förordar den av televerket föreslagna höjningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att televerket får disponera en från 625 000 000 kr. till högst 1 000 000 000 kr. höjd rörlig kredit i riksgäldskontoret.

Bilaga 6

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27**Föredragande:** statsrådet Mundebo**Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser budgetdepartementets verksamhetsområde**

DRIFTBUDGETEN**ÅTTONDE HUVUDTITELN****B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.**

[1] **B 7. Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.** Under denna rubrik har i statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 000 kr. Vid budgetårets ingång fanns en behållning av 2 459 000 kr. under anslaget.

Från anslaget bestrids konsultkostnader m. m. för dels utredningar som leder fram till byggnadsprogram, dels utredningar i inredningsfrågor och inredningsprojektering. Till större delen gäller det kostnader som förskotteras från anslaget. Förskotterade belopp återbetalas sedermera från anslag som anvisas för berörda byggnads- och inredningsobjekt. Till en mindre del avser anslaget kostnader för lokalförsörjningsplanering, normerings- och utvecklingsarbete m. m., vilka belastar anslaget slutligt. Om verkställda utredningar inte leder till realiserade projekt stannar kostnaderna också slutligt på anslaget.

Under innevarande budgetår kommer kostnadsramar för byggnads- och inredningsobjekt inte att föras upp i den omfattning som byggnadsstyrelsen förutsatt i sin tidigare planering. Detta innebär bl. a. att belopp som har förskotterats från utredningsanslaget inte i beräknad omfattning kommer att kunna återbetalas från de anslag som slutligt skall belastas med ifrågavarande kostnader. Jag förordar därför att ytterligare 2 milj. kr. anvisas för utredningar rörande byggnadsföretag m. m. för budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att för *Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

[2] **B 8. Inredning av byggnader för statlig förvaltning.** Under denna rubrik har i statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 27 milj. kr. Vid budgetårets ingång fanns en behållning av ca 4,5 milj. kr. under anslaget. Från anslaget bestrids utgifter bl. a. för inredning och till lokalerna knuten utrustning som behöver anskaffas i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. För planering m. m. av denna inredning och utrustning svarar huvudsakligen resp. byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Formerna för planeringen har redovisats i prop. 1972: 130 (bil. 5 s. 21).

Byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden har redovisat förslag till nya eller ändrade kostnadsramar för anskaffning av inredning och utrustning till byggnader för statlig förvaltning. För de förslag till nya och ändrade ramar som med hänsyn till föreliggande tidplaner bör behandlas nu kommer jag att lämna en kortfattad redogörelse i det följande.

Linköping

Utrustning för försöksstationer för FOA. I prop. 1976/77: 125 (bil. 7 s. 26) har redogörelse lämnats för nybyggnad av försöksstationer i Linköpings kommun för försvarets forskningsanstalt. Försöksstationerna avses ersätta befintliga anläggningar i Stockholmstrakten i samband med omlokaliseringen av huvudavdelning 3 till Vallaområdet i Linköping.

Försvarets forskningsanstalt har beräknat kostnaderna för anskaffning av utrustning till försöksstationerna i Linköping till sammanlagt 1 261 000 kr.

Norrköping

Inredning av lokaler för sjöfartsverkets centrala elverkstad m. m. I enlighet med beslut under riksmötet 1975/76 (prop. 1975/76: 100 bil. 8 s. 141, TU 1975/76: 11, rskr 1975/76: 253) har sjöfartsverkets centrala elverkstad m. m. erhållit lokaler inom Händelöområdet i Norrköping. För att möjliggöra viss inredning av lokalerna har regeringen i beslut den 16 juni 1977 medgivit byggnadsstyrelsen att för ändamålet forskottsvis ta i anspråk 125 000 kr. från den i inredningsplanen uppförda kostnadsramen Diverse objekt.

Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till ombyggnad av de lokaler som inhyrts för elverkstaden m. m. Sammanlagt omfattar lokalerna en totalarea av 1 400 m². Kostnaderna för anskaffning av inredning be-

räknar byggnadsstyrelsen numera till 600 000 kr. Utöver normal inredning för kontor, verkstads- och förrådslokaler ingår kostnader för skärmväggar.

Jönköping

Lantbruksstyrelsen/skogsstyrelsen/domstolsverket/statens jordbruksnämnd: Övrig utrustning. I gällande utrustningsplan finns uppförd en definitiv kostnadsram av 1 180 000 kr. för Övrig utrustning för förvaltningslokalerna i kv. Göta i Jönköping (jfr prop. 1975/76: 100 bil. 9 s. 57—58 och 63).

Utrustningsnämnden föreslår med anledning av inträffade prishöjningar att kostnadsramen höjs med 130 000 kr. till 1 310 000 kr.

Sundsvall

Inredning av nybyggnad i kv. Jungfrun för riksförsäkringsverket m. fl. Redogörelse för nybyggnaden i kv. Jungfrun har lämnats i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 154). Lokalerna kommer att färdigställas successivt under hösten 1978 och våren 1979. Totalt rymmer nybyggnaden ca 350 kontorsarbetsplatser, datahall m. m. för riksförsäkringsverket samt personalrestaurang. Byggnadsstyrelsen har beräknat att ca 250 kontorsarbetsplatser i nybyggnaden behöver tas i anspråk för riksförsäkringsverket. Kostnaderna för inredning av dessa kontorslokaler med tillhörande personalutrymmen samt restaurang m. m. beräknar byggnadsstyrelsen till 4,5 milj. kr. Styrelsen utgår härvid från att befintlig inredning till ett nyanskaffningsvärde av ca 800 000 kr. kan utnyttjas. Den area för vilken inredningen har planerats uppgår till sammanlagt ca 7 000 m².

Riksförsäkringsverket/statens personalpensionsverk: Övrig utrustning. En nybyggnad har tidigare uppförts i kv. Måsen i Sundsvall för riksförsäkringsverkets tekniska byrå och statens personalpensionsverk. I gällande utrustningsplan finns uppförd en definitiv kostnadsram av 535 000 kr. för Övrig utrustning för nybyggnaden i detta kvarter (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 75 och 80).

Utrustningsnämnden beräknar kostnaderna för Övrig utrustning till de lokaler i kv. Jungfrun som har planerats för riksförsäkringsverket till 560 000 kr. och föreslår att gällande kostnadsram höjs med detta belopp till 1 095 000 kr. Utrustningsförslaget omfattar bl. a. snabbtelefonutrustning för 375 000 kr. och utrustning till personalrestaurang och pausrum för 100 000 kr.

Umeå

Inredning av nybyggnader i Ersmark för försvarets forskningsanstalt. Enligt beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) skall enheten för skydd mot ABC-stridsmedel vid försvarets

forskningsanstalt omlokaliseras till Umeå. Enheten utgör huvudavdelning 4 i den nya organisationen för försvarets forskningsanstalt. I prop. 1976/77: 125 (bil. 7 s. 26—27) har redogörelse lämnats för planerade nybyggnader för forskningsanstalten i Umeå. Enligt gällande tidplan beräknas omlokaliseringen ske under sommaren 1979.

För att leverans av installationsbärande inredning skall kunna ske i anslutning till byggnadsåtgärderna måste viss upphandling ske redan under innevarande budgetår. Den inredda arean uppgår till sammanlagt ca 7 700 m², varav ca 3 600 m² för laboratorier och verkstäder m. m., ca 2 000 m² för kontorslokaler, ca 1 400 m² för förråd samt ca 700 m² för personalutrymmen inkl. restaurang. För anskaffning av inredning för dessa lokaler beräknar byggnadsstyrelsen en kostnadsram av 9,4 milj. kr. I beräknade inredningskostnader ingår dragskåp för laboratorierna m. m.

Försvarets forskningsanstalt: Telefonväxel och Övrig utrustning. Utrustningsnämnden föreslår att en ny telefonväxel utbyggd för 200 anknytningar anskaffas för försvarets forskningsanstalt i Umeå. Kostnaderna för växel med anknytningsapparater beräknas till 655 000 kr. Utrustningsnämnden föreslår att en delram av detta belopp förs upp i utrustningsplanen. Återköpsvärde för befintlig växelutrustning i Ursvik i Solna har ej beräknats då denna växel behövs för den verksamhet inom forskningsanstalten som skall kvarstanna inom Stockholmsområdet.

Utrustningsnämnden föreslår samtidigt att en definitiv kostnadsram av 630 000 kr. anvisas för Övrig utrustning. Därav avser 400 000 kr. övriga teletekniska anläggningar — bl. a. snabbtelefonutrustning och interna datorkablar. För utrustning av restaurang m. m. beräknar nämnden 132 000 kr. För städutrustning, lyftdon och motionsutrustning beräknas 98 000 kr.

Föredraganden

Utöver de förslag till nya kostnadsramar för inredning som har redovisats i det föregående har byggnadsstyrelsen föreslagit att vissa kostnadsramar som finns uppförda i inredningsplanen justeras med hänsyn till den höjda mervärdeskatten. Jag är inte beredd att biträda styrelsens förslag om kompensation för den höjda mervärdeskatten för kostnadsramar som tidigare har fastställts.

Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av byggnadsstyrelsen förordar jag att följande nya kostnadsramar i 1 000-tal kr. förs upp i inredningsplanen redan för innevarande budgetår. Vid beräkningen av beloppen har jag tagit hänsyn till de tidpunkter vid vilka anskaffningen kommer att ske.

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram	
		definitiv	delram
<i>Norrköping</i>			
Inredning av lokaler för sjöfartsverkets centrala elverkstad m. m.	+ 500	500	
<i>Sundsvall</i>			
Inredning av nybyggnad i kv. Jungfrun	+ 4 000	4 000	
<i>Umeå</i>			
Inredning av nybyggnader i Ersmark	+ 9 400	9 400	

Vid min beräkning av kostnadsram för *utrustning för försöksstationer för FOA* har jag under detta anslag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet beräknat medel för sådana utrustningskostnader som direkt föranleds av omlokaliseringen och som erfordras för de beslutade försöksstationerna i Linköpings kommun.

Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av utrustningsnämnden för universitet och högskolor och — vad gäller försöksstationerna för FOA — försvarets forskningsanstalt förordar jag att följande nya och ändrade kostnadsramar i 1 000-tal kr. förs upp i utrustningsplanen för innevarande budgetår.

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medels- förbruk- ning t. o. m. 1977- 06-30
		defi- nitiv	del- ram	art ¹	
<i>Linköping</i>					
Utrustning för försöksstationer för FOA	+ 430	430		3	—
<i>Jönköping</i>					
Lantbruksstyrelsen/skogssty- relsen/domstolsverket/statens jordbruksnämnd; övrig utrustning	+ 130	1 310		2a	957
<i>Sundsvall</i>					
Riksförsäkringsverket/statens personalpensionsverk; övrig utrustning	+ 560	1 095		2a	450
<i>Umeå</i>					
Försvarets forskningsanstalt: telefonväxel	+ 655		655	3	—
övrig utrustning	+ 600	600		3	—

¹ Art av kostnadsram för resp. objekt.

2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställt som definitiv).

3 Förslag till ny kostnadsram.

Jag förordar att de utgifter som hänger samman med de nu redovisade inrednings- och utrustningsobjekten får bestridas av tillgängliga medel under detta reservationsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av viss inredning och utrustning för byggnader för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av byggnader för statlig förvaltning.

KAPITALBUDGETEN

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

[3] **11. Byggnadsarbeten för statlig förvaltning.** Under denna rubrik har i statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 455 milj. kr. Vid budgetårets ingång fanns en behållning av drygt 63,5 milj. kr. under anslaget.

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet i den mån medel inte har anvisats under annat investeringsanslag. För byggnadsobjekt som beräknas kosta mer än 2 milj. kr. förs separata kostnadsramar upp i den investeringsplan, som finns upptagen under anslaget.

I investeringsplanen är under förevarande anslag uppförd en uppskattad medelsförbrukning av 45 milj. kr. för tillkommande objekt budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 160, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169). Som har redovisats i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 158) är utrymmet avsett för investeringar i lokaler för de vid riksmötet 1975/76 beslutade regionala datoranläggningarna för folkbokföring och beskattning (prop. 1975/76: 100 bil. 9, SkU 1975/76: 35, rskr 1975/76: 212). Jag vill nu återkomma i bl. a. denna fråga med redogörelse för de byggnadsinvesteringar som med hänsyn till tidplanen för arbetena är aktuella att redovisas för riksdagen.

Stockholm. Ombyggnad i kv. Röda Bodarna. Planeringen av nya lokaler för regeringskansliet i Södra Klara-kvarteren utgår bl. a. från att hela kv. Rosenbad behöver disponeras för departementen. Lokalerna i detta kvarter disponeras f. n. av främst handelsdepartementet och riksgäldskontoret. Som har redovisats i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 152, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169) och prop. 1976/77: 101 (bil. 5 s. 17, FiU 1976/77: 8, rskr 1976/77: 138) kommer riksgäldskontoret att flytta till om- och nybyggda lokaler i kv. Loen 4 och 5. Byggnadsstyrelsen har förordat att handelsdepartementet under tiden för byggnadsarbetena

i kvarteren Rosenbad och Tigern temporärt lokaliseras till det närbelägna kvarteret Röda Bodarna. Erforderliga lokaler friställs i detta kvarter under år 1978 genom att statens personalnämnd flyttar till Bergshamra i Solna och kronofogdemyndigheten flyttar till nybyggnaden i kv. Ölbyggaren på Södermalm.

Byggnadsstyrelsen har konstaterat vissa brister inom kontorslokalerna i kv. Röda Bodarna och föreslår att en upprustning och ombyggnad genomförs sedan lokalerna evakuerats. En utgångspunkt för byggnadsstyrelsens förslag har härvid varit att de ca 140 kontorsarbetsplatserna inom kvarteret kommer att behöva disponeras för statlig förvaltning under längre tid. De åtgärder som föreslås omfattar — utöver lagnings- och målningsarbeten — främst komplettering av personalutrymmena, byte av hiss samt begränsad installation av luftbehandlingsanläggning. Kostnaderna för arbetena beräknas till sammanlagt 3.3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977.

Halmstad. Nybyggnad i kv:en Svartmunken/Källsprånget för länsförvaltningen. Regeringen uppdrog den 21 april 1977 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för länsförvaltningen i kvarteren Svartmunken och Källsprånget i Halmstad. Nybyggnaden är avsedd för länsstyrelsens skatteavdelning, förvaltningsavdelning och länspolischefsexpedition, lokala skattemyndigheten, kronofogdemyndigheten, statens socialvårdskonsulenter och länsläkarens expedition. Totalt beräknas nybyggnaden omfatta en rumsarea av ca 11 500 m² och rymma ca 500 kontorsarbetsplatser, datahall med tillhörande specialutrymmen samt personalrestaurang. Kostnaderna för nybyggnaden har i redovisat byggnadsprogram uppskattats till 36,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976.

Enligt projekteringsuppdraget skall planeringen av nybyggnaden bedrivas så att byggnadsarbetena kan utföras i två etapper. Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna för den första etappen till preliminärt 20 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Etappen beräknas omfatta en sammanlagd rumsarea av 4 000 m², vari ingår datahall med tillhörande specialutrymmen för länsstyrelsens skatteavdelning. Byggnadsarbetena för den första etappen avses komma att påbörjas i mars 1978. Inflyttning kan då ske hösten 1979.

Mariestad. Nybyggnad för länsförvaltningen. Genom beslut den 13 oktober 1977 uppdrog regeringen åt byggnadsstyrelsen att projektera dels nybyggnad i Mariestad för länsstyrelsens skatteavdelning, lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten, dels om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Mariestad. Enligt redovisat byggnadsprogram beräknas nybyggnaden omfatta en sammanlagd rumsarea av ca 5 000 m², varav ca 1 300 m² jämte värmecentral utgör en första etapp för data- och uppbördsenheterna inom länsstyrelsens skatteavdelning. Vid inflyttningen i den planerade nybyggnaden friställs vissa lokaler inom befintligt landsstatshus. Efter en mindre om- och tillbyggnad av dessa lokaler kan

länsstyrelsens planeringsavdelning samt överlantmätarmyndigheten helt rymmas inom landsstatshuset och mindre lämpliga inhyrningar därigenom avvecklas.

Kostnaderna för nybyggnadsetappen för data- och uppbördsenheterna beräknas preliminärt till 7,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Arbena beräknas kunna påbörjas i mars 1978, varvid lokalerna kan färdigställas till sommaren 1979.

Örebro. Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen. Sedan byggnadsstyrelsen redovisat byggnadsprogram för om- och tillbyggnad för länsförvaltningen och den lokala lantmäteriorganisationen inom kvarteren Lantmäteriet och Gasverket i Örebro, omfattande totalt 12 600 m² rumsarea, uppdrog regeringen den 4 november 1976 åt byggnadsstyrelsen att projektera tillbyggnad till landsstatshus i kv. Gasverket för länsförvaltningen i Örebro.

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för om- och tillbyggnad i kv. Gasverket och därvid beräknat kostnaderna till 11 670 000 kr. i prisläget den 1 april 1977. Härav belöper 11 milj. kr. på tillbyggnaden som omfattar en rumsarea av ca 2 000 m² för i första hand länsstyrelsens dataenhet. Enligt redovisad tidplan beräknas lokalerna vara färdigställda i maj 1979.

Falun. Tillbyggnad i kv. Kansliet för länsförvaltningen. Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att projektera en tillbyggnad till landsstatshuset i kv. Kansliet i Falun för länsstyrelsens skatteavdelning och den lokala skattemyndigheten. I uppdraget ingår även projektering av en ny restaurang för den statsanställda personal som har sina arbetsplatser i kvarteret eller dess närhet. Tillbyggnaden beräknas omfatta en rumsarea av ca 6 000 m² och rymma ca 260 arbetsplatser samt datahall m. m. Kostnaderna beräknas preliminärt till 24 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Byggstart planeras ske i juni 1978. De nya lokalerna kan då färdigställas till årsskiftet 1979/80.

Gävle. Nybyggnad i kv. Kapellbacken för länsförvaltningen. Genom beslut den 24 februari 1977 uppdrog regeringen åt byggnadsstyrelsen att projektera en nybyggnad inom kv. Kapellbacken i Gävle för i första hand länsstyrelsens skatteavdelning, lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten. Enligt det byggnadsprogram som byggnadsstyrelsen har redovisat rymmer nybyggnaden ca 400 arbetsplatser, lokaler för en ny datoranläggning samt personalrestaurang. Kostnaderna för nybyggnaden har i byggnadsprogrammet uppskattats till totalt ca 33,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Nybyggnaden beräknas omfatta en sammanlagd rumsarea av ca 10 800 m² och planeras bli uppförd i två etapper.

Byggnadsstyrelsen beräknar preliminärt att kostnaderna för den första etappen uppgår till 15 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Lokalerna inom etappen omfattar en rumsarea av ca 3 700 m² och är främst avsedda för länsstyrelsens skatteavdelning. Byggnadsarbetena avses komma

att påbörjas i april 1978, varvid lokalerna kan tas i bruk till hösten 1979.

Umeå. Nybyggnad etapp II i kv. Älvsbacka för länsförvaltningen. En första byggnadsetapp i kv. Älvsbacka i Umeå färdigställdes vid årskiftet 1974/75 och disponeras av vägförvaltningen. I nybyggnaden finns också en personalrestaurang som är gemensam för länsstyrelsen och vägförvaltningen m. fl. Regeringen uppdrog den 23 juni 1976 åt byggnadsstyrelsen att projektera en andra nybyggnadsetapp inom kv. Älvsbacka för länsstyrelsens skatteavdelning, inkl. dataenheten.

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för den andra nybyggnadsetappen i kv. Älvsbacka och beräknar kostnaderna till 21 450 000 kr. i prisläget den 1 april 1977, inkl. 3,6 milj. kr. för anslutningsavgifter, markarbeten och husunderbyggnad. Nybyggnaden omfattar en sammanlagd rumsarea av ca 5 000 m² och rymmer ca 170 arbetsplatser samt datahall med tillhörande specialutrymmen för länsstyrelsens skatteavdelning. Enligt redovisad tidplan kan byggnadsarbetena påbörjas i mars 1978.

Föredraganden

Jag delar byggnadsstyrelsens bedömning att en upprustning av kontorslokalerna i kv. *Röda Bodarna i Stockholm* bör utföras med utgångspunkt i att lokalerna behöver tas i anspråk för statlig förvaltning under ytterligare minst tio år. För att möjliggöra en upprustning i direkt anslutning till förestående evakuering av lokalerna förordar jag att en kostnadsram av 3,3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977 förs upp i investeringsplanen för innevarande budgetår.

Planeringen av om- och nybyggnader för länsförvaltningarna och lokala statliga myndigheter omfattar ett stort antal objekt. I enlighet med vad som förordades i prop. 1975/76: 125 (bil. 6, FiU 1975/76: 34, rskr 1975/76: 293) inriktas projekteringen av dessa objekt i största möjliga utsträckning på att projekten skall tillföras investeringsreserven för att kunna utföras vid den tidpunkt som är lämplig med hänsyn till sysselsättningsläget. Jag har därför tidigare redovisat att utrymmet för att påbörja förvaltningsbyggnader av detta slag i andra fall än då det direkt motiveras av sysselsättningsskäl kommer att vara mycket begränsat under budgetåren 1977/78 och 1978/79 (prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 157, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169 samt prop. 1976/77: 150 bil. 2 s. 6, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341). Som jag inledningsvis har redovisat har det dock varit nödvändigt att för budgetåret 1977/78 reservera utrymme för investeringar i lokaler för de vid riksmötet 1975/76 beslutade regionala datoranläggningarna för folkbokföring och beskattning. Detta sammanhänger med att de speciella kraven på lokalerna som regel endast kan tillgodoses genom nyproduktion samt att installationen av ny datorutrustning skall ske under åren 1979 och 1980. Omfattningen av de lokaler som nu behöver nyproduceras med anledning av de förestående

datoranskaffningarna m. m. bestäms i det enskilda fallet av bl. a. stadsplanemässiga, tekniska och ekonomiska förutsättningar. I vissa fall har det därför visat sig motiverat att låta byggnadsobjekten omfatta även andra lokaler än de som direkt erfordras för de nya datoranläggningarna m. m.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att preliminärt beräknade kostnadsramar för *nybyggnad i kv:en Svartmunken/Källsprånget för länsförvaltningen i Halmstad, nybyggnad för länsförvaltningen i Mariestad, tillbyggnad i kv. Kansliet för länsförvaltningen i Falun samt för nybyggnad i kv. Källsprånget för länsförvaltningen i Gävle* förs upp i investeringsplanen med redovisade belopp. Jag förordar vidare att föreslå kostnadsramar för *om- och tillbyggnad för länsförvaltningen i Örebro* samt för *nybyggnad etapp II i kv. Älvsbacka för länsförvaltningen i Umeå* förs upp i investeringsplanen.

I gällande investeringsplan finns uppförd en kostnadsram *Diverse objekt* av 40 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Kostnadsramen används för sådana byggnadsobjekt för vilka kostnaderna i varje enskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Byggnadsstyrelsen har redovisat att belastningen på kostnadsramen vid ingången av budgetåret 1977/78 var 33,8 milj. kr. Det disponibla utrymmet för nya objekt under innevarande budgetår är därför begränsat till endast 6,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. För att skapa tillräckligt utrymme för de mindre byggnadsobjekt som erfarenhetsmässigt aktualiseras under löpande budgetår förordar jag att kostnadsramen för diverse objekt höjs med 10 milj. kr. till 50 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976.

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående bör följande nya och ändrade kostnadsramar i 1 000-tal kr. föras upp i investeringsplanen.

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigstäl- lande år-mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk 77-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79		
Stockholm							
Ombyggnad i kv. Röda Bodarna		3 300	1 000	2 000		78-03	78-09
Halmstad							
Nybyggnad i kv:en Svartmunken/Källsprånget för länsförvaltningen		20 000	3 000	9 000		78-03	79-08
Mariestad							
Nybyggnad för länsförvaltningen		7 500	1 500	3 000		78-03	79-04
Örebro							
Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen		11 670	2 000	8 000		78-03	79-05
Falun							
Tillbyggnad i kv. Kansliet för länsförvaltningen		24 000	1 500	14 000		78-06	79-12
Gävle							
Nybyggnad i kv. Kapellbacken för länsförvaltningen		15 000	3 000	10 000		78-04	79-06
Umeå							
Nybyggnad etapp II i kv. Älvsbacka för länsförvaltningen		21 450	3 000	12 000		78-03	79-07
Övrigt							
Diverse objekt	50 000		12 355	15 000	15 000	—	—

Jag förordar att de utgifter som hänger samman med de redovisade byggnadsarbetena får bestridas av tillgängliga medel under detta investeringsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten för statlig förvaltning.

Bilaga 7

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Wikström

**Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde****DRIFTBUDGETEN**

NIONDE HUVUDTITELN

B. Kulturändamål

[1] **B 11. Bidrag till Svenska riksteatern.** I statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 53 436 000 kr. I tilläggsbudget II för 1976/77 har till Bidrag till Svenska riksteatern anvisats ett reservationsanslag av 6 134 000 kr. (prop. 1976/77: 101, KrU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 116) med hänsyn till kostnadsökningar till följd av 1976 års löneavtal, beslutade ökning av de sociala avgifterna den 1 januari 1977, ökade kostnader för traktamenten m. m. Riksteatern har gett in en framställning om ytterligare medel för budgetåret 1977/78 för täckande av kostnadsökningar till följd av nyss nämnda avtal samt ökade sociala avgifter.

Föredraganden

Vid min anmälan av medelsbehovet under detta anslag i prop. 1976/77: 100 anförde jag att jag avsåg att återkomma senare angående medelsbehov under budgetåret 1977/78 till följd av ökade lönekostnader och höjda sociala avgifter. Med hänvisning till de kostnadsökningar som redovisats i teaterns framställning förordar jag att anslaget till Svenska riksteatern höjs med 6 796 000 kr., varav för löner högst 2 539 000 kr. Jag har för avsikt att återkomma i annat sammanhang beträffande ytterligare medelsbehov med anledning av 1977 års löneavtal och höjda traktamenten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Bidrag till Svenska riksteatern* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 6 796 000 kr.

[2] **B 12. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern.** I statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 100 925 000 kr. I tilläggsbudget II för budgetåret 1976/77 har till *Bidrag till Operan och Dramaten* anvisats ett reservationsanslag av 12 443 000 kr. (prop. 1976/77: 101, KrU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 116) med hänsyn till kostnadsökningar till följd av 1976 års löneavtal samt beslutade ökning av de sociala avgifterna den 1 januari 1977. Operan och Dramaten har gett in framställningar om ytterligare medel för budgetåret 1977/78 för täckande av kostnadsökningar till följd av nyss nämnda avtal samt ökade sociala avgifter.

Föredraganden

Då medelsbehovet under detta anslag anmäldes i prop. 1976/77: 100 anförde jag att jag hade för avsikt att återkomma senare beträffande medelsbehov till följd av ökade lönekostnader samt höjda sociala avgifter. Med hänvisning till det ökade medelsbehovet till följd av 1976 års löneavtal och till de redovisade kostnadsökningarna för sociala avgifter förordar jag att anslagen till Operan och Dramatiska teatern höjs med 9 396 000 kr. resp. 4 425 000 kr. varav för löner högst 4 315 000 resp. 2 305 000 kr. Jag har för avsikt att återkomma i annat sammanhang beträffande ytterligare medelsbehov med anledning av 1977 års löneavtal.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Bidrag till Operan och Dramatiska teatern* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 13 821 000 kr.

[3] **B 30. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio.** Sveriges Radio har i en särskild skrivelse föreslagit att på tilläggsbudget ytterligare medel skall anvisas under anslaget för att täcka kostnaderna för en anläggning som uppförts snabbare än vad som ursprungligen förutsågs. Med hänsyn till ärendets karaktär torde någon närmare redogörelse inte böra lämnas i detta sammanhang. Riksdagens vederbörande utskott bör få tillfälle att ta del av Sveriges Radios framställning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kr.

D. Högre utbildning och forskning

[4] **D 9. Utbildning för kultur- och informationsyrken.** Avtal slöts den 21 mars 1977 mellan svenska staten och Göteborgs kommun om att staten den 1 juli 1977 skulle överta huvudmannaskapet för Valands konstskola i Göteborg. Samma dag slöts avtal mellan svenska staten, Göteborgs kommun och Göteborgs slöjdförening om att staten vid samma tidpunkt skulle överta huvudmannaskapet för de delar av Göteborgs slöjdförenings utbildning vid konstindustriskolan i Göteborg som benämnes konstindustriella dagskolan och högre grafisk kurs.

Regeringen godkände den 30 juni 1977 avtalen för statens del.

I prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. anförde jag att medel för budgetåret 1977/78 för verksamheten vid Valands konstskola och de berörda delarna av utbildningen vid konstindustriskolan i Göteborg inte hade beräknats under förevarande anslag (s. 307).

Utbildningsutskottet anförde i sitt betänkande angående prop. 1976/77: 59 (UbU 1976/77: 20) bl. a. följande: Utskottet anser att Valands konstskola och Konstindustriskolan bör föras till universitetet i Göteborg när de förstatligas. I fråga om ekonomiska åtaganden för staten krävs riksdagens godkännande. Utskottet har inhämtat att regeringen, vid ett godkännande av avtalet, avser att övergångsvis beräkna medel för verksamheten under anslaget Oförutsedda utgifter för att senare återkomma med förslag om medel på tilläggsbudget.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets betänkande (rskr 1976/77: 246).

Genom beslut den 30 juni 1977 föreskrev regeringen att 5 670 000 kr. skulle förskottsvis utbetalas från förslagsanslaget Oförutsedda utgifter (1977/78 XVI) för bestridande budgetåret 1977/78 av verksamheten vid Valands konstskola och delar av konstindustriskolan.

Under anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken bör nu anvisas 5 670 000 kr. Samtidigt bör motsvarande belopp återföras till anslaget Oförutsedda utgifter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Utbildning för kultur- och informationsyrken* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 5 670 000 kr.

[5] **D 50. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.** I statsbudgeten för innevarande budgetår är under denna anslagsrubrik uppfört ett reservationsanslag av 92 milj. kr. Av beloppet disponerar enligt regleringsbrev byggnadsstyrelsen 34 milj. kr. enligt en särskild inredningsplan och utrustningsnämnden för universitet och högskolor 57 milj. kr. enligt en särskild utrustningsplan (prop. 1976/77: 79, UbU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 352). Anslagsposten Diverse objekt är uppförd med 1 milj. kr. Medelsreservationen vid budgetårets början var ca 16,5 milj. kr.

I sina anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 har byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden lagt fram förslag om nya och ändrade kostnadsramar för vissa inrednings- och utrustningsobjekt.

För de förslag till nya och ändrade ramar som med hänsyn till föreliggande tidplaner bör behandlas nu kommer jag i det följande att lämna en kortfattad redogörelse.

Stockholm

Tekniska institutionen vid RAA och statens historiska museer. För inredning av lokaler för textilsektionen vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museer finns uppförd en delram av 335 000 kr. (prop. 1976/77: 101 bil. 6 s. 24).

Kostnadsökningar efter ramens uppförande gör att byggnadsstyrelsen nu föreslår att 535 000 kr. förs upp som en definitiv kostnadsram för ändamålet.

Telefonväxel för Frescatiområdet. I utrustningsplanen är uppförd en delram av 1 715 000 kr. för telefonväxel för Frescatiområdet (prop. 1972: 28 s. 21 och 32). LUP-kommittén för Stockholm föreslår en utbyggnad av universitetets växel för bibliotek och allhuset m. m. Vidare föreslås anskaffning av en mindre växel för antagningsenheten för att avlasta universitetets växel under antagningsperioderna.

För ändamålen föreslås en höjning av nämnda delram med 550 000 kr. till 2 265 000 kr.

Flyttningskostnader för livrustkammaren. För flyttning av livrustkammarens utställningsföremål och inventarier till Stockholms slott finns en definitiv kostnadsram av 600 000 kr. uppförd i utrustningsplanen (prop. 1976/77: 79 s. 22).

Tillkommande kostnader och ökad mervärdesskatt har gjort det omöjligt att slutföra flyttningen inom anvisad kostnadsram. Utrustningsnämnden föreslår därför att den definitiva kostnadsramen höjs till 650 000 kr.

Uppsala

Datorutrustning vid Gustaf Werners institut

I prop. 1975/76: 117 (s. 20 och 33) har redogörelse senast lämnats för den planerade ombyggnaden av synkrocyklotronanläggningen vid Gustaf

Werners institut i Uppsala. En kostnadsram av 4,3 milj. kr. finns avsatt i utrustningsplanen för detta ändamål.

Regeringen uppdrog den 15 december 1976 år byggnadsstyrelsen att inom en kostnadsram av 4,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974 projektera en ombyggnad av experimentlokalerna vid anläggningen t. o. m. bygghandlingar.

Byggnadsstyrelsen har den 30 augusti 1977 redovisat byggnadsprogram för ombyggnad av institutionslokaler i anslutning till cyklotronanläggningen. Lokalerna är avsedda för avdelningarna för högenergifysik, fysikalisk biologi samt kärnkemi.

LUP-kommittén för Uppsala föreslår att en delram av 900 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för högskoleenheterna m. m. för inköp av en datoranläggning. Datorn är avsedd att inledningsvis användas vid omfattande beräkningar i samband med omkonstruktionen av synkrocyclotronen och senare för processtyrning i forskningsverksamheten.

Lund

Om- och tillbyggnad för anatomi och histologi. Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för inredning av de lokaler som avses bli ombyggda för avdelningen för anatomi till 250 000 kr. Styrelsen föreslår att en delram motsvarande detta belopp förs upp i inredningsplanen.

Göteborg

Handikappforskning. Byggnadsstyrelsen avser att förhyra lokaler för avdelningen för handikappforskning, som hittills utnyttjat provisoriska lokaler inom Sahlgrenska sjukhuset. De förhyrda lokalerna kommer enligt förslaget att omfatta en rumsarea av ca 900 m².

Byggnadsstyrelsen föreslår att en kostnadsram av 400 000 kr. förs upp i inredningsplanen. avsedd för inredning av de förhyrda lokalerna.

Mot bakgrund av att avdelningen hittills inte tillförts några utrustningsresurser från statliga utrustningsanslag föreslår LUP-kommittén att en kostnadsram av 640 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för utrustning i de nya lokalerna.

Luleå

Telefonväxel. I utrustningsplanen är uppförd en delram av 1 178 000 kr. för telefonväxel vid högskolan (prop. 1976/77: 79 s. 17 och 23). I samband med att den s. k. centrumbyggnaden vid högskolan i Luleå färdigställs erfordras en utbyggnad av högskolans telefonväxel. För ändamålet föreslås en höjning av nämnda delram med 160 000 kr. till 1 338 000 kr.

Centrumbyggnad. Regeringen uppdrog den 13 januari och den 20 januari 1977 åt byggnadsstyrelsen att utföra etapperna X och XI av ny-

byggnad för högskolan i Luleå. Etapperna omfattar lokaler för bibliotek, restaurang, hörsal, läromedelscentral, administration och studentkår (prop. 1976/77: 79 s. 7).

LUP-kommittén för Umeå föreslår att en definitiv kostnadsram av 745 000 kr. för centrumbyggnaden förs upp i utrustningsplanen. Kostnaderna för utrustningsresurserna till biblioteket har beräknats till 120 000 kr. För AV- och TV-utrustning har beräknats 245 000 kr. och för teletekniska anläggningar 170 000 kr.

Övrigt

Telefonväxlar. För att tillgodose behovet av telefoner vid högskolorna i Jönköping, Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken och Östersund har resp. LUP-kommitté föreslagit utbyte av befintliga växlar. För högskolan i Sundsvall/Härnösand föreslås anskaffning av en telefonväxel i samband med etablering av högskolans kansli m. m. i egna lokaler.

För nämnda ändamål föreslår LUP-kommittéerna delramar om sammanlagt 585 000 kronor.

Föredraganden

För att inredning och utrustning utan försening skall kunna anskaffas till de objekt som jag har redogjort för i det föregående bör de i följande sammanställning angivna kostnadsramarna — i 1 000-tal kr. — föras upp i inrednings- och utrustningsplanerna. Jag har därvid tagit hänsyn till prisökningar under upphandlingstiden.

Objekt	Förordad ram eller förordad ändring av tidigare ram	Kostnadsram	
		Definitiv ram	Delram
Inredning			
<i>Stockholm</i>			
Tekniska institutionen vid RAÄ och statens histo- riska museer	+ 165	500	
<i>Lund</i>			
Om- och tillbyggnad för anatomi och histologi	+ 250		250
<i>Göteborg</i>			
Handikappforskning	+ 350	350	
Utrustning			
<i>Stockholm</i>			
Telefonväxel för Frescati- området	+ 550		2 265
Flyttningskostnader för livrustkammaren	+ 50	650	
<i>Uppsala</i>			
Datorutrustning vid Gustaf Werners institut	+ 900	900	

Objekt	Förordad ram eller förordad ändring av tidigare ram	Kostnadsram	
		Definitiv ram	Delram
<i>Göteborg</i>			
Handikappforskning	+250	250	
<i>Luleå</i>			
Telefonväxel	+160		1 338
Centrumbyggnad	+700	700	
<i>Övrigt</i>			
Telefonväxlar	+585		585

Vid bedömningen av utrustningsbehovet vid Gustaf Werners institut har jag funnit det angeläget att medel nu ställs till förfogande från förevarande anslag för inköp av en dator. Jag finner dock att det utrustningsbehov som senare kan tillkomma för institutionslokaler i biokemikum får tillgodoses på annat sätt.

Jag förordar att de ökade utgifter som hänger samman med här behandlade objekt får bestridas av tillgängliga medel under förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. hemvända regeringen att besluta om anskaffning av viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

[6] **D 51. Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan.** Detta anslag avser resurstillskott som fordras för justering av anslagen i statsbudgeten till grundläggande utbildning samt till forskning och forskarutbildning med hänsyn till de faktiska utgifterna på förslagsanslag till lärarlöner budgetåret 1976/77 (justering av basbelopp).

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i skrivelse 1977-10-24 föreslagit att basbeloppen justeras med sammanlagt 18 370 000 kr.

Regionsstyrelsen i Stockholms högskoleregion har i skrivelse 1977-09-20 föreslagit att ytterligare 103 700 kr. anvisas för verksamheten vid socialpedagogiska institutet budgetåret 1977/78.

Direktionen för svenska diakonsällskapet har i skrivelse 1977-08-30 bl. a. föreslagit att ytterligare 275 700 kr. anvisas som bidrag till sällskapets sociala utbildningsverksamhet budgetåret 1977/78.

Föredraganden

I statsbudgeten för innevarande budgetår har under skilda anslagsrubriker anvisats ändamålsinriktade reservationsanslag till grundläggande utbildning och till forskning och forskarutbildning vid statliga högskoleenheter. Det finns ett anslag till varje yrkesutbildningssektor, ett anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser och ett anslag till varje fakultet. Dessa anslag skapades genom en anslagsomläggning som innebar att i första hand de förutvarande anslagen till lärarlöner, driftkostnader, datamaskintid och extra utgifter delades upp mellan nya anslag. Såvitt gäller de förutvarande förslagsanslag som helt eller delvis avsåg lärarlöner kan de belopp som lades in i utgångsvärdet för de nya anslagen, dvs. basbeloppen, betraktas som en prognos över utgifterna för budgetåret 1976/77.

I riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 59 framhölls följande:

”De basbelopp som beräknats för de nya reservationsanslagen till skilda sektorer och fakulteter samt till lokala och individuella utbildningslinjer och enstaka kurser avses motsvara kostnaderna för en oförändrad organisation efter det att hänsyn tagits till automatiska kostnadsförändringar. För de delar av basbeloppen som motsvarar nuvarande förslagsanslag till lärarlöner innehåller beräkningarna ett mått av osäkerhet, eftersom de måste grundas på schabloner och kostnadsprognoser. Det kan därför inte uteslutas att en justering av basbeloppen kan behöva göras när uppgifter om de faktiska kostnaderna för verksamheten under innevarande budgetår föreligger. Utskottet förutsätter att regeringen i sådant fall återkommer till riksdagen med förslag om ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget under hösten 1977.” (UbU 1976/77: 20 s. 82, rskr 1976/77: 246).

Justeringen av basbeloppen gäller således förslagsvisa lärarlöneanslag eller motsvarande anslagsposter. Övriga anslag för 1976/77 har i sin helhet redan fördelats slutligt mellan nya anslag genom riksdagens beslut.

Jag anger i det följande för varje berörd högskola vilken justering av det sammanlagda basbeloppet för högskolan som bör göras. Jag har i denna fråga samrått med statsrådet Møgård. Underlaget för justeringarna utgörs av riksrevisionsverkets redovisning av utgifterna och av UHÄ:s förslag. Mina beräkningar överensstämmer med UHÄ:s motsvarande beräkningar, vad avser utfallet på förslagsanslagen. För universitetets i Umeå del har ytterligare uppgifter lämnats sedan UHÄ avgivit sitt förslag varför jag på denna punkt beräknar en större summa än UHÄ.

Universitetet i Stockholm	507 000
Karolinska institutet	3 055 000
Universitetet i Uppsala	5 237 000
Högskolan i Örebro	89 000
Högskolan i Falun/Borlänge	412 000
Universitetet i Linköping	214 000
Universitetet i Lund	2 242 000
Högskolan i Växjö	515 000
Universitetet i Göteborg	3 422 000
Högskolan i Karlstad	412 000
Universitetet i Umeå	1 179 000
Högskolan i Luleå	198 000
	<hr/>
	17 482 000

De angivna beloppen bör för innevarande budgetår anvisas högskolorna som klumpbelopp och bör få användas enligt resp. styrelsens bestämmande. UHÄ bör vid behov kunna omfördela belopp mellan högskolor, t. ex. mellan tidigare moderuniversitet och universitetsfilial. Av beloppen avser 10 765 000 kr. förutvarande universitetskanslersämbetets ansvarsområde samt socialhögskolorna och journalishögskolorna och 6 717 000 kr. skolöverstyrelsens förutvarande ansvarsområde. Justeringen uppgår i relation till de totala basbeloppen till ca 1 procent.

Jag beräknar vidare ytterligare 94 000 kr. för bidrag till socialpedagogiska institutet i Stockholm (tidigare sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet). Dessa medel har genom beslut av regeringen 1977-08-11 anvisats som ytterligare bidrag för budgetåret 1976/77. Jag beräknar också 203 000 kr. som ytterligare bidrag till Svenska diakonsällskapet för arvoden till praktikhandledare. Motsvarande bidrag har utgått under budgetåret 1976/77 men ej tagits upp inom ramen för basbeloppet för ifrågavarande bidrag innevarande budgetår under anslaget till utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.

I och med de justeringar jag tidigare nämnt är denna del av anslagsomläggningen avslutad.

Slutligen beräknar jag under förevarande anslag 319 000 kr. för universitetet i Uppsala på grund av att i statsbudgeten för innevarande budgetår resurserna för mellanstadielärlinjen i Uppsala minskats med resurser motsvarande 72 årsstudieplatser medan den verkliga minskningen är endast 60 årsstudieplatser.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 18 098 000 kr.

[7] **D 52. Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor.** Detta anslag avser kostnader för lärarpersonal som är övertalig till följd av minskningen av utbildningen av lärare på vissa linjer.

Regeringen har i tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 (prop. 1975/76: 25, UbU 1975/76: 16, rskr 1975/76: 76) föreslagit åtgärder för att söka förbereda övertalig lärarpersonal för tjänstgöring inom de utökade förskollärary- och fritidspedagogutbildningarna.

Riksdagen har givit regeringen bemyndigande att vidta de åtgärder som behövs för den personal som därutöver blir övertalig till följd av statsmakternas beslut med anledning av propositionen 1975/76: 89 om lärarutbildningens dimensionering och lokalisering (UbU 1975/76: 26, rskr 1975/76: 268).

Regeringen har i förordning den 13 maj 1976 utfärdat bestämmelser om övertalig personal vid lärarhögskolor. Enligt beslut av regeringen den 30 juni 1977 gäller förordningen under budgetåret 1977/78 i tillämpliga delar för högskolan.

I den mån kostnader för sådana åtgärder inte kunnat förutses vid anslagsomläggningen inför budgetåret 1977/78 har riksdagen utgått från att regeringen återkommer med förslag om ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246).

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i skrivelse 1977-10-24 föreslagit att till kostnader för övertalig personal vid de förutvarande lärarhögskolorna anvisas sammanlagt 9 362 000 kr.

Vidare har UHÄ föreslagit att 632 000 kr. anvisas för kostnader för lärare vid f. d. seminariet för huslig utbildning i Stockholm.

Föredraganden

Min anmälan av denna fråga sker efter samråd med statsrådet Morgård.

De förändringar av lärarutbildningens dimensionering och lokalisering som gjorts under senare år har medfört att vissa lärare blivit övertaliga (jfr bl. a. prop. 1975/76: 89). Medel för att täcka kostnader bör anvisas under ett särskilt anslag budgetåret 1977/78. Regeringen har utfärdat bestämmelser för att minska antalet övertaliga lärare. Jag anser att högskolorna för att erhålla medel till att täcka övertalighetskostnader först till regeringen skall redovisa hur de sökt nedbringa övertaligheten. Följande punkter i regeringens förordning den 13 maj 1976 är därvid särskilt viktiga att beakta, nämligen

- det fr. o. m. 1 juli 1976 ökade tjänstgöringsunderlaget i förskollärary- och/eller fritidspedagogutbildningarna (4 §)
- att övertalig personal ges tjänstgöring på orten genom tjänsteunder-

lag som uppehålls av timlärare eller obehörig lärare inom högskolan (4 §)

- att extra lärare med förordnande tills vidare sägs upp (2 §)
- att nyinrättad tjänst e. d. tilldelas övertalig lärare som är behörig till tjänsten utan att den kungörs ledig (5 §)
- att samråd sker mellan berörda högskolemyndigheter så att övertalig lärare ges tjänstgöring vid universitet eller högskola inom regionen (6 §)
- att övertalig lärare ges tjänstgöring i forsknings- och utvecklingsarbete genom anslagen Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet och Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. (7 §)
- att tjänstgöring ges inom länsskolnämndens fortbildningsarbete och inom den fortbildningsverksamhet som anordnas av skolöverstyrelsen (8 § o. 9 §)
- att övertalig lärare ges tjänstgöring vid grundskola eller tjänstgöring vid gymnasieskola eller kommunal vuxenutbildning i kommun där högskolan är belägen eller i angränsande kommun (10 §)

En sådan redovisning bör också visa i vad mån högskolans kostnader kunnat minskas genom inkomster till följd av tjänstgöring utanför högskolan.

Jag avser att senare mot bakgrund av högskolornas redovisning återkomma till regeringen med förslag till vilka medel för övertaliga lärare som resp. högskola bör erhålla under det anslag som jag föreslår för innevarande budgetår.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 9 994 000 kr.

[8] D 53. Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

UHÄ framhåller i skrivelse 1977-10-24 att det varit förenat med stora svårigheter att ge en sammanfattande beskrivning av höstens tillströmning.

Allmänt kan sägas att tillströmningen till högskoleutbildningen ökat hösten 1977. I flera fall har dock inte den faktiska ökningen varit lika stor som de per den 15 juni inkomna anmälningarna gav anledning att förmoda. Några högskoleenheter har sålunda rapporterat att man under intryck av juniinmälningarna under sommaren planerade för —

i en del fall betydligt — flera än som sedan verkligen infann sig vid höstterminens början. Den faktiska ökningen gäller främst enstaka kurser samt ekonomlinjen.

Till vissa nya allmänna utbildningslinjer, t. ex. biologlinjen, noteras väsentligt flera förstahandssökande än antagna. Samtidigt har på vissa linjer inte alla platser kunnat besättas. Detta gäller bl. a. vissa civilingenjörslinjer, fysikerlinjen, kemilinjerna, linjen för offentlig förvaltning, sekreterarlinjen, de tre ämneslärarlinjerna och kulturkommunikationslinjen. Särskild uppmärksamhet måste enligt UHÄ:s mening ägnas de problem på kort och lång sikt som är förknippade med det stora antalet outnyttjade platser på ämneslärarlinjerna.

Beträffande det fria området kan den ökade tillströmningen inte utan vidare beskrivas genom en jämförelse av antalet registrerade med motsvarande antal för tidigare år, eftersom andelen kortare kurser ökat. En rättvisare jämförelse måste därför utgå från det skattade antalet årsstudieplatser inom fria områden. Ökningen är olika stor vid olika högskoleenheter. De största ökningarna har skett vid storstadsuniversiteterna. Även några små högskoleenheter redovisar stora procentuella ökning, ibland beroende på att utbildningen under läsåret 1976/77 var av ringa omfattning.

Med reservation för de osäkra faktorer som föreligger, bl. a. att uppgifterna om årsstudieplatser bygger på skattningar av tillströmningen för vårterminen 1978, uppgår den totala ökningen inom det fria området till ca 6 200 årsstudieplatser. Detta innebär en ökning med ca 22 procent. Denna ökning är beräknad utifrån uppgifter om studerande inom det fria området enligt både äldre och nuvarande studieordning. Det kan därför antas att ökningen av nya studerande inom det fria området läsåret 1977/78, jämfört med föregående läsår, är större än 22 procent. Det måste samtidigt observeras att ett antal utbildningsplatser på vissa utbildningslinjer, vilka motsvarar utbildningsplatser som läsåret 1976/77 tillhörde det ospärrade området, är obesatta. Den angivna tillströmningsoökningen är därför högre än den verkliga tillströmningsoökningen till det område som läsåret 1976/77 var ospärrat.

Högskolorna har i sina framställningar redovisat flera problem vid beräkningarna av resursbehoven. UHÄ har också i sin granskning av de ingivna framställningarna ställts inför stora svårigheter. Mot denna bakgrund avser UHÄ att under hösten, i kontakt med lokala och regionala högskolemyndigheter, göra en översyn av i första hand tillämpningen av de nuvarande reglerna med sikte på en förenklad och mera enhetlig hantering av de aktuella frågorna. I den mån denna översyn leder fram till förslag om ändringar i gällande direktiv kommer UHÄ att i särskild ordning presentera sådana förslag.

UHÄ vill i detta sammanhang också nämna att UHÄ nyligen i samarbete med statskontoret inlett en översyn av organisationen och den

tekniska utformningen av anmälnings- och antagningssystemet för grundläggande högskolcutbildning med sikte på att också här kunna vidta angelägna förändringar redan inför nästa läsår. Frågor som sammanhänger med det fria området kommer att inta en central plats i dessa överväganden. På kort sikt gäller det att förenkla ansvarsfördelningen mellan högskoleenheterna och UHÄ bl. a. för de allmänna utbildningslinjer som tillhör det fria området. UHÄ räknar med att senare komma in med förslag om erforderlig ändring av 5 kap 53 § högskoleförordningen (1977: 263) i detta syfte. På längre sikt gäller det att mera förutsättningslöst överväga frågan om anmälningssystemets roll i perspektivet av det fria området.

Högskoleenheternas framställningar om extra medel för det fria området har behandlats av regionstyrelserna, som i varierande utsträckning har granskat och kompletterat framställningarna. Vidare har regionstyrelserna fördelat sina tillgängliga reserver för att täcka föreliggande behov, varigenom behoven av centralt beviljade extra medel kunnat begränsas. Sammanlagt har högskoleenheterna begärt ca 26,5 milj. kr. och regionstyrelserna tillstyrkt ca 21 milj. kr.

UHÄ har inte kunnat göra någon enhetlig bedömning av de inkomna framställningarna, dels på grund av de stora metodiska skillnaderna mellan olika redovisade underlag, dels därför att olika principer med nödvändighet måste tillämpas beroende på de aktuella förutsättningarna vid olika högskoleenheter. För universiteten synes det sålunda rimligt att i görligaste mån tillämpa en schlablonmetod som ansluter till de av utbildningsdepartementet meddelade anvisningarna. För mindre högskoleenheter, med ett fåtal kurser och begränsade möjligheter till om-dispositioner, måste i stället hänsyn tas till de faktiska kostnadsökningarna. Vid sidan härav måste även beaktas att den nettoräkning av utnyttjade årsstudieplatser som utbildningsdepartementet föreskrivit inte tar hänsyn till att det kan förekomma outnyttjade resurser inom det fria området, t. ex. på grund av att lärare på fasta tjänster inte helt kan utnyttjas.

Utifrån det befintliga underlaget tillstyrker UHÄ den ytterligare medelsanvisning om ca 18 milj. kr. med följande fördelning mellan högskolorna inom de olika regionerna:

Stockholms	5 600 000 kr
Uppsala	1 790 000 "
Linköpings	527 000 "
Lund/Malmö	4 643 000 "
Göteborgs	4 400 000 "
Umeå	865 000 "

De förändringar UHÄ gjort i förhållande till de lokala och regionala bedömningarna beror i första hand på vissa på jämförande studier grundade justeringar av beräkningen av kostnaderna per årsstudieplats.

Föredraganden

Enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) skall högskoleenheterna kunna få ett resurstillskott om tillströmningen av studerande till området med fritt tillträde blir väsentligt större än planerat och alla lokala och regionala reserver och möjligheter till omdispositioner m. m. tagits i anspråk. Storleken av resurstillskotten, som endast skall avse lärarlöner, skall prövas vid varje tillfälle.

Det framgår av myndigheternas redovisning att tillströmningen inför hösten 1977 varit så stark att resurstillskott fordras för att utbildningen skall kunna bedrivas på avsett vis.

Jag anser vidare att man vidtagit åtgärder för att utnyttja befintliga resurser. Vid denna bedömning har jag tagit hänsyn till att det i många fall föreligger problem som till stor del har haft att göra med övergången till de nya rutinerna. Prövningen av behovet av tillskottsmedel för innevarande budgetår präglas med nödvändighet av den betydande osäkerhet som övergången till det nya planerings- och budgeteringssystemet medför. Jag anser det nödvändigt att åtgärder vidtas för att i framtiden få ett bättre och mer likformigt underlag. Bl. a. fordras en mer utförlig statistik över utvecklingen av antalet studerande och årsstudieplatser. Vidare måste rutinerna utvecklas så att underlaget kan tas fram snabbare än vad som nu skett.

UHÄs förslag innebär att behovet av resurstillskott grundas på höstens tillströmning och en med hänsyn därtill reviderad prognos över tillströmningen våren 1978. Jag kan ansluta mig till att även prognosen för våren används som underlag. Jag vill därvid påpeka att möjligheter finns inom det nya anslagssystemet för högskolan att planera resursanvändningen på längre sikt. Skulle prognosen för våren 1978 visa sig innebära en överskattning av tillströmningen kan man inom ett senare budgetarbete ta hänsyn till detta förhållande.

Jag anser vidare att man vid beräkningar av detta slag generellt bör utgå från att en viss ökning av studerandantalet skall kunna klaras inom ramen för tilldelade resurser. Jag erinrar om att inom det tidigare automatiksystemet tillämpades en regel att ytterligare tilldelning gavs först för det ytterligare resursbehov som översteg 10 procent.

Jag redovisar i en översikt vilket behov av resurstillskott jag räknar med. Jag har vid mina beräkningar tagit hänsyn till att högskolorna redan under föregående budgetår vid många institutioner fick klara en viss studerandeökning utan tilldelning av resurser. Den summa jag nu beräknar på grund av detta förhållande uppgår till 5 252 000 kr. Jag vill

stryka under att dessa resurser endast motiveras av själva övergången mellan det förutvarande automatiksystemet och det nuvarande resurstilldelningssystemet.

Högskoleregion/ högskoleenhet	Behov av årsstu- dieplat- ser för det fria området enligt prop 1976/77: 59	Nu be- räknat faktiskt behov av års- studie- platser	Resurstillskott		
			Enligt riktlin- jerna för fria om- rådet	Särskilda medel för över- gången från auto- matik- systemet	Totalt
<i>Stockholms högskoleregion</i>					
universitetet i Stockholm	6 800	8 300	3 690 000	1 211 000	4 901 000
<i>Uppsala högskoleregion</i>					
högskolan i Eskilstuna/ Västerås	} 4 800	} 5 300	260 000	—	260 000
högskolan i Falun/ Borlänge			—	—	—
högskolan i Gävle/ Sandviken			250 000	—	250 000
Universitetet i Uppsala högskolan i Örebro			195 000	1 106 000	1 106 000
<i>Linköpings högskoleregion</i>					
högskolan i Jönköping universitetet i Linköping	} 1 300	} 1 500	337 000	190 000	527 000
<i>Lund Malmö högskole- region</i>					
universitetet i Lund högskolan i Växjö	} 5 000	} 5 830	1 584 000	809 000	2 393 000
<i>Göteborgs högskoleregion</i>					
högskolan i Borås universitetet i Göteborg högskolan i Karlstad	} 5 100	} 6 125	1 923 000 409 000	978 000 103 000	2 901 000 512 000
<i>Umeå högskoleregion</i>					
högskolan i Luleå högskolan i Sundsvall/ Härnösand universitetet i Umeå högskolan i Östersund	} 2 300	} 2 595	201 000	—	201 000
			160 000	—	160 000
			11 000	564 000	575 000
			52 000	—	52 000
Summa	25 300	29 650	9 072 000	5 252 000	14 324 000

Av de resursbehov jag beräknat kan 2 milj. kr. avräknas mot de medel som står till regeringens disposition under anslaget D 10. Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

De extra resurserna bör för innevarande budgetår anvisas som klumpbelopp till resp. högskolestyrelsers disposition. Enligt UHÄ:s beräkningar avser förstärkningsbehovet ca 5 % sektorn för tekniska yrken, ca 25 % sektorn för administrativa, ekonomiska och sociala yrken, ca 10 % sektorn för kultur- och informationsyrken samt ca 60 % lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen förslår riksdagen

att till *Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 12 324 000 kr.

E. Vuxenutbildning

[9] E 8. **Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.** Finska folkhögskolan i Sverige startade sin verksamhet i Haparanda den 1 juli 1973. Folkhögskolans lokalbehov tillgodosågs på det sättet att staten genom avtal den 13 januari 1973 till skolans huvudman, Riksförbundet finska föreningar i Sverige, upplät nyttjanderätten till de byggnader som är belägna på fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda. En av dessa byggnader utgjorde tidigare elevhem vid det dåvarande folkskoleseminariet. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 25 januari 1935 är elevhemmet upptaget i förteckningen över byggnadsminnesmärken.

Finska folkhögskolan behöver nu utöka sina lokaler. Riksförbundet finska föreningar har därför hos regeringen ansökt om tillstånd att få uppföra byggnader på de båda fastigheterna.

Föredraganden

Efter samråd med chefen för budgetdepartementet finner jag att staten i stället för att lämna det tillstånd som har begärts bör överlåta fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda till Riksförbundet finska föreningar i Sverige. Överlåtelsen bör enligt min mening ske utan vederlag.

Riksförbundet har förklarat sig berett att ta emot äganderätten till fastigheterna. Riksförbundet har därvid förutsatt bl. a. att regeringen beviljar stöd för underhåll av fastigheterna och tar ansvar för sådana underhållskostnader som kan förorsakas av att folkskoleseminariets elevhem är ett byggnadsminnesmärke.

Däremot har riksantikvarieämbetet avstyrkt överlåtelsen. Ämbetet har anfört bl. a. att ett byggnadsminnesmärke i princip inte bör överlåtas på icke statlig fastighetsägare. För min del kan jag inte se detta som något hinder mot överlåtelsen. Jag vill särskilt peka på att folkskoleseminariets elevhem efter överlåtelsen kan förklaras som byggnadsminne för vilket i samband därmed skall meddelas lämpliga skyddsföreskrifter. Som ett villkor för överlåtelsen bör därför gälla att Riksförbundet godtager en byggnadsminnesförklaring.

Enligt min mening bör fastigheterna återgå till staten om Finska folkhögskolan upphör med sin verksamhet i de byggnader som hör till fastigheterna. Att byggnaderna skall användas för folkhögskolans ändamål, bör således föreskrivas som villkor för att överlåtelsen skall bestå.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att till Riksförbundet finska föreningar i Sverige utan vederlag överlåta staten tillhöriga fastigheterna Minerva 4 och Fältjägaren 1 i Haparanda.

[10] **E 15. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag.** Vid 1976/77 års riksmöte beslöt riksdagen att inrätta Sveriges Utbildningsradio aktiebolag (prop. 1975/76: 110, UbU 1976/77: 8, rskr 1976/77: 46). Det nya bolaget, som börjar sin verksamhet den 1 januari 1978, bildas genom en sammanläggning av produktionsenheten vid utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU) och utbildningsprogramenheten vid Sveriges Radio AB (SR/UTB) inkl. Sveriges Radios vuxenundervisning.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har 29 946 500 kr. anvisats under anslagsrubriken E 1. Viss utbildning via radio och television m. m. för tiden 1 juni—31 december 1977 och 31 746 500 kr. under anslagsrubriken E 15. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag för tiden 1 januari—30 juni 1978.

TRU-kommittén och Sveriges Radio har i särskilda skrivelser gjort framställningar om ytterligare medel för det första halvåret under budgetåret 1977/78. För att kunna bedriva verksamheten vid TRU och vid SR/UTB i oförändrad omfattning begär TRU-kommittén och Sveriges Radio AB kompensation till följd av ökade lönekostnader och allmänna prisökningar med 408 000 kr. resp. 466 000 kr.

I prop. 1976/77: 89 om anslag till Sveriges Utbildningsradio aktiebolag (UbU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 331) anför föredraganden (s. 17) "Jag är inte nu beredd att beräkna medel för det eventuella resursbehov som förhandlingar om en utjämning av personalens löne- och anställningsvillkor kan leda till. Utfallet får kompenseras i särskild ordning på framställning från styrelsen.

Styrelsen för Sveriges Utbildningsradio aktiebolag har i särskild skrivelse gjort framställning om ytterligare medel för budgetåret 1977/78 för täckande av bl. a. de kostnader som nämnda förhandlingar har lett till.

1. Enligt det avtal som har träffats mellan Sveriges Utbildningsradio, Sveriges Industritjänstemannaförbund och Statsanställdas förbund om TRU- och SR/UTB-personalens övergång till Sveriges Utbildningsradio skall 2 % av Sveriges Utbildningsradios lönesumma från den 1 januari 1978 utgå för individuella löneutjämningar. Kostnaden för detta inkl. lönebikostnader beräknar styrelsen till 360 000 kr.

2. Övergången för TRU-personalen från statlig till privat tjänst innebär att lönebikostnaderna ökar från 39 % till 44,5 % eller med 370 000 kr.

3. I prop. 1976/77: 89 (s. 18) anförs "... de medel som jag i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 411—415) har beräknat för TRU:s och SR/UTB:s verksamhet fram till den 31 december 1977 inte behöver tas helt i anspråk med hänsyn till att däri innefattas även viss andel av den kostnadsökning som kommer att uppstå till följd av 1978 års löneökningar". Styrelsen för Sveriges Utbildningsradio har erfarit att de båda enheterna inte kommer att kunna reservera medel för detta ändamål på grund av att de medel som har erhållits inte täcker de automatiska kostnadsökningarna för år 1977. Utöver detta begär styrelsen kompensation dels för ökade lönebikostnader, dels för 1978 års lönerrevision (1 420 000 kr.).

4. Dessutom tillkommer en kostnad för mervärdeskatt som är helt beroende på bildandet av Sveriges Utbildningsradio som en från Sveriges Radio skild juridisk person. Kostnaden för mervärdeskatt på de tjänster som Sveriges Utbildningsradio kommer att köpa från Sveriges Radio beräknas uppgå till 500 000 kr.

5. Styrelsen begär också kompensation för merkostnader för arvode till styrelsens ledamöter samt för inrättandet av en befattning som verkställande direktör för Sveriges Utbildningsradio (190 000 kr.).

Sammanlagt begär styrelsen för Sveriges Utbildningsradio ett tilläggsanlag av 2 840 000 kr. för budgetåret 1977/78.

Föredraganden

Fr. o. m. den 1 januari 1978 kommer TRU-kommitténs produktionsenhet och utbildningsprogramenheten vid Sveriges Radio AB inkl. Sveriges Radios vuxenundervisning att sammanläggas och utgöra Sveriges Utbildningsradio aktiebolag. Regeringen har tidigare i år beslutat att Sveriges Utbildningsradio skall lokaliseras till Tyresö kommun.

Under innevarande budgetår har i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 411—415) och senare i prop. 1976/77: 89 verksamheten för framställning av ljud- och bildprogram m. m. inom utbildningsväsendet anvisats under två skilda anslag: E 1. Viss utbildning via radio och television m. m. och E 15. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag.

Vad gäller de löne- och prisökningar som har redovisats i TRU-kommitténs och Sveriges Radios framställningar förordar jag att anslaget Viss utbildning via radio och television m. m. höjs med 200 000 kr.

Vid anmälan av medelsbehovet under anslaget Sveriges Utbildningsradio aktiebolag anförde jag att utfallet av förhandlingar om en utjämning av personalens löne- och anställningsvillkor inför övergången till det nya bolaget skulle kompenseras i särskild ordning på framställning av styrelsen för bolaget. Med hänvisning till de ökade lönekostnader och lönebikostnader som har redovisats i styrelsens framställning beräknar jag ytterligare 748 000 kr. för innevarande budgetår.

Likaså förordar jag att Sveriges Utbildningsradio skall ha kompensation för de kostnader som tillkommer i och med att bolaget får skyldighet att erlagga mervärdeskatt för vissa tjänster som köps av Sveriges Radio och beräknar 500 000 kr. för detta ändamål. Slutligen beräknar jag ytterligare 190 000 kr. för merkostnader till styrelseledamöternas arvoden m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges Utbildningsradio aktiebolag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 1 638 000 kr.

G. Internationellt-kulturellt samarbete

[11] **G 8. Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.** Ur detta reservationsanslag utgår bidrag till en rad ändamål, främst av bilateral karaktär, som inte ingår i den gemensamma verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet.

Hanaholmen — kulturcentrum för Sverige och Finland — är ett gästhem och konferenscentrum, beläget i Esbo kommun utanför Helsingfors. Anläggningen, som invigdes våren 1975, tillkom bl. a. som en följd av att vissa krigsskulder till svenska staten avskrivits på 1960-talet. Hanaholmen är finsk statsegendom men förvaltas av Kulturfonden för Sverige och Finland enligt ett särskilt nyttjanderättsavtal mellan finska staten och Kulturfonden. Fondens styrelse utser fem svenska och fyra finländska ledamöter i Hanaholmens direktion medan Finlands regering förordnar direktionens ordförande.

Enligt nyttjanderättsavtalet skall verksamheten vid Hanaholmen bedrivas utan att ekonomisk vinst eftersträvas. Finska staten svarar för anläggningens underhåll och drift samt för vissa lönekostnader. Vidare har finska staten alltsedan starten anvisat ett årligt anslag för verksamheten vid Hanaholmen. Detta anslag uppgick för år 1975 till 200 000 fmk och för vart och ett av åren 1976 och 1977 till 225 000 fmk. Även Kulturfonden för Sverige och Finland beviljar bidrag till olika arrangemang och till stipendier för vistelse vid Hanaholmen. Kulturfondens hittillsvarande bidragsgivning uppskattas till ca 150 000 kr. per år. Vid Finlands 50-årsjubileum år 1968 överlämnade Sveriges regering en gåvocheck på 500 000 kr. för konstnärlig utsmyckning av det planerade kulturcentret. Regeringen har vidare lämnat ett igångsättningsbidrag av 200 000 kr. i samband med Hanaholmens invigning år 1975 och ett bidrag av 100 000 kr. för litteraturanskaffning m. m. år 1976. Svenska statens ekonomiska insats för Hanaholmen har sålunda hittills utgjorts av engångsbidrag, huvudsakligen för grundansskaffningar.

Direktionen för Hanaholmen har i skrivelse den 4 mars 1977 hos utbildningsdepartementet anhållit om ett bidrag av 250 000 kr. för svens-kars deltagande i och anskaffning av svenskt material till verksamheten vid centret under budgetåret 1977/78. I skrivelse den 29 augusti 1977 har direktionen anhållit om 300 000 kr. till samma ändamål för budget-året 1978/79.

Föredraganden

Hanaholmen är enligt min mening ett ytterst värdefullt instrument för utvecklingen av de kulturella kontakterna mellan Sverige och Finland. Det är angeläget att den bilaterala karaktären hos verksamheten upp-rätthålls genom att svensk-finska arrangemang kommer till stånd i till-räcklig omfattning. Finska staten lämnar ett årligt bidrag, ägnat att sti-mulera verksamheten vid Hanaholmen. Jag anser det motiverat att ett motsvarande bidrag lämnas från svensk sida fr. o. m. innevarande bud-getår. Beloppet bör stå i rimlig proportion till det finska bidraget. Jag förordar att 200 000 kr. anvisas för ändamålet från förevarande reser-vationsanslag för budgetåret 1977/78. Beträffande fortsatt bidragsgiv-ning avser jag att återkomma i mina förslag inför budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.* på till-läggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

[12] **14. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhets-område.** Under denna rubrik har i statsbudgeten för innevarande bud-getår anvisats ett investeringsanslag av 130 milj. kr. (prop. 1976/77: 79, UbU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 352, prop. 1976/77: 150, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341). Under anslaget är uppförda två investeringspla-ner, nämligen en plan för utbildning och forskning och en plan för kul-turändamål m. m. Behållningen vid budgetårets början uppgick till 100,4 milj. kr. Någon medelsanvisning på tilläggsbudget beräknas f. n. inte bli erforderlig. Däremot bör följande objekt redovisas i detta sammanhang. Kostnaderna redovisas i det följande i prisläget den 1 april 1977.

Stockholm

Ombyggnad av lokaler för musikhögskolan m. m., etapp I. Byggnads-styrelsen har den 17 maj 1977 hemställt om höjning av tidigare anvisad kostnadsram för etapp I (prop. 1976/77: 25) med 335 000 kr. till 4 750 000 kr. Kostnadshöjningen beror på att ljudisoleringskraven har medfört kraftigare ombyggnadsåtgärder än vad som ursprungligen pla-nerats samt att anläggningen kompletteras med stöldskydd.

Uppsala

Nybyggnad för icke-laborativa institutioner. Redogörelse för detta byggnadsobjekt lämnades i prop. 1974: 34 (s. 13). Kostnaderna beräknades därvid till 47 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973. I gällande investeringsplan för utbildning och forskning är uppförd en kostnadsram av 46 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Byggnadsstyrelsen har vid en förnyad genomgång av kostnaderna funnit att kostnadsramen behöver höjas till 48 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Den föreslagna höjningen innebär inte någon förändring av programmet för projektet.

Lund

Om- och tillbyggnad för anatomi och histologi. Regeringen uppdrog den 9 september 1976 åt byggnadsstyrelsen att projektera om- och tillbyggnad av lokaler för institutionen för anatomi och histologi i Lund.

Byggnadsstyrelsen har den 21 juni 1977 redovisat systemhandlingar för en första etapp som avser ombyggnadsarbeten inom lokalerna för den anatomiska avdelningen. Styrelsen föreslår att en kostnadsram av 2 130 000 kr. för den redovisade etappen förs upp i investeringsplanen för utbildning och forskning.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående bör i gällande investeringsplan föras upp följande kostnadsramar i 1 000-tal kr.

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning		Byggstart år-mån.	Färdigställe år-mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräk- nad för 1977/78		
Utbildning och forskning						
<i>Stockholm</i>						
Ombyggnad av lokaler för musikhögskolan m. m., etapp I	4 000	4 750	3 231	1 500	76-11	77-05
<i>Uppsala</i>						
Nybyggnad för icke-laborativa institutioner	46 000	48 000	44 006	3 000	74-01	76-01
<i>Lund</i>						
Om- och tillbyggnad för anatomi och histologi		2 130		500	78-01	79-09

Jag förordar att de kostnader som hänger samman med de nu redovisade objekten får bestridas av tillgängliga medel under förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

KAPITALBUDGETEN

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

[13] **5. Studiemedelsfonden.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag för 1977/78 av 806 milj. kr.

Medlen disponeras av centrala studiestödsnämnden (CSN) för återbetalningspliktiga studiemedel enligt 3 och 4 kap. studiestödslagen för överföring till Studiemedelsfonden, i den mån så erfordras för att täcka behovet av återbetalningspliktiga studiemedel.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 beräknade CSN medelsåtgången 1977/78 till 1 093,3 milj. kr. I skrivelse till utbildningsdepartementet den 12 september 1977 anför CSN att en revidering av beräkningarna inför anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 ger vid handen att medelsbehovet för 1977/78 kommer att uppgå till 1 272,4 milj. kr. De disponibla medlen beräknas uppgå till 1 158 milj. kr. För att täcka medelsbehovet för budgetåret 1977/78 och få en nödvändig reservation inför budgetåret 1978/79 hemställer CSN om att studiemedelsfonden tillförs ett tilläggsanslag på 135 milj. kr.

Föredraganden

Det ökade medelsbehovet sammanhänger med basbeloppets utveckling samt den ej förutsedda ökningen av antalet högskolestuderande hösten 1977. Beroende på periodiceringen i inflödet av avgifter måste fonden tillföras medel utöver det beräknade underskottet för att inte ett tillfälligt underskott skall uppstå under mars och april 1978 resp. under första halvåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Studiemedelsfonden* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 135 000 000 kr.

Bilaga 8

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN

TIONDE HUVUDTITELN

G. Utbildning och forskning

[1] **G 14. Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.** På statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 30 milj. kr. Av beloppet disponerar byggnadsstyrelsen 9 milj. kr. enligt en särskild inredningsplan och utrustningsnämnden för universitet och högskolor 21 milj. kr. enligt en särskild utrustningsplan.

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor har redovisat förslag till ändring av tidigare fastställd kostnadsram för anskaffande av utrustning vid statens naturvårdsverk.

Efter förslag av utrustningsnämnden uppfördes i utrustningsplanen för innevarande budgetår en kostnadsram *Statens naturvårdsverk: Ersättningsanskaffningar m. m.* av 1,4 milj. kr. Utrustningsnämnden hade i sin planering förutsatt att den omgivningshygieniska avdelningen skulle få sina utrustningsbehov tillgodosedda i samband med planerad överflyttning till socialstyrelsen. Genom ändrade lokaldispositioner inom karolinska institutets område har omgivningshygieniska avdelningen erhållit delvis nya lokaler. Det har inte visat sig möjligt att genom om-dispositioner eller senareläggningar kunna frigöra erforderligt belopp ur den kostnadsram som upplörts i utrustningsplanen. För innevarande budgetår erfordras 400 000 kr. för att tillgodose omgivningshygieniska avdelningens utrustningsbehov. Utrustningsnämnden har vidare redovisat

utrustningsbehov för kontorsrum och bibliotek vid naturvårdsverket. För innevarande budgetår erfordras 150 000 kr.

Utrustningsnämnden har även redovisat utrustningsbehov föranledda av den ökade antagningen av veterinärstudier (prop. 1976/77: 100 bil. 13 s. 100. JoU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 182). LUP-kommittén för jordbrukets högskolor har ännu inte slutfört utrustningsplaneringen. Kommittén har upprättat ett program över utrustning som behöver anskaffas före terminstarten hösten 1978, bl. a. till provisoriska lokaler. Utrustningsnämnden föreslår därför att en delram *Ökad antagning till veterinärlinjen* uppförs i utrustningsplanen för budgetåret 1977/78.

Föredraganden

Vid min prövning av de förslag till ändringar i utrustningsplanen för innevarande budgetår som har redovisats av utrustningsnämnden har jag funnit det motiverat att justera utrustningsplanen med hänsyn till utrustningsbehovet vid statens naturvårdsverk. Jag förordar att kostnadsramen Statens naturvårdsverk: Ersättningsanskaffningar m. m. budgetåret 1977/78 höjs med 550 000 kr.

Jag förordar vidare med hänsyn till gällande tidsplan att en delram *Ökad antagning till veterinärlinjen* av 400 000 kr. förs upp i utrustningsplanen.

Jag förordar att de ökade utgifter som hänger samman med här behandlade utrustningsobjekt får bestridas av tillgängliga medel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av viss inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i det föregående angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

I. Idrott m. m.

[2] **I 3. Bidrag till vissa organisationer i anledning av Riksförbundsbingo AB:s konkurs.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Riksförbundsbingo AB bildades i oktober 1974 av nio specialidrottsförbund, fem nykterhetsorganisationer samt Riksförbundet mot Allergi. Dessa organisationer förvärvade därvid 80 % av aktierna i bingokonsultföretaget Bally Bingo AB, vilket företag således kvarstod i det nybildade bolaget med 20 % av aktierna. Aktiekapitalet om 1 250 000 kr. fördela-

des i övrigt med 50 % på idrottsförbunden, 25 % på nykterhetsorganisationerna och 5 % på Riksförbundet mot Allergi.

Riksförbundsbingos första verksamhetsår innebar en stark expansion av verksamheten, utan att denna gav delägarna någon ekonomisk avkastning. I mars månad år 1976 övertog flerparten aktieägare ansvaret för en skuld till Bally Service AB om 2 milj. kr. Ett år senare gick Riksförbundsbingo i konkurs.

Genom avtal mellan berörda organisationer och fordringsägaren ned-sattes reversfordran våren 1977 till 1 650 000 kr. Den sammanlagda förlusten för organisationerna utgör därvid 2 650 000 kr. och fördelas enligt följande:

Organisation	Aktier	Del i reversen	Total förlust
Sv. Bandyförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Bordtennisförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Brottningsförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Gångförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Orienteringsförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Simförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Skidförbundet	62 500	117 857	180 357
Sv. Ishockeyförbundet	125 000	235 714	360 714
Sv. Handikappidrottsförbundet	62 500	—	62 500
Riksförbundet mot Allergi	62 500	—	62 500
IOGT-NTO	187 500	353 571	541 071
IOGT-NTO:s juniorförbund	31 250	58 929	90 179
Ungdomens Nykterhetsförbund	31 250	58 929	90 179
Nykterhetsrörelsens Scoutför-bund	31 250	58 929	90 179
Sv. Lärares Nykterhetsförbund	31 250	58 929	90 179
	1 000 000	1 650 000	2 650 000

De aktieägande organisationerna har i skrivelse till regeringen den 24 augusti 1977 hemställt om ett statligt bidrag för täckande av nämnda förluster.

Samtliga organisationer åtnjuter statsbidrag för sin verksamhet. Med hänsyn till de berörda organisationernas betydelse i föreningslivet på skilda områden och de problem som dessa organisationer åsamkats till följd av Riksförbundsbingo AB:s konkurs bör ett visst bidrag nu utgå. Jag har i denna fråga samrått med cheferna för social- och utbildnings-departementen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa organisationer i anledning av Riksförbundsbingo AB:s konkurs* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag av 1 650 000 kr.

Bilaga 9

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Ahlmark såvitt avser punkterna 1, 2, 3, 4 och 5;
statsrådet Ullsten såvitt avser punkten 6

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN**TOLFTE HUVUDTITELN****B. Arbetsmarknad m. m.**

[1] **B 1. Arbetsmarknadsservice.** I skrivelse den 23 november 1976 har arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) — under åberopande av att kungörelsen (1950: 473) angående understöd till sjömän vid arbetslöshet i utländsk hamn föreslås bli upphävd — hemställt att regeringen prövar frågan om flyttningsbidrag i form av respennning enligt 35 och 38 §§ arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, ändrad senast 1977: 141) kan utgå vid resa från utlandet till nordisk ort i samband med tillträde av anställning för arbetssökande sjömän som vid tiden för centralhamnsorganisationens upphörande är fast bosatta intill de nuvarande centralhamnarna Antwerpen, Genua och Rotterdam samt för sjömän som vid samma tidpunkt är uppsatta som arbetssökande i centralhamnarna utan att tillhöra ovannämnda grupp.

Föredraganden

Upprättandet av den nuvarande centralhamnsorganisationen påbörjades år 1950. Till en början bedrevs verksamheten endast i Antwerpen och New York. Numera är även hamnarna i Genua, Marseille, Melbourne, Rotterdam, Rouen, San Francisco och Sydney s. k. centralhamnar.

Ifrågavarande hjälpverksamhet, som handhas av utrikesdepartementets understödsnämnd, regleras i kungörelsen (1950: 473) angående understöd till sjömän vid arbetslöshet i utländsk hamn (ändrad senast

1973: 735). Verksamheten består i dels arbetsförmedling för sjömän, dels utbetalning av arbetslöshetshjälp och förskott på understöd från svensk erkänd arbetslöshetskassa. En form av arbetslöshetshjälp utgår till arbetslös sjöman, som önskar resa till centralhamn eller från sådan hamn till annan ort för att där söka arbete. Han kan, mot förbindelse om återbetalning av beloppet, erhålla förskott på resekostnaden. När särskilda skäl föreligger, kan fordran för erhållet förskott avskrivas.

En förutsättning för att förskott skall beviljas är att sannolika skäl föreligger för att sjömannens utsikter till nytt arbete väsentligt ökas. Vidare kan sjöman, som av arbetsförmedlare har erhållit anvisning att söka arbete på annan ort, utan återbetalningsskyldighet medges bidrag till resan dit.

Under senare år har sjömansförmedlingen och understödsutbetalningarna i centralhamnarna minskat betydligt i omfattning. Rederianställning av sjöfolk och i övrigt förbättrade anställningsförhållanden har i stor utsträckning medfört att flertalet centralhamnar har förlorat sin betydelse för sjöfarten. I flera av centralhamnarna har under senare år ingen eller obetydlig verksamhet i understödskungörelsens mening förekommit. Det är endast i centralhamnarna i Antwerpen, Genua och Rotterdam som någon mer omfattande arbetsförmedling och utbetalning av ersättning till sjömän numera förekommer, men även på dessa platser har en kraftig nedgång i verksamheten förmärkts.

Mot denna bakgrund har regeringen, efter framställning från understödsnämnden, föreskrivit att understödskungörelsen skall upphöra att gälla vid utgången av år 1977 (SFS 1977: 528). För att åstadkomma en smidig avveckling av centralhamnsorganisationen har dock förordnats att medlem av erkänd arbetslöshetskassa, vars verksamhetsområde är begränsat till anställda ombord på fartyg, även i fortsättningen skall ha rätt att uppbära dagpenning från kassan om han vid utgången av år 1977

1. är stadigvarande bosatt i Antwerpen, Genua eller Rotterdam eller
2. tillfälligt vistas i någon av centralhamnarna och vid nämnda tidpunkt uppbär dagpenning från kassan.

Vad som sägs under *punkt 1* skall gälla endast så länge som den försäkrade stadigvarande är bosatt i någon av de nämnda städerna och *punkt 2* skall tillämpas endast så länge som den pågående ersättningsbara arbetslösheten varar.

Förmedling av arbete för dessa två grupper av sjömän skall, efter understödskungörelsens upphävande via ifrågavarande konsulat handhas av sjömansförmedlingen i Sverige. För att dessa arbetssökande skall vara jämställda med arbetssökande i Sverige har AMS föreslagit att arbetsmarknadskungörelsens bestämmelser om flyttningssbidrag i form av tillträdesresa och flyttningserättning får tillämpas även på dessa arbetssökande.

AMS förslag innebär t. ex. att en sjöman som vid utgången av år 1977 är fast bosatt intill någon av centralhamnarna Antwerpen, Genua eller Rotterdam skall — under förutsättning att han uppfyller villkoren för flyttningsbidrag — kunna erhålla en tillträdesresa varje gång han blir arbetslös på hemorten för att tillträda ett arbete i någon nordisk ort.

För egen del anser jag att någon motsvarighet till den arbetslöshets-hjälp som i dag utgår i form av reseersättning enligt understödskungörelsen bör utgå övergångsvis även sedan nämnda kungörelse upphört att gälla. Mot bakgrund av att sjömännen i fråga är medlemmar i svensk arbetslöshetskassa och tillhör den svenska arbetsmarknaden bör syftet härmed vara att underlätta för dessa sjömän att i samband med arbetsanställning kunna återvända till eller bosätta sig i Sverige. Eftersom arbetsmarknadskungörelsens bestämmelser om flyttningsbidrag inte är tillämpliga i förevarande fall måste särskilda regler utfärdas om ersättning till hemvändande sjömän.

Jag förordar följande regler att gälla för dem som är fast bosatta i Antwerpen, Genua eller Rotterdam eller tillfälligt vistas i någon av centralhamnarna när kungörelsen upphör. Är de eller löper de risk att bli arbetslösa samt erhåller de arbete eller beviljas de arbetsmarknadsutbildning i Sverige genom arbetsförmedlingens försorg bör de kunna erhålla bidrag för att täcka kostnader som åsamkas dem i samband med resan till Sverige. Sådant bidrag som endast bör utgå en gång per hushåll bör innefatta resekostnadsersättning och traktamente för arbetstarens och hans hushållsmedlemmars resa till Sverige. Därjämte bör utgå starthjälp och i förekommande fall ersättning för flyttning av bohag samt traktamente vid dubbel bosättning. När det gäller beräkning av bidragen bör i tillämpliga delar gälla vad som sägs om flyttningsbidrag i arbetsmarknadskungörelsen. Sådana bidrag bör kunna beviljas från den 1 januari 1978 och utgå från anslaget Arbetsmarknadsservice, programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet, delprogrammet Flyttningsbidrag. Kostnaden för verksamheten torde inte bli så stor att den påkallar någon särskild medelsanvisning.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat i fråga om flyttningsbidrag till hemvändande sjömän att gälla fr. o. m. den 1 januari 1978.

[2] **B 3. Sysselsättningskapande åtgärder.** Under denna rubrik har på statsbudgeten för innevarande år förts upp ett reservationsanslag av 1 320 700 000 kr. Av anslaget avser 10 milj. kr. industribeställningar.

Genom beslut den 26 maj 1977 har regeringen bemyndigat televerket, att inom ramen för anvisade medel under anslaget Teleanläggningar m. m. under sjätte huvudtiteln upphandla viss stations- och transmissionsutrustning till ett sammanlagt värde av 300 000 000 kr. uttryckt i

prisläget januari 1977. Utrustningen avses levereras under perioden 1979—1981, vilket innebär en tidigareläggning i förhållande till televerkets anskaffningsplaner.

Föredraganden

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1975/76: 100 bil. 1, FiU 1975/76: 20, rskr 1975/76: 173) den 26 maj 1977 beslutat att AMS från reservationsanslaget B 3. Sysselsättningsskapande åtgärder får — utöver vad regeringen i annat sammanhang har föreskrivit — bestrida utgifter med högst 60 100 000 kr. till televerket som kompensation för tidigareläggning av beställning av ovan nämnda stations- och transmissionsutrustning.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1976/77: 105, AU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 306) har regeringen vidare den 26 maj 1977 i regleringsbrev föreskrivit att AMS från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder får betala tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom tekoindustrin. Bidrag utgår till utgången av år 1977 med 15 kr. per timme och anställd som fyllt 50 år. Bidraget får dock inte överstiga 10 % av företagets totala lönekostnader inkl. sociala avgifter under bidragsperioden. Som villkor för bidrag gäller bl. a. att företaget inte får varsla om personalinskränkningar under bidragsperioden.

Under den senaste tioårsperioden har sysselsättningen inom tekoindustrin halverats. Under år 1976 accentuerades den negativa utvecklingen ytterligare. Under detta år minskade sysselsättningen inom tekobranschen med ca 10 % eller över 5 000 personer. Vid tiden för bidragets införande beräknades denna utveckling fortsätta under hela år 1977.

Denna höga nedskärningstakt medför, tillsammans med branschens regionala koncentration och den höga andelen kvinnor och äldre arbetstagare, mycket allvarliga sysselsättningsstörningar. I ett konjunkturläge med totalt sett otillräcklig arbetskraftsefterfrågan inom industrin riskeras härigenom allvarliga arbetsmarknadsproblem för hela orter och regioner och långvarig arbetslöshet för de enskilda människorna. Syftet med det tillfälliga sysselsättningsbidraget är att i rådande konjunkturläge hålla tillbaka utslagningen av tekoföretag med hög andel äldre anställda.

Det tillfälliga sysselsättningsbidraget för äldre arbetskraft inom tekoindustrin har hittills utnyttjats i stor omfattning. T. o. m. september 1977 hade beslut om bidrag meddelats för ca 440 företag med totalt ca 30 000 anställda. Bidrag har beviljats för ca 10 000 personer och för en total kostnad av 95 milj. kr.

Trots bidragets mycket stora genomslagskraft synes den negativa utvecklingen inom branschen ha fortsatt. Under perioden januari—augusti 1977 har sammanlagt 4 600 personer varslats om driftsinskränkning inom tekoindustrin mot 2 500 under samma period förra året. I augusti 1977

berördes 1 300 personer av varsel. Detta är den högsta månadssiffran hittills under 1970-talet och motsvarar mer än hälften av det totala antalet varslade inom industrin denna månad. Antalet arbetslösa inom beklädnadsarbetarnas arbetslöshetskassa uppgick i augusti 1977 till 2 100 personer, vilket är närmare dubbelt så många som vid samma tid föregående år. Antalet arbetslösa tillhörande denna kassa i augusti i år motsvarade 4,6 % av antalet kassamedlemmar, vilket kan jämföras med den genomsnittliga siffran för samtliga industrikassor som motsvarade 1,7 %. Resultatet av undersökningar som en interdepartemental arbetsgrupp för teko-frågor låtit utföra i augusti och oktober 1977 tyder på en fortsatt stor sysselsättningsminskning i år och en ökad nedgångstakt under år 1978.

AMS har i skrivelse den 23 september 1977 föreslagit bl. a. en förlängning av det tillfälliga sysselsättningsbidraget för äldre arbetskraft inom tekoindustrin till den 1 juli 1978.

Mot bakgrund av den fortsatt mycket besvärliga sysselsättningsituationen inom branschen och de begränsade alternativa sysselsättningsmöjligheterna som i nuvarande konjunkturläge kan erbjudas de personer som mister sina anställningar inom tekoindustrin anser jag det nödvändigt att förlänga giltighetsperioden för det tillfälliga sysselsättningsbidraget. Bidragsperioden bör utsträckas till den 30 juni 1978, med möjligheter till ytterligare förlängning under år 1978 om arbetsmarknadsläget vid halvårsskiftet så skulle erfordra.

Bidraget utgår i dag med 15 kr. per timme och anställd som är över 50 år, dock högst 10 % av företagets totala lönekostnader. Huvuddelen av de företag som hittills beviljats stöd, har kommit upp i det angivna maximibeloppet. Det innebär att bidraget hittills i huvudsak varit konkurrensneutralt bland de företag som uppfyllt fordringarna för stödet. Bidragsnivån 15 kr. per timme fastställdes på grundval av de genomsnittliga timlöner som gällde före de senaste avtalsförhandlingarna. För att minimera risken för att bidraget skall få en från konkurrenssynpunkt icke avsedd effekt förordar jag att timbidraget från den 1 januari 1978 höjs från 15 till 20 kr. Även i fortsättningen bör bidraget maximeras till 10 % av företagets totala lönekostnader. Jag beräknar att bidrag under första halvåret 1978 kommer att beviljas till ett sammanlagt belopp av ca 100 milj. kr.

Från förevarande anslag bestrids också kostnader för att täcka underskott som uppkommer vid driften av s. k. *industriella beredskapsarbeten*. Dessa beredskapsarbeten skall i princip avyttras eller läggas ner så snart förutsättning härför föreligger. Ett sådant beredskapsarbete driver AMS sedan början av 1970-talet i Överkalix kommun. Verksamheten omfattar avancerad plåtbearbetning och vidareförädling av plåtmaterial som legotillverkning för Norrbottens Järnverks Aktiebolag (NJA) enligt avtal. F. n. sysselsätts ca 165 personer vid detta beredskapsarbete. Av

olika skäl har verksamheten gått med betydande förluster och AMS har under senare år tvingats betala mellan 10 och 12 milj. kr. per år från förevarande anslag för att täcka förlusterna.

Nuvarande kontrakt med NJA har av AMS sagts upp till den 1 januari 1978. I samband med uppsägningen har AMS inlett förhandlingar med NJA om övertagande av verksamheten från nämnda tidpunkt. Förhandlingarna har nu lett till en preliminär överenskommelse som innebär att NJA på vissa villkor övertar verksamheten och garanterar de nu anställda och anvisade arbete vid fabriken under minst fem år. NJA förvärvar enligt överenskommelsen av kommunen den fastighet i vilken verksamheten är inrymd och av AMS maskinutrustning däri med ett bokfört värde av ca 2,5 milj. kr. NJA har ställt som villkor att denna utrustning skall få övertas utan vederlag. Vidare ställer NJA som villkor för övertagandet att AMS skall betala bolaget ett belopp om 15 milj. kr. för att täcka beräknade förluster under åren 1978—1980. Därefter beräknas verksamheten kunna drivas på affärsmässiga grunder.

Enligt vad jag inhämtat från AMS gör man inom styrelsen den bedömningen att en fortsatt verksamhet vid detta beredskapsarbete inte kan drivas under nuvarande förutsättningar utan betydande kostnader för statsverket. Förlusterna vid en fortsatt drift i AMS regi kan för år framöver beräknas bli av minst samma storleksordning som under senare år. Under sådana förhållanden anser jag det skäligt att AMS får avyttra verksamheten till NJA på de villkor som bolaget har ställt. En sådan överlåtelse bör dessutom vara till gagn för personalen av det skälet att NJA har utfäst sig att inte bara fortsätta nuvarande produktion utan också söka förlägga nya tillverkningar till fabriken.

Jag förordar således att AMS bemyndigas träffa avtal med NJA på ovan nämnda villkor om överlåtelse per den 1 januari 1978 av det industriella beredskapsarbetet i Överkalix och att regeringen inhämtar riksdagens godkännande härav. Kostnaderna för förlusttäckningsbidraget bör bestridas från förevarande anslag.

Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom tekoindustrin under tiden den 1 januari—den 30 juni 1978,
2. bemyndiga regeringen att vid behov förlänga stödperioden till den 31 december 1978,
3. bemyndiga regeringen att godkänna ett avtal mellan arbetsmarknadsstyrelsen och Norrbottens Järnverks Aktiebolag om överlåtelse av det industriella beredskapsarbetet i Överkalix,
4. bemyndiga regeringen att bevilja NJA ett förlusttäckningsbidrag för den från AMS övertagna verksamheten i Överkalix med ett belopp av 15 milj. kr.

5. till *Sysselsättningsskapande åtgärder* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 160 100 000 kr.

[3] **B 4. Stöd till lageruppbbyggnad.** Under denna punkt har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 400 000 000 kr. Anslaget disponeras för statsbidrag enligt förordningen (1975: 475, omtryckt 1976: 1053, ändrad 1977: 93) om statligt stöd till lagerökning för lagerhållning under olika perioder t. o. m. den 30 juni 1977 samt för utgifter i samband med statliga lånegarantier enligt samma förordning. Dessa lånegarantier har en gång förlängts och kunde enligt riksdagens senaste beslut i frågan (prop. 1976/77: 100 bil. 15, AU 1976/77: 21, rskr 1976/77: 179) gälla till den 1 oktober 1977.

Statliga lånegarantier enligt nämnda förordning har beviljats 67 företag för lageruppbbyggnadslån på sammanlagt 182 milj. kr. Enligt vad jag har inhämtat är ett 30-tal av dessa garantier fortfarande inte slutreglerade. Lån på sammanlagt över 120 milj. kr. synes inte ha återbetalats till resp. kreditinstitut före garantitidens utgång den 1 oktober 1977. Orsaken till detta har i flertalet fall uppgivits vara att vederbörande företag inte har avvecklat sina överlager och inte har möjlighet att finansiera överlagren på annat sätt än genom de lån som omfattades av statliga garantier.

Enligt min mening bör regeringen begära riksdagens bemyndigande till en ytterligare förlängning av lånegarantierna i de fall då företagen fortfarande har stora överlager som inte kan finansieras på annat sätt. I sådana fall bör AMS kunna medge förlängd garanti t. o. m. den 30 juni 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att i enlighet med vad jag här har anfört förlänga giltighetstiden för statliga garantier för lageruppbbyggnadslån.

[4] **B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning.** Under denna rubrik har på statsbudgeten för innevarande budgetår förts upp ett reservationsanslag av 7 milj. kr.

AMS

AMS har i skrivelser den 18 mars och den 30 juni 1977 begärt ytterligare medel för anskaffning av utrustning. De begärda medlen är avsedda att användas för investeringar i industriella beredskapsarbeten.

F. n. bedrivs industriella beredskapsarbeten vid 46 arbetsplatser. Verksamheten sysselsätter ca 1 800 personer inkl. tjänstemän och arbets-

ledare och har en årsomslutning på ca 175 milj. kr. För att vidmakthålla en produktion av denna omfattning krävs betydande årliga investeringar. AMS anser, att begränsningar av de tilldelade anslagen under de senaste budgetåren har medfört att komplettering och förnyelse av maskinparken inte har kunnat ske i önskvärd utsträckning. Detta har fått negativa följder för bl. a. arbetarskyddet vid de olika arbetsplatserna. Ljudnivå och skyddsanordningar svarar i många fall inte mot dagens krav. AMS framhåller, att kraven på arbetsmiljö och arbetarskydd under senare tid har ökat starkt vilket har medfört att förhållandena vid vissa arbetsplatser kommit att framstå som synnerligen otillfredsställande.

Till viss del är en lösning av miljöproblemen beroende av investering i fabrikslokaler, vilka vanligtvis förhyrs av kommunen i fråga. Efter förhandlingar med resp. fastighetsägare har i en del fall väsentliga lokalförbättringar åstadkommit och i andra fall har nya lokaler använts. AMS har i dessa senare fall påtagit sig merkostnader för lokalernas utrustning.

AMS beräknar medelsbehovet till totalt 8,4 milj. kr. varav 4,7 milj. kr. för miljöinvesteringar och 3,3 milj. kr. för förbättringar av arbetarskyddet.

Föredraganden

De industriella beredskapsarbetena behandlas i regeringens proposition (1977/78: 30) om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m., vari bl. a. föreslås att huvudmannskapet för de industriella beredskapsarbetena till viss del skall överföras från AMS till regionala stiftelser som föreslås få hand om den skyddade verksamheten. I avvaktan på ett definitivt ställningstagande till den framtida organisationen och huvudmannskapet för verksamheten har under en följd av budgetår återhållsamhet iakttagits i fråga om nyinvesteringar vid de industriella beredskapsarbetena.

Enligt min mening är det nu nödvändigt att tillgodose vissa krav i fråga om arbetsmiljö och arbetarskydd. Det av AMS redovisade behovet av ytterligare medel för investeringar under innevarande budgetår avser i första hand miljö- och skyddsutrustning vid nyanvisade lokaler i Kramfors och Arvika samt förbättringar av bullerskydd och direkta skyddsåtgärder i produktionen. Med hänsyn till det ansträngda budgetläget är jag emellertid f. n. inte beredd att helt biträda AMS förslag till investeringar. Jag avser att senare återkomma till frågan i samband med budgetpropositionen för 1978/79.

Vid en brand natten till den 21 juni 1977 förstördes maskiner och lokaler vid AMS tryckeri på Lindhagensgatan i Stockholm. AMS utgifter för att få tryckeriet i funktionsdugligt skick igen har beräknats

till 0,6 milj. kr., varav 480 000 kr. utgör ersättningsanskaffningar och 120 000 kr. reparationskostnader.

Kostnader för att återställa tryckeriet i funktionsdugligt skick bör täckas genom förevarande anslag.

Anslaget disponeras av AMS för anskaffning av utrustningsföremål vilkas anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd överstiger tre år. Utrustningskapitalet skall hyras ut till de program som utnyttjar utrustningen på sådana villkor att de sammanlagda utgifterna för tillhandahållandet av utrustningen täcks. För de bokföringsmässiga transaktioner som detta kräver används anslaget Förvaltning av utrustning. Om skillnad uppkommer mellan hyror och utgifter belastas sistnämnda anslag. Intäkterna under detta anslaget, delprogrammet Förläggningsbyggnader har under en följd av år överstigit de debiterade kostnaderna varför reservationen under anslaget har ökat. Detta är en följd av att vinster uppkommit vid försäljning av byggnader eftersom det bokförda restvärdet har varit lågt jämfört med marknadspriserna som stigit mycket snabbt de senaste åren. AMS beräknar att 9,6 milj. kr. av den ingående reservationen på anslaget budgetåret 1977/78 utgörs av realisationsvinster vid försäljning. Behovet av ytterligare medel för investeringar i industriella beredskapsarbeten under innevarande budgetår bör tillgodoses genom att 3,6 milj. kr. av nämnda överskottsmedel tillgodoförs anslaget Anskaffning av utrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag nu har föreslagit om överföring av medel från anslaget Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning.

C. Arbetsmiljö

[5] **C 1. Arbetskyddsstyrelsen.** Under denna rubrik har på statsbudgeten för innevarande budgetår förts upp ett förslagsanslag av 69 420 000 kr. Härav har för Upplysning m. m. på arbetskyddets område beräknats 2 810 000 kr. I prop. 1976/77: 149 med förslag till arbetsmiljölagen m. m. har jag tagit upp frågan om informationsåtgärder i anslutning till att den i propositionen föreslagna lagen träder i kraft. Jag meddelade därvid min avsikt att i särskild ordning förorda att 4 milj. kr. ställs till arbetskyddsstyrelsens förfogande för att genomföra sådana åtgärder.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetskyddsstyrelsen* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

D. Invandring m. m.

[6] **D 3. Åtgärder för invandrare.** I statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag av 8 725 000 kr.

Framställning från Sveriges frikyrkoråd

I en skrivelse den 14 december 1976 har Sveriges frikyrkoråd föreslagit att ett projekt genomförs som syftar till att stimulera bildandet av assyriska kyrkliga församlingar, bl. a. genom anställning av syrisk-ortodoxa präster. Projektet bör bedrivas under en tid av tre år under ledning av KFUK-KFUM:s riksförbund.

Arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk, ärkebiskopen samt KFUK-KFUM:s riksförbund har i huvudsak tillstyrkt förslaget. *KFUK-KFUM:s riksförbund* har emellertid föreslagit att projektet bör syfta till att stimulera såväl den profana organisationsbildningen bland assyrierna som det kyrkliga församlingsarbetet. Riksförbundet bör därför ges medel för utbildning av församlingspräster och förtroendevalda i assyriska föreningar i ämnen som samhällskunskap, sociala frågor, invandrings- och flyktingfrågor m. m. Organisatoriskt innebär förslaget att två projektgrupper — en kyrklig och en profan — inrättas, vilka bör bestå av representanter för berörda organisationer samt heltidsanställda präster resp. kontaktmän för assyriska församlingar. Härutöver bör en samarbetskommitté och en samrådsgrupp bildas med representanter för såväl den kyrkliga som den profana projektorganisationen. Projektet avses pågå under tre år och kostnadsberäknas till drygt 1,2 milj. kr. KFUK-KFUM:s riksförbund föreslås få ansvar för den övergripande projektledningen. *Statens invandrarverk* ställer sig positivt till frikyrkorådets förslag, men anser — i likhet med KFUK-KFUM:s riksförbund — att projektet bör ta sikte på en gemensam satsning på kyrkan och de profana föreningarna.

Framställning från statens invandrarverk

Statens invandrarverk har i skrivelse den 30 augusti 1977, utöver de medel som anvisats i statsbudgeten för innevarande budgetår, yrkat att ytterligare 500 000 kr. anvisas för fortsatt information genom uppsökande verksamhet bland vissa anställda invandrare om deras lagliga rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare.

Föredraganden

Under de senaste åren har ett mycket stort antal assyrier kommit hit. Organisations- och församlingsbildningen bland invandrare är av största betydelse för att de skall få en fast förankring i sitt nya land. Ett stöd och en stimulans av det slag som KFUK-KFUM:s riksförbund föreslår är därför ägnat att främja den assyriska gruppens möjligheter att finna

sig till rätta här. Jag anser emellertid att detta syfte kan nå även om projektiden begränsas till att avse tiden t. o. m. budgetåret 1978/79 och projektet ges en mindre omfattning än som föreslagits. Jag beräknar kostnaderna för projektet till högst 520 000 kr. för budgetåret 1977/78. Dessa bör bestridas på tilläggsbudget I från tolfte huvudtitelns anslag D 3. Åtgärder för invandrare, anslagsposten Bidrag till avgränsade projekt m. m. Det bör ankomma på invandrarverket att ge närmare föreskrifter för medlens användning.

I statsbudgeten för innevarande år har 500 000 kr. anvisats för information om lagen om svenskundervisning för invandrare. Vid riksdagsbehandlingen anförde arbetsmarknadsutskottet (AU 1976/77: 22) att behovet av ytterligare medel fick prövas mot bakgrund av bl. a. den utvärdering av hittillsvarande insatser som aviserats från invandrarverket och LO.

Invandrarverket har som bilaga till sin skrivelse fogat en av LO gjord utvärdering av den hittills bedrivna informationsverksamheten samt gjort vissa egna uppskattningar av informationsbehovet. Det har visat sig svårt att uppskatta behovet av ytterligare insatser. LO:s och invandrarverkets bedömningar ger dock stöd för en fortsatt informationsinsats av samma storlek som föregående budgetår. För ändamålet bör sålunda anvisas 500 000 kr. Informationsverksamheten bör bedrivas enligt samma riktlinjer som tidigare.

Mot bakgrund av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för invandrare* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 1 020 000 kr.

Bilaga 10

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Olsson

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN

TRETTONDE HUVUDTITELN

A. Bostadsdepartementet m. m.

[1] A 4. **Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.** Under denna rubrik i statsbudgeten har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 165 000 kr.

Anslaget avser kostnader för bl. a. Sveriges bidrag till vissa internationella organisationer och svenskt deltagande i det internationella samarbetet inom departementets verksamhetsområde.

I budgetpropositionen för innevarande budgetår (prop. 1976/77: 100 bil. 16 s. 12) anmälde jag att ett markpolitiskt seminarium inom ramen för ECE:s (Economic Commission for Europe) verksamhet skall äga rum i Sverige i juni 1978. Det var inte möjligt att precisera kostnaderna för detta seminarium i budgetpropositionen.

Seminariets inriktning och utformning har nu lagts fast på ett sätt som gör det möjligt att beräkna kostnaderna med erforderlig precision. Kostnaderna för seminariet kan i dag beräknas till 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

B. Bostadsbyggande m. m.

[2] B 9. **Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler.** Under denna rubrik i statsbudgeten har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 6 milj. kr.

Från anslaget betalas ut dels anordnings- och inventarierbidrag till allmänna samlingslokaler enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337), dels bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Bidraget till dessa uppgår under budgetåret 1977/78 till 1 milj. kr. För anordnande av allmänna samlingslokaler utbetalas även lån från anslaget IV: 13 Lånefonden för allmänna samlingslokaler.

Riksdagen fastställer för varje budgetår en ram för beslut om bidrag och lån. För innevarande budgetår har riksdagen fastställt ramen till 30 milj. kr., varav högst 20 milj. kr. för bidrag (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230).

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 22 september 1977 anfört att 14,1 milj. kr. har utbetalats från anslaget under juli—augusti 1977 och att utbetalningar med ytterligare 12 milj. kr. kan bli aktuella under innevarande budgetår. Detta innebär att den totala utbetalningen under budgetåret kan beräknas till över 26 milj. kr.

Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns en behållning på anslaget med 14,8 milj. kr. och för budgetåret 1977/78 har anvisats 6 milj. kr. För utbetalning under innevarande år finns sålunda 20,8 milj. kr.

Med angivna förutsättningar föreligger ett behov av ytterligare medel på anslaget med 5,3 milj. kr. Mot bakgrund av att anslagsbehovet även i fortsättningen kommer att vara svårt att förutse med exakthet, eftersom utbetalningen för vissa större projekt inte med bestämdhet kan anges till visst budgetår, synes en viss mindre marginal för oförutsedda utbetalningar nödvändig på anslaget. Bostadsstyrelsen hemställer om att ett anslag av 8 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* på
tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.

[3] **B 10. Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler.** Under denna rubrik i statsbudgeten har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 2 milj. kr. Riksdagen fastställer för varje budgetår en ram för beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån. För innevarande budgetår har riksdagen medgivit att beslut om bidrag och särskilda eftergifter får meddelas inom en ram av 10 milj. kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230). Efter medgivande av regeringen får ramen överskridas genom beslut om upprustningsbidrag om det behövs av sysselsättningskäl.

Bestämmelserna om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter finns i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337).

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 8 september 1977 hemställt om att ifrågakvarande ram vidgas med 10 milj. kr.

Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns en behållning på anslaget av ca 8,2 milj. kr. och för budgetåret 1977/78 har anvisats 2 milj. kr. För utbetalning under innevarande budgetår finns sålunda 10,2 milj. kr.

Föredraganden

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande genom beslut denna dag förordnat att ramen för beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter under innevarande budgetår skall höjas med 8 milj. kr.

Det tillkommande ramutrymmet får utnyttjas för beslut om bidrag till upprustning av lokaler för vilka arbetena påbörjas före utgången av mars månad 1978. Beslutet ingår som ett led i regeringens åtgärder för att säkra sysselsättningen under vinterhalvåret 1977—78. Bemyndigandet avser objekt i Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs, Kopparbergs, Västmanlands, Värmlands, Älvsborgs, Blekinge, Jönköpings och Östergötlands län.

Medelsbehovet för bidrag till de tidigare lagda arbetena, 8 milj. kr., bör täckas genom anslag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

IV. STATENS UTLÄNINGSFONDER

[4] **13. Lånefonden för allmänna samlingslokaler.** Under denna rubrik i statsbudgeten har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag om 1 000 kr. Riksdagen fastställer för varje budgetår en ram för långivningen. Denna ram omfattar också bidragsgivningen från anslaget B 9. För innevarande budgetår har riksdagen fastställt ramen till 30 milj. kr., varav högst 20 milj. kr. för bidrag (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230).

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337).

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1977 hemställt om att

ytterligare medel anvisas på tilläggsbudget med hänvisning till att medelsbehovet för innevarande budgetår har blivit större än beräknat.

Vid ingången av budgetåret 1977/78 fanns en behållning på anslaget av 5,9 milj. kr. och under nämnda budgetår beräknas inflytande amorteringar till ca 3 milj. kr.

Med utgångspunkt i förväntade ansökningar om utbetalning av lån under innevarande budgetår föreslår styrelsen att ett anslag av 5 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget.

Föredraganden

Med hänvisning till vad bostadsstyrelsen anfört och med hänsyn till att en viss mindre marginal för oförutsedda utbetalningar bör finnas hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

Bilaga 11

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Föredragande: statsrådet Åsling såvitt avser frågorna under punkterna 1—6, 9—11, 13, 15—18;
statsrådet Johansson såvitt avser frågorna under punkterna 7, 8, 12, 14

Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser industridepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN**FJORTONDE HUVUDTITELN****A. Industridepartementet m. m.**

[1] **A 3. Kommittéer m. m.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag av 10 825 000 kr. Vid budgetårets ingång fanns en reservation på anslaget av 18 836 026 kr. Disponibla medel under anslaget uppgår alltså till sammanlagt 29 661 026 kr. Detta belopp bedöms inte förslå till att täcka kostnaderna för utredningsverksamheten under budgetåret.

Medelsbehovet hänför sig i första hand till energikommissionens (I 1976: 05) arbete. Kommissionens omfattande uppdrag att ge underlag för regeringens förslag till energipolitiskt handlingsprogram och den begränsade tid som står till dess förfogande för detta arbete har inneburit att mycket intensiva arbetsinsatser måste göras med anlitande av ett stort antal experter och konsulter. Enligt planerna skall kommissionen lägga fram sitt huvudbetänkande i mars 1978 och därefter avsluta sitt arbete till utgången av detta budgetår. Kostnaderna för kommissionens verksamhet fram till denna tidpunkt har beräknats till totalt 22,9 milj. kr. Huvuddelen av utbetalningarna faller på detta budgetår. Vidare har under våren 1977 tillsatts ett antal utredningar, bl. a. kooperationsutredningen (I 1977: 01) och Göteborgsdelegationen (I 1977: 03), vilka också medför ökat medelsbehov. Efter samråd med statsrådet Johans-

son beräknar jag det ytterligare medelsbehovet för dessa ändamål till 14 milj. kr.

Energisparkkommittén (I 1974: 05) tillkallades hösten 1974 med uppdrag att handha bl. a. en energisparkkampanj vintern 1974—1975. Kommitténs uppdrag har senare genom tilläggsdirektiv förlängts och utvidgats till att omfatta bl. a. samordning av och stöd till myndigheternas information om energisparande vid sidan av egna informationsåtgärder. Kommittén har vidare i uppdrag att i samråd med statens industriverk fortlöpande följa energikonsumtionens utveckling och att undersöka förutsättningarna för att under icke krisförhållanden införa direkta restriktioner eller förbud mot vissa slag av energianvändning.

Kommittén har i juni 1977 lämnat en reviderad rapport avseende energiförbrukningens utveckling 1973—1976 och prognos för år 1977. Vad gäller förutsättningarna för att införa restriktioner m. m. pågår utredningsarbete inom ett antal grupper inom kommittén. Bland de frågor som nu utreds genom sådana grupper kan nämnas maximerad inomhustemperatur och restriktioner för energianvändning i fritidshus.

Vid sidan härav har kommittén fortsatt sin informationsverksamhet under budgetåret 1976/77. Bl. a. har kampanjer bedrivits med särskild inriktning på arbetsplatser och skolor. En energisparbok för kommuner och landsting har getts ut.

Kommittén har hemställt att 10 milj. kr. ställs till förfogande för kommitténs verksamhet under detta budgetår för fortsatta utredningar och informationsinsatser. Bl. a. har en särskild försöksverksamhet med energisparande inletts i Blekinge i samarbete med länets kommuner.

Efter samråd med statsrådet Johansson ser jag det som mycket angeläget att energisparkkommittén fortsätter sitt arbete med informationsinsatser och undersökningar m. m. i energisparande syfte. Kostnaderna för verksamheten bör liksom hittills bestridas från detta anslag. I avvaktan på bl. a. energikommissionens förslag beräknar jag kommitténs anslagsbehov för detta budgetår till 8,8 milj. kr. Detta belopp ryms inte inom ramen för vad som tidigare har beräknats för anslaget.

Förberedelsearbeten för energisparkkommitténs verksamhet har redan inletts. Detta innebär att kostnaderna kan uppkomma innan riksdagens beslut i medelsfrågan föreligger. Utgifter med anledning härav bör få bestridas från tillgängliga medel under anslaget.

Med hänvisning till det anförda bör alltså på tilläggsbudget I anvisas ett belopp av $(14,0 + 8,8 =) 22,8$ milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 22 800 000 kr.

B. Industri m. m.

[2] **B 7. Företags- och branschfrämjande åtgärder.** På statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag av 58 610 000 kr.

Inom ramen för branschfrämjande åtgärder kan stöd ges för marknadsföringsåtgärder på exportmarknader. Någon möjlighet att stödja motsvarande aktiviteter med inriktning på hemmamarknaden finns inte enligt gällande regler. Ett allt starkare intresse för marknadsföringsåtgärder på hemmamarknaden har under senare tid kommit fram från teko-industriernas sida. Enligt vad jag har inhämtat är statens industriverk positivt till att inom ramen för löpande teko-program stödja aktiviteter av det aktuella slaget. Jag förordar att reglerna för bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte ändras så att bidrag kan ges för kollektiva marknadsföringsåtgärder såsom mässor, utställningar, försäljningskampanjer m. m. med inriktning på hemmamarknaden i syfte att stärka avsättningsmöjligheterna för svenska teko-produkter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder som jag har förordat.

[3] **B 9. Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher.** På statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag av 1 milj. kr.

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier som berör företag inom skoindustrin, möbelindustrin, snickeriindustrin, den manuella glasindustrin, gjuteriindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin. Riksdagen beslöt vid 1976/77 års riksmöte att förlänga verksamheten med strukturgarantier för den manuella glasindustrin t. o. m. budgetåret 1979/80 (prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283) och att för textil- och konfektionsindustrierna systemet med strukturgarantier under budgetåret 1977/78 ersätts av särskilda strukturgarantier (prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). Vidare fattade riksdagen beslut om fortsatt verksamhet med strukturgarantier för övriga berörda branscher under budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 36, rskr 1976/77: 280). Garantiramen har för innevarande budgetår fastställts till 120 milj. kr.

Statens industriverk

I en särskild framställning den 25 oktober 1977 anför statens industriverk att ramen för strukturgarantier är otillräcklig för att stödja de

Samgåendens som enligt nuvarande bedömning kommer att aktualiseras under innevarande budgetår. Många av projekten är enligt industriverkets mening i hög grad angelägna. Verket föreslår att garantiramen för innevarande budgetår höjs med 80 milj. kr. till 200 milj. kr. I konsekvens därmed föreslår verket att anslagsramen för räntebefrielse för innevarande budgetår höjs med 12 milj. kr.

Föredraganden

Enligt min mening är det angeläget att ett effektivt stöd ges till den omstrukturering som f. n. pågår inom de aktuella industribranscherna. Jag förordar att garantiramen höjs med 20 milj. kr. till 140 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av sammanlagt 140 milj. kr., inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med strukturgarantier.

Som en följd av ramhöjningen för strukturgarantier bör anslaget för räntebefrielse räknas upp med 2 milj. kr. för innevarande budgetår. Jag vill särskilt peka på de behov som föreligger i samband med strukturåtgärder inom den manuella glasindustrin.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1977/78 ikläda staten förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 140 000 000 kr.,
2. till *Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

[4] **B 20. Bidrag till AB Götaverken.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

I samband med behandlingen av propositionen om vissa varvsfrågor (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343) gav riksdagen som sin mening till känna vad näringsutskottet anfört om det s. k. Lindholmenprojektet, nämligen att ett definitivt förslag om projektet skulle föreläggas riksdagen under hösten 1977.

Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB (Eriksberg) beslöt år 1975 att avveckla varvsrörelsen vid Lindholmens varv i Göteborg. Beslutet verkställdes i början av år 1976 då personalen överfördes till Eriksberg. Efter sammanslagning av AB Götaverken och Eriksberg övervägdes inom Götaverken olika användningar av Lindholmen. En referensgrupp bildades med representanter för bl. a. berörda fackliga organisationer, länsarbetsnämnden, AMU-centret i Göteborg, arbetarskyddsfonden, Göteborgs kommun, Svenska Alucrom AB och Göteborgsvarven. Gruppen

fick i uppdrag att undersöka möjligheterna att skapa en gemensam anläggning för produktion, utbildning och arbetsmiljöforskning.

En arbetsgrupp bildades inom regeringskansliet med uppgift att närmare analysera projektet. Den nämnda referensgruppen och arbetsgruppen har till industridepartementet inkommit med en utförlig beskrivning av projektet och därvid lämnat vissa förslag. Dessa innebär att anläggningarna vid Lindholmens varv skall utnyttjas för en samordnad verksamhet omfattande produktion, utbildning och arbetsmiljöforskning.

Analysgruppen för vissa varvsfrågor föreslog i sin rapport (Ds I 1977: 1) att Lindholmenprojektet skulle genomföras och att Götaverken skulle få medel härför.

Göteborgsdelegationen (I 1977: 03) har i en skrivelse till regeringen den 28 juni 1977 tillstyrkt att projektet genomförs.

Götaverken har i en skrivelse den 6 oktober 1977 hemställt om ett statligt bidrag av 60 milj. kr. för investeringar i Lindholmen. Götaverken föreslår att projektet genomförs och i huvudsak får den utformning som har föreslagits i de båda gruppernas rapporter.

Verksamheten vid Lindholmen avses omfatta gymnasieskola, arbetsmarknadsutbildning, utveckling och forskning samt produktion. Den gemensamma anläggningen beräknas enligt Götaverken ge möjligheter till utveckling av nya samarbetsformer mellan utbildning och forskning samt produktion.

Gymnasieskoleutbildningen avses fullt utbyggd omfatta fordonsteknik, verkstadsteknik och svetsning samt yrkesteknisk introduktion. Antalet elevplatser beräknas till 400. Göteborgs kommunfullmäktige har beslutat att förlägga viss gymnasieskoleutbildning till förhyrda lokaler på varvsområdet. Yrkesförutbildning har sålunda satts i gång hösten 1977.

Arbetsmarknadsutbildningen kommer enligt de planer som har skisserats att omfatta grovplåtslageri och -svetsning, rostskyddsarbete, skyddsteknik och reparationsteknik. Eftersom arbetsmarknadsutbildningen skall anpassas till utvecklingen på arbetsmarknaden kan såväl innehåll som volym komma att förändras över tiden. Arbetsmarknadsmyndigheterna har beslutat att förlägga AMU-verksamhet till Lindholmen. Särskilt intresse knyts till möjligheten till utbildning i en realistisk produktions- och arbetsmiljö. Läroplanerna anpassas till den tunga industrins behov. Antalet elevplatser beräknas vid starten utgöra ca 200.

Forskningen vid Lindholmen kommer att bedrivas i en verklig produktionsmiljö med möjlighet att bygga upp experimentanläggningar samt ha tillgång till laboratorier och andra forskningsresurser. Utvecklingsprojekt inom bl. a. allmän arbetsmiljöteknik, svetsforskning, ergonomi, kemisk miljö och produktionsteknik avses bli utförda inom området. Götaverkens laboratorium avses bli överfört till Lindholmen. Olika forskningsinstitutioner, däribland Institutet för Verkstadsteknisk

Forskning, Yrkesmedicinskt Centrum och Chalmers tekniska högskola har visat visst intresse för att förlägga forskning till Lindholmen.

Produktionen vid Lindholmen är avsedd att kombineras med utbildningen och forskningen. Den kommer att omfatta rostskyddsbehandling samt grovplåtslageri och -svetsning. I en verkstadslokal kommer olika plåtkonstruktioner att tillverkas. Den årliga produktionsvolymen beräknas till 3 500 ton. Götaverken kommer att lägga ut beställningar till marknadspriser hos Lindholmen.

Svenska Alucrom AB har beslutat att uppföra och förlägga produktion till en rostskyddsanläggning. Verksamheten kommer att avse rostskyddsmålad plåt. Kapaciteten är 300 000 m² målad yta per år.

I ett första skede beräknas ca 300 personer bli sysselsatta vid Lindholmen. Av den fasta personalen kommer en del att rekryteras från Göteborgsvarven. Därtill kommer ca 600 elevplatser i arbetsmarknadsutbildning och gymnasieskola.

Götaverken har beräknat kostnaden för att bygga om anläggningen till den nya verksamheten till närmare 60 milj. kr. i löpande priser. I beloppet ingår bl. a. ombyggnad av verkstadslokal och maskinverkstad samt iordningställande av markområdet. Verksamheten vid Lindholmen väntas ge täckning för produktions- och driftkostnader, men inte kunna täcka kapitalkostnader. Götaverken hemställer därför att de från staten begärda medlen tillförs bolaget i form av ett bidrag.

Götaverken har för avsikt att bilda ett särskilt aktiebolag med uppgift att iordningställa anläggningarna samt i övrigt svara för projektets uppbyggnad enligt tidigare nämnda planer.

Beträffande den framtida organisationen och ansvaret för det tilltänkta bolaget har efter överläggningar mellan Göteborgs kommun och Götaverken träffats preliminär överenskommelse om att kommunen sedan investeringen har genomförts övertar huvudmannaskapet för den fortsatta verksamheten. Överlåtelsen av huvudmannaskapet för bolaget till Göteborgs kommun jämte de för projektet iordningställda byggnaderna med markområde avses ske utan vederlag.

Föredraganden

Vid riksdagsbehandlingen av varvspropositionen (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343) gav riksdagen som sin mening till känna vad näringsutskottet anfört om det s. k. Lindholmenprojektet, nämligen att ett definitivt förslag om projektet skulle föreläggas riksdagen under hösten 1977.

Projektet har analyserats av en referensgrupp med representanter för lokala intressenter i Göteborg och av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. I rapporterna föreslås att anläggningarna vid Lindholmens varv skall utnyttjas för utbildning, forskning och produktion. Projektet innebär ett nytänkande inom utbildningen. Berörda intressenter har visat

särskilt intresse för de möjligheter som projektet innebär till samordning av utbildning och produktion i en realistisk arbetsmiljö med möjligheter till forskning kring arbetsmiljö och arbetarskydd.

Verksamheten beräknas sysselsätta ca 300 personer. En del av dessa kommer att kunna rekryteras från göteborgsvarven. Därtill kommer ca 600 elevplatser i AMU-utbildning och gymnasieskola.

Jag förordar efter samråd med statsrådet Mogård och chefen för arbetsmarknadsdepartementet att Lindholmenprojektet genomförs enligt de riktlinjer som har angivits i utredningsrapporterna. Projektet bör bidra bl. a. till att lösa den besvärliga sysselsättningssituationen och öka tillgången på platser inom yrkesinriktad utbildning i Göteborg. Vid uppläggning och genomförande av den planerade arbetsmarknadsutbildningen räknar jag med att nära samarbete sker med arbetsmarknadsparterna på central nivå.

Götaverken har beräknat att investeringar behöver göras till en beräknad kostnad av ca 60 milj. kr. i löpande priser. En nybyggd anläggning med liknande verksamhet torde medföra väsentligt högre investeringsutgifter. Lindholmenanläggningen medger alltså kostnadsfördelar jämfört med genomförande i andra former. Verksamheten väntas ge täckning för produktions- och driftkostnader. Däremot beräknas kapitalkostnader och avskrivningar inte kunna täckas. Jag förordar därför att högst 60 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget I som bidrag till Götaverken för att genomföra investeringarna.

Sedan investeringarna har genomförts bör huvudmannaskapet för verksamheten överföras i kommunens ägo. Göteborgs kommun har i princip godkänt Lindholmenprojektet och förklarat sig beredd att överta huvudmannaskapet för verksamheten.

Götaverken och Eriksberg har åtagit sig att på lämpligt sätt överlåta de färdiga byggnaderna med markområde till kommunen utan vederlag.

Staten, Göteborgs kommun och Götaverken bör träffa avtal om användningen av anläggningarna och kommunens åtaganden i fråga om Lindholmenprojektet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till AB Götaverken* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 000 kr.

[5] **B 21. Medelstillskott till förenade fabriksverken för överlåtelse av vissa tvätterier.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för innevarande budgetår.

I prop. 1976/77: 155 har regeringen lagt fram förslag om ändrat huvudmannaskap för tretton av de tvätterier som drivs av förenade fa-

briksverken (FFV). Propositionen har ännu inte behandlats av riksdagen. I propositionen anmäldes att förslag om de medelsanvisningar m. m. som behövs för att fullfölja avtalen skulle lämnas senare.

Jag återkommer nu till dessa frågor. Statens förhandlingsnämnd har på regeringens uppdrag förhandlat med företrädare för Landstingsförbundet, vissa läns landsting samt Gotlands och Malmö kommuner om ändrat huvudmannskap för tvätterier som f. n. drivs av FFV i Boden, Visby, Alingsås, Karlskrona, Umeå, Östersund, Eskilstuna, Långsele, Norrköping, Lund, Karlstad, Ockelbo och Malmö. Av det protokoll som har upprättats mellan parterna framgår bl. a. att dessa tvätterier avses övertas av resp. sjukvårdshuvudman den 1 januari 1978.

I ekonomiskt hänseende innebär överenskommelsen med sjukvårdshuvudmännen att överlåtelsevärdena i huvudsak baseras på bokförda värden. Härifrån görs avdrag dels för bl. a. kompensation för att gällande tvättavtal upphör i förtid, dels med hänsyn till att de nya huvudmännen övertar pensionsansvaret för den personal som övergår från statlig till kommunal tjänst. Summan av avdragsbeloppen överstiger i flera fall det bokförda värdet, vilket medför att staten måste tillskjuta medel till vissa av de nya huvudmännen i samband med överlåtelsen. I enlighet med den träffade överenskommelsen avses staten betala ersättning till de nya huvudmännen för nedan angivna tvätterier med följande belopp:

Tvätteriet i Boden	4 720 000 kr.
Tvätteriet i Visby	1 030 000 kr.
Tvätteriet i Alingsås	6 540 000 kr.
Tvätteriet i Karlskrona	12 470 000 kr.
Tvätteriet i Långsele	50 000 kr.
Tvätteriet i Lund	3 940 000 kr.
Tvätteriet i Karlstad	5 470 000 kr.
Tvätteriet i Ockelbo	3 690 000 kr.
Tvätteriet i Malmö	3 020 000 kr.
Summa	40 930 000 kr.

Enligt den träffade överenskommelsen avses de nya huvudmännen för nedan angivna tvätterier betala ersättning till staten med följande belopp:

Tvätteriet i Umeå	1 400 000 kr.
Tvätteriet i Östersund	2 520 000 kr.
Tvätteriet i Eskilstuna	36 340 000 kr.
Tvätteriet i Norrköping	3 600 000 kr.
Summa	43 860 000 kr.

De ekonomiska regleringarna avsågs i den ursprungliga överenskommelsen mellan parterna ske kontant senast den 5 januari 1978. Med hänsyn till att det ännu inte föreligger något avtal mellan Landstingsförbundet och berörda personalorganisationer om lönc- och anställningsvillkor för den personal som övergår till sjukvårdshuvudmännen har staten och Landstingsförbundet överenskommit att överlåtelsen skall ske den 19 juni 1978. Detta skall dock inte i någon större utsträckning påverka den ekonomiska uppgörelsen mellan staten och sjukvårdshuvudmännen. På de ersättningsbelopp som skall utgå enligt den träffade överenskommelsen skall ränta utgå från den 1 januari 1978 t. o. m. den dag då beloppen erläggs eller senast den 30 juni 1978. Räntan skall motsvara normalräntan för lån från statens utlåningsfonder, f. n. 8,25 %. Detta medför att det belopp som staten skall erlägga måste räknas upp med högst 1 690 000 kr. till högst 42 620 000 kr. Det belopp de nya huvudmännen skall erlägga kommer på motsvarande sätt att uppräknas med högst 1 810 000 kr. till högst 45 670 000 kr.

Vissa av de nya huvudmännen kommer att driva tvätterierna som helkommunala bolag. I dessa fall skall de ersättningar staten lämnar tillkomma resp. bolag.

Det bör ankomma på FFV att svara för in- och utbetalningar i anledning av överlåtelsen av tvätterierna.

Ersättningarna till staten överstiger vad staten skall erlägga med 2 930 000 kr. jämte viss räntedifferens. Med hänsyn till att det bokförda värdet hos FFV för de tillgångar som antingen överläts till de nya huvudmännen eller som skall skrivas bort i samband med överlåtelsen uppgår till ca 110 milj. kr. uppstår ett underskott vid försäljningen. Regeringen har uppdragit åt riksrevisionsverket att utreda frågan om redovisningsåtgärder vid FFV med anledning av överlåtelsen av tvätterierna. Jag avser att senare redovisa de redovisningsåtgärder som kan behöva vidtas.

Jag förordar — under förutsättning av riksdagens bifall till förslagen i prop. 1976/77: 155 — att sammanlagt 42 620 000 kr. nu ställs till FFV:s förfogande för utbetalning till de sjukvårdshuvudmän eller aktiebolag som i enlighet med träffad överenskommelse övertar de tvätterier som fabriksverken nu driver i Boden, Visby, Alingsås, Karlskrona, Långsels, Lund, Karlstad, Ockelbo och Malmö.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till förenade fabriksverken för överlåtelse av vissa tvätterier* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 42 620 000 kr.

C. Regional utveckling

[6] **C 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet.** På statsbudgeten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 258 450 000 kr. Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) under programmet Regionalpolitiska stödåtgärder upptagna delprogrammen Lokaliseringsråd, Lokaliseringsbidrag, Utbildningsstöd, Introduktionsstöd och Sysselsättningsstöd.

Introduktionsstöd lämnas till företag inom det allmänna stödområdet, som nyanställer personal i samband med nyetablering eller utvidgning av verksamhet under förutsättning av att verksamheten bedöms medföra varaktig sysselsättning för arbetskraften och få tillfredställande lönsamhet. Stödet uppgår till 5 kr. för varje nyanställd och arbetstimme under sex månader, dvs. sammanlagt ca 5 000 kr.

Sysselsättningsstöd lämnas till företag som inom det inre stödområdet bedriver industriell eller industriliknande verksamhet, industriservice samt viss partihandel och uppdragsverksamhet. Stödet omfattar enbart ökning av antalet anställda och lämnas under begränsad tid, tre år. Stöd lämnas till såväl företag som nyetablerar verksamhet i området som befintliga företag som utökar sin arbetsstyrka. För varje kalenderår under vilket sysselsättningen i ett företags verksamhet har ökat i förhållande till närmast föregående år lämnas förstaårsstöd med 7 000 kr. för varje årsanställd varmed sysselsättningen har ökat. Om sysselsättningsökningen kvarstår får företaget stöd under ytterligare två år, det andra året med 7 000 kr. och det tredje med 3 500 kr. per årsanställd. Sammanlagt lämnas alltså sysselsättningsstöd med 17 500 kr. under en treårsperiod för varje nyanställd som innebär en ökning av arbetsstyrkan.

För femårsperioden 1973/74—1977/78 har fastställts en ram på 4 000 milj. kr. för beslut om regionalpolitiskt stöd.

Arbetsmarknadsstyrelsen

AMS har i skrivelse den 23 september 1977 lagt fram ett arbetsmarknadspolitiskt åtgärdsprogram för perioden fram till halvårsskiftet 1978. Programmet omfattar även förslag om höjning i Norrbottens län av det regionalpolitiska sysselsättningsstödet. AMS framhåller att skilda regioner drabbas mycket olika av svårigheterna på arbetsmarknaden beroende på skillnader i näringslivets struktur. Generellt finner man en anhopning av problem i skogslänen. Dessa län är i stor utsträckning beroende av läget inom basindustrierna. Särskilt Norrbottens län får enligt AMS i hög grad kännning av de samtidiga effekterna av lågkonjunkturen och de mera långsiktiga omställningarna. Det finns nu enligt AMS bedömning skäl att särskilt överväga vilka tänkbara åtgärder som

i detta län kan sättas in för att stimulera till ökad sysselsättning där sådan är möjlig.

För kalenderåret 1976 har till företag i Norrbotten betalats ut 2,6 milj. kr. i sysselsättningsstöd för en sysselsättningsökning inom det inre stödområdet med ca 440 årsanställda. AMS anser att sysselsättningsstödet i de enskilda fallen utgör en stimulans att rekrytera arbetskraft och att det stärker ekonomi i de berörda företagen. Därför föreslår AMS en fördubbling av sysselsättningsstödet inom Norrbottens län. Förslaget innebär att sysselsättningsstöd lämnas med sammanlagt 35 000 kr. för varje årsanställd för en sysselsättningsökning som inträffar under år 1978 och kvarstår i ytterligare två år. Det högre stödbeloppet skall gälla också för kvarstående sysselsättningsökning från åren 1976 och 1977. För att åstadkomma största möjliga effekt föreslår AMS vidare att sysselsättningsstöd fr. o. m. år 1978 skall lämnas i hela Norrbottens län, således även i Piteå, Älvsbyns, Luleå och Bodens kommuner. Dessa kommuner ingår inte i det inre stödområdet.

AMS förordar slutligen att generöst lokaliseringstöd lämnas i Norrbottens län vid såväl nylokalisering som utbyggnad av företag.

Föredraganden

Jag delar arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) bedömning att Norrbottens län f. n. är särskilt hårt drabbat av både lågkonjunktur och strukturförändringar inom näringslivet. Liksom AMS anser jag det befogat att under år 1978 för Norrbottens län förstärka det regionalpolitiska stöd som är direkt inriktat på nyanställning av personal. AMS föreslår en fördubbling och geografisk utvidgning av sysselsättningsstödet inom Norrbottens län. Enligt min mening har dock AMS förslag vissa nackdelar. Jag tänker då främst på att stödet blir lika stort i länets kustområden som i de glesbefolkade inlandskommunerna. Vidare medför förslaget att reglerna för sysselsättningsstödet blir svåröverskådliga. Mot denna bakgrund vill jag förordas en annan ordning som tillgodoser AMS syfte med förslaget utan att medföra de nämnda nackdelarna. Jag föreslår sålunda att reglerna för *introduktionsstödet* ändras så att sådant stöd lämnas med 10 kr. per arbetstimme under tolv månader för personer som nyanställs inom Norrbottens län under år 1978. Det innebär att bidraget per nyanställd uppgår till sammanlagt ca 20 000 kr. Ökningen av bidraget per nyanställd blir alltså ungefär lika stor som i AMS förslag. Eftersom introduktionsstöd kan lämnas samtidigt som sysselsättningsstöd blir det med den ordning jag förordar även under år 1978 en skillnad i stöd mellan det inre stödområdet och övriga delar av Norrbottens län. Jag vill vidare erinra om att introduktionsstödet inte är begränsat till viss typ av verksamhet, vilket sysselsättningsstödet är. En ökning av introduktionsstödet kan därför väntas ge stimulans till nyanställning inom ett vidare område av näringslivet än vad sysselsätt-

ningsstödet kan ge. Jag vill slutligen framhålla att introduktionsstöd lämnas endast för sådan nyanställning som medför utökning av arbetsstyrkan. Om det visar sig att detta villkor inte uppfylls kan bidraget enligt gällande regler krävas åter. De ökade kostnader som mitt förslag medför bör rymmas inom den fastställda ramen för beslut om regionalpolitiskt stöd.

AMS förordar vidare att lokaliseringsstöd lämnas generöst vid nylokaliseringar och utbyggnader i Norrbottens län. Eftersom ärenden om lokaliseringsstöd prövas i varje enskilt fall ankommer det på beslutande myndighet att göra en bedömning av hur stort stöd som behövs för att en regionalpolitiskt önskvärd investering skall komma till stånd. Jag vill i detta sammanhang beröra en ansökan om lokaliseringsstöd av *Stiftelsen för Metallurgisk Forskning* i Luleå. Stiftelsen har som huvudmän Jernkontoret, flertalet svenska järnbruk och samtliga finska och norska järnbruk. I Luleå har stiftelsen byggt upp en metallurgisk forskningsstation och en bearbetningsteknisk forskningsstation. Stationerna utnyttjas både för forskning som finansieras av stiftelsen och staten gemensamt och för uppdragsforskning för enskilda företags och organisationers räkning. Anläggningarna har i huvudsak finansierats genom bidrag från Malmfonden och Norrlandsfonden samt med lokaliseringsstöd. Vidare har en del anläggningar uppförts som beredskapsarbete. Stiftelsen har nu ansökt om lokaliseringsstöd i form av bidrag och lån för ytterligare investeringar i byggnader och maskiner på sammanlagt ca 26 milj. kr. Förutom lokaliseringsstöd har stiftelsen räknat med bidrag från Norrlandsfonden. AMS har i yttrande över ansökningen framhållit att forskningsstationerna fyller en viktig näringspolitisk funktion och förläggningen till Luleå får enligt styrelsens bedömning tillmätas stor regionalpolitisk betydelse. AMS tillstyrker därför att stöd lämnas till den planerade investeringen.

För egen del vill jag instämma i AMS bedömning att de planerade investeringarna är av stort regionalpolitiskt intresse. Jag vill också erinra om uttalandet i regeringsdeklarationen att Norrbottens Järnverk AB (NJA) i Luleå skall byggas ut till ett metallurgiskt centrum. Det är enligt min mening befogat att med statligt stöd bidra till att stiftelsen kan genomföra investeringarna. När det gäller stiftelsens planer på att söka delvis finansiera anläggningen genom bidrag från Norrlandsfonden vill jag påpeka att det när statsmakterna senast tog ställning till Norrlandsfondens verksamhet förutsattes att fonden för den närmaste framtiden inte skulle engagera sig i enskilda forskningsprojekt av samma omfattning som de metallurgiska forskningsstationerna i Luleå (prop. 1975/76: 200 s. 13, NU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 50). Enligt de av statsmakterna antagna grunderna för statligt regionalpolitiskt stöd kan lokaliseringsstöd lämnas bl. a. till industriserviceföretag och företag med viss uppdragsverksamhet. Lokaliseringsbidrag kan lämnas inom det allmänna

stödområdet med högst 50 % av kostnaderna för byggnadsinvesteringar. För maskininvesteringar kan lokaliseringsstöd lämnas endast i form av lån. Jag bedömer det vara nödvändigt att lämna stiftelsen statligt bidrag både för byggnads- och maskininvestering och med högre andel än 50 % av kostnaderna för att investeringen skall komma till stånd. Mot bakgrund av vad jag tidigare har anfört räknar jag med att Norrlandsfonden inte kommer att lämna bidrag till projektet. Det statliga bidrag som kan komma i fråga bör i sin helhet belasta delprogrammet Lokaliseringsbidrag under detta anslag. Eftersom bidrag i den omfattningen inte kan lämnas med stöd av förutnämnda grunder föreslår jag att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att få ta i anspråk detta anslag för bidrag till Stiftelsen för Metallurgisk Forskning utan de begränsningar av bidragsbelopp m. m. som jag nyss har redogjort för. Kostnaderna för projektet bör rymmas inom den fastställda ramen för beslut om regionalpolitiskt stöd. Om riksdagen lämnar sådant bemyndigande avser jag att återkomma till regeringen med förslag till närmare utformning av bidraget. Jag vill redan nu framhålla att jag förutsätter att stiftelsen själv svarar för viss del av finansieringen av anläggningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat angående introduktionsstöd under år 1978 i Norrbottens län,
2. bemyndiga regeringen att ta i anspråk medel från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för bidrag till Stiftelsen för Metallurgisk Forskning enligt de riktlinjer som jag har förordat.

E. Energihushållning

[7] **E 10. Materialbidrag för energistudiecirklar m. m.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

Viktiga energipolitiska frågor planeras bli aktuella för statsmakternas beslut hösten 1978. Särskilda krav kommer att ställas på information och utbildning för att en bred medborgardebatt skall kunna äga rum inför dessa beslut.

I prop. 1976/77: 107 (s. 49) lämnades en översiktlig redogörelse för statliga informations- och utbildningsinsatser i energifrågor. Där redovisades också förslag att, i likhet med vad som skedde inför 1975 års energipolitiska beslut, stimulera opinionsbildning och debatt i energipolitiska frågor genom stöd till studiecirkelverksamhet. I detta syfte föreslogs i propositionen att samtliga studiecirklar i energipolitiska frågor borde vara garanterade ett tilläggsbidrag på 15 kr. per studietimme.

Tilläggsbidraget skulle lämnas utöver de statsbidrag, som normalt utgår till sådana cirklar som uppfyller kraven för stöd till allmänna studiecirklar enligt förordningen (1963: 463) om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Tilläggsbidragen föreslogs utgå från samma anslag som statsbidragen, nämligen från det under utbildningsdepartementets huvudtitel uppförda förslagsanslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet. Vidare anmäldes att bidragen avsågs utgå för studiecirklar som omfattade lägst 15 timmar mot normalt lägst 20.

Riksdagen hade ingen crinran mot dessa förslag (CU 1976/77: 32 s. 18, rskr 1976/77: 244).

Jag vill nu anmäla vissa ytterligare frågor rörande de energipolitiska studiecirkelarna.

Det är enligt min mening väsentligt att statsmakterna är beredda att bidra till att ge studiecirkelverksamheten den bredd och det kunskapsunderlag som behövs för att föra ut de allmänna energipolitiska frågorna till debatt. Möjligheter bör därför skapas för studieförbunden att framställa eget eller köpa in studiematerial i energifrågor, att utbilda cirkelledare och att i övrigt vidta sådana åtgärder som de anser nödvändiga.

Det statliga stödet härför bör utgå i form av ett särskilt bidrag för vissa kostnader centralt hos studieförbunden för att ta fram material m. m. Bidraget bör uppgå till 400 kr. per cirkel och utbetalas till studieförbunden på grundval av det faktiskt anordnade antalet cirklar. En del av bidraget bör betalas ut i förskott för att planeringsarbetet skall kunna inledas omgående.

Eftersom riksdagen, som nämnts, redan har godkänt att verksamheten skall äga rum och beträffande studiecirklar om energibesparingar i byggnader godkänt bidragsformer av samma slag, bör förskott få bestridas av tillgängliga medel från fjortonde huvudtitelns anslag Kommittéer m. m. till dess att medel under det nu förordade anslaget har ställts till förfogande.

Jag räknar med att antalet studiecirklar om energifrågor kan komma att uppgå till ca 8 000. Jag beräknar medelsbehovet för det särskilda materialbidraget till 3,2 milj. kr. Vidare bör över detta anslag utgå 195 000 kr. för informationsåtgärder som behöver vidtas för att främja rekrytering av deltagare i studiecirkelarna. Medelsbehovet uppgår alltså till 3 395 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Materialbidrag för energistudiecirklar m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 3 395 000 kr.

F. Teknisk utveckling m. m.

[8] **F 13. Energiforskning.** På statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett reservationsanslag om 114,3 milj. kr.

Medlen har anvisats inom ramen för huvudprogram Energiforskning vilket i sin tur är indelat i program och delprogram. Vid min anmälan till prop. 1976/77: 100 (bil. 17 s. 272) beräknade jag för budgetåret 1977/78 för delprogrammet Vindenergi preliminärt 6 milj. kr. Jag anförde i sammanhanget bl. a. att en projektplan för vindkraftförsök på Gotland skulle övervägas.

Nämnden för energiproduktionsforskning

I skrivelse den 22 juli 1977 har nämnden för energiproduktionsforskning hemställt om ytterligare 7 milj. kr. för innevarande budgetår för förberedelser för att uppföra en fullskaleprototyp av ett vindkraftverk.

Nämndens utvecklingsprogram för vindkraft bedrivs i samarbete med kraftproducenter, tillverkande industri och berörda myndigheter. Nämnden konstaterar att hittills uppnådda resultat är lovande men att väsentliga faktorer återstår att verifiera. Nämnden anger bl. a. att försök med prototyper i full skala är nödvändiga för att göra en säker bedömning av vindkraftens möjligheter i Sverige.

Nämnden har utarbetat alternativa programplaner för perioden 1978—1981 för en fortsättning av delprogrammet Vindenergi. I samband med att planerna överlämnades till delegationen för energiforskning förordade nämnden den programplan som innebär en ökad ambitionsnivå jämfört med den gällande programplanen. Detta innebär bl. a. att visst arbete bör påbörjas redan under budgetåret 1977/78 för att möjliggöra att en fullskaleprototyp av ett vindkraftverk uppförs inom de närmaste två åren. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas belöpa sig till 7 milj. kr.

Delegationen för energiforskning och Centrala driftledningen har efter remiss yttrat sig över nämndens framställning. Båda anser att framställningen är motiverad och tillstyrker att den bifalls.

Föredraganden

Nämnden för energiproduktionsforskning har hemställt om ytterligare 7 milj. kr. för innevarande budgetår. Medlen är avsedda att användas för vissa arbeten i samband med konstruktion och byggande av en fullskaleprototyp av ett vindkraftverk.

I budgetpropositionen 1977 anförde jag att energiforskningsprogrammet bör ha sin tyngdpunkt på bl. a. utveckling av nya, främst förnyelsebara energikällor (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 266). Den nya inriktning av energiforskningsprogrammet som angavs i budgetpropositionen har lett till att ett stort antal projekt kring alternativa energikällor har kom-

mit till stånd. Längst har utvecklingen kommit vad beträffar vindenergi. Jag bedömer det angeläget att nämndens vindenergiprogram fullföljs med en fortsatt hög ambitionsnivå. Den av nämnden förordade programplanen innebär bl. a. att nämnden under hösten 1977 infordrar offert på en första prototyp av vindkraftverk i full skala som avses bli placerad på Gotland. Konstruktionsarbetet för denna prototyp kan påbörjas kring årsskiftet 1977—1978. I enlighet med nämndens förslag bör 7 milj. kr. anvisas för detta ändamål på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Jag återkommer i det följande till vissa andra frågor rörande Gotlands energiförsörjning.

De programplaner på vindenergiområdet som nämnden har lagt fram möjliggör successiva beslut om verksamheten under pågående programperiod och innebär således en viss handlingsfrihet. Nämndens åtgärder under innevarande budgetår bör inte inkräkta på denna handlingsfrihet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Energiforskning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

E. Förenade fabriksverken

[9] **2. Finansiering av stirlingprojektet.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

I prop. 1972: 85 (s. 47), 1972: 130 (s. 59), 1973: 170 (s. 49), 1974: 170 (s. 71), 1975/76: 25 (s. 77) och 1976/77: 25 (s. 102) har redogörelse lämnats för förenade fabriksverkens (FFV) medverkan i utvecklingen av stirlingmotorn.

Hittills har FFV för budgetåren 1971/72—1976/77 beviljats investeringsanslag med sammanlagt 28,8 milj. kr. för finansiering av stirlingprojektet. FFV har samtidigt för nämnda ändamål givits rätt att solidariskt med Kockums AB teckna borgen för lån i Sveriges Investeringsbank AB intill ett belopp av totalt 68,3 milj. kr. (prop. 1972: 85 bil. 10, NU 1972: 35, rskr 1972: 198, prop. 1972: 130 bil. 10, NU 1972: 67, rskr 1972: 320, prop. 1973: 170 bil. 11, NU 1973: 71, rskr 1973: 384, prop. 1974: 170 bil. 11, NU 1974: 56, rskr 1974: 396, prop. 1975/76: 25 bil. 11, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135 och prop. 1976/77: 25 bil. 10, NU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 55).

Förenade fabriksverken

FFV hemställer i skrivelse den 27 september 1977 om anslag av 7,1 milj. kr. för att bestrida statens andel av KB United Stirling (Sweden) AB & Co (United Stirling) utvecklingskostnader under budgetåret 1977/78. Vidare hemställer FFV om rätt att tillsammans med Kockums teckna solidarisk borgen för ytterligare upplåning av United Stirling i Sveriges Investeringsbank AB med 29,8 milj. kr. under budgetåret 1977/78. FFV hemställer också om rätt att tillsammans med Kockums lämna garantiförbindelse avseende det betalningsansvar som kan komma att åvila United Stirling (Sweden) AB på grund av kapitalunderskott i KB United Stirling (Sweden) AB & Co. FFV hemställer slutligen om avskrivningsanslag för att avveckla hittillsvarande investeringsanslag för stirlingprojektet.

Av FFV:s skrivelse framgår i huvudsak följande. Såsom framhålls i prop. 1974: 170 har utvecklingsarbetet i United Stirling delats upp i delmål som skall uppnås vid vissa tidpunkter då beslut beträffande den fortsatta verksamheten skall fattas. Den första beslutstidpunkten har fastställts till år 1977. Det första delmålet som nu planenligt har uppnåtts innebär bl. a. att motorn uppvisar tillfredsställande prestanda för vissa introduktionstillämpningar. I den långsiktsplan som United Stirling har lagt fram i december 1976 läggs tonvikten på stirlingmotorer avsedda för ett antal specialmarknader. Med fortsatt oförändrad insats bedöms sådana serieproducerade motorer kunna levereras år 1982. De planerade produktionsversionerna av motorn utgör resultat av den omfattande komponentutveckling som bedrivits vid United Stirling under åren 1972—1976. Resultatet av denna komponentutveckling är mycket tillfredsställande och med de utvecklade komponenterna som byggelement kan nu produktionsprototyper byggas för ett flertal effekt- och tillämpningsområden.

Målsättningen för arbetet år 1977 beträffande verkningsgrad för fordonstillämpning har uppnåtts. Avgasemissionerna uppfyller redan krav som beräknas ställas i Förenta staterna under år 1985. Uppställda slutmål för lastbilsdrift avseende starttid, effektregleringens tidskonstanter, effekt-viktförhållanden och ljudemission har även uppnåtts. Körbarhetsprov för stirlingmotorer pågår f. n. i en personbil.

Allvärmegenskaperna hos motorn är verifierade. Övergång mellan olika flytande och mellan flytande och gasformiga bränslen kräver endast mindre modifieringar av förbränningssystemet. Genom användning av s. k. värmerör för energiöverföringen i motorn kan bränsleflexibiliteten ytterligare ökas till att omfatta fasta bränslen, solenergi etc. Studier av värmerörsversioner ingår i det föreslagna utvecklingsprogrammet. Det närmaste utvecklingsarbetet inriktas på att produktionsanpassa

och förbereda motorerna för tillverkning inom ramen för uppnådda prestanda. På sikt är en ytterligare prestandahöjning möjlig genom utveckling av en högtemperaturmotor med andra material än metaller, t. ex. keramer. Genom förhöjd temperatur erhålls även en mer effektöt motor, dvs. lägre vikt/effektförhållande samtidigt som tillverkningskostnaden per kw reduceras.

Inom alla fordonsmarknader utom personbilsmarknaden är den vidareutvecklade dieselmotorn huvudkonkurrenten. Ingående analyser av konkurrenssituationen har utförts dels av United Stirling, dels av andra branschföretag. I samtliga i långsiktsplanen upptagna tillämpningsområden beräknas stirlingsmotorn få en gynnsam konkurrenssituation. I vissa tillämpningsområden inom allbränsle- och allvärmecområdet är stirlingsmotorn utan egentlig konkurrens.

Genom introduktion av stirlingsmotorn på specialmarknader erhålls basen för en framtida volymmarknad. Det är United Stirlings avsikt att samarbeta med den befintliga motorindustrin för produktionen och marknadsföringen av stirlingsmotorer. United Stirling avser härvid i första hand att svara för det stirlingteoretiska kunnandet och vidareutvecklingen av stirlingspecifika komponenter. Härigenom läggs grunden för genomförandet av den s. k. komponentstrategin, dvs. att åstadkomma basen för en komponentindustri för stirlingsmotorer i Sverige.

De slutliga tillämpningsområdena för egen produktion och de slutliga produktionsvolymerna kommer att anpassas till valet av samarbetspartner inom befintlig motorindustri.

I United Stirlings strategi ingår vidare att sälja teknologi i form av uppdrag och licenser, speciellt när dessa kan öka det egna kunnandet och inte heller konkurrerar med egna produkter. Marknadsföringen av licenser har hållits tillbaka i avvaktan på den teknologiska utvecklingen och fastställandet av den egna produktionsinriktningen. F. n. pågår förhandlingar med motortillverkare i såväl Europa som Förenta staterna. Resultatet av dessa förhandlingar kan väntas föreligga under verksamhetsåret 1977/78.

Utvecklingsarbetet fortsätter planenligt. Beslut om produktion beräknas kunna fattas under år 1979 och beslut om förberedelse för denna behöver fattas under slutet av år 1978.

I den långsiktsplan för United Stirling som fastställts år 1976 har särskild vikt lagts vid analys och utvärdering av såväl gällande som alternativa och kompletterande mål och strategier. Omvärldens intresse för stirlingsmotorn har under senare år kretsat kring fordonsanvändning. Ett flertal utredningar har gjorts av olika myndigheter och organisationer, framför allt i Förenta staterna, för att närmare belysa möjligheterna härtill samtidigt som den tekniska utvecklingen vid United Stirling och Ford Motor Co i Förenta staterna (Ford) fört stirlingsmotorn allt närmare detta mål. Fords primära intresse är användning i medelstora

och stora personbilar medan United Stirlings inriktning gäller tyngre fordon, i vilka dieselmotorn i dag är den vanligaste motortypen.

Energimyndigheten i Förenta staterna, United States Energy Research and Development Administration (ERDA), har beslutat att stödja utvecklingen av stirlingmotorn för tillämpning i framtida amerikanska personbilar och andra lätta fordon. Ett stirlingmotorprogram bekostat av ERDA kommer att innebära stöd åt dels Fords fortsatta program, dels ett från Ford oberoende program. Ford har föreslagit ERDA ett drygt sexårigt program till en kostnad av ca 150 milj. dollar att delas mellan Ford och ERDA. Ford har till ERDA angivit att den nämnda utvecklingsinsatsen kommer att medge seriemässiga utleveranser av personbilar med stirlingmotorer från år 1986.

FFV framhåller att internationell expertis har bedömt stirlingmotorn — jämte gasturbinen — som framtidens mest lovande ersättare till dagens förbränningsmotorer. Vidare framhåller FFV att stirlingmotorn inte är beroende av petroleumbränslen eftersom motorn kan utnyttjas med en mångfald andra värmekällor samt att motorn kan medge stora bränslebesparingar vid uppvärmning och elförsörjning av bostäder och arbetslokaler. FFV anser att satsningen på United Stirling har placerat Sverige i en tätposition när det gäller utvecklingen av denna motortyp. Genom att kraftfullt fullfölja utvecklingen öppnas möjligheter för Sverige att tillverka tekniskt avancerade produkter med stor internationell konkurrenskraft. I den fortsatta utvecklingen ligger sålunda både nya arbetstillfällen och värdefulla lösningar på vissa av dagens och morgondagens energiproblem.

Finansieringen av verksamheten vid United Stirling har — med undantag för den inledande perioden — hittills skett genom att 50 % upplånats i Sveriges Investeringsbank AB medan resterande 50 % tillskjutits i lika delar av delägarna Kockums och FFV. Kockums har därvid lämnat direkta bidrag för sin del av verksamheten, medan finansieringen från FFV till större delen skett i form av lån, t. v. utan krav på amortering och förräntning. FFV och Kockums har solidariskt tecknat borgen för United Stirlings lån i Investeringsbanken.

Under perioden fram till utgången av år 1977 har de två delägarna vardera överfört 36,3 milj. kr. till United Stirling. Av FFV:s andel har 28,8 milj. kr. motsvarats av särskilda investeringsanslag. United Stirlings hittillsvarande lån i Investeringsbanken medför under de närmaste åren stor belastning för bolaget i form av räntor och amorteringar. Under perioden 1977—1982 beräknas räntor och amorteringar uppgå till ca 86 milj. kr.

I avvaktan på resultatet av pågående utredning beträffande ändrad finansiering för United Stirling bör medelsbehovet för den direkta utvecklingsverksamheten under budgetåret 1977/78, 28,2 milj. kr., täckas på samma sätt som tidigare. Kostnaden för räntor och amorteringar vilka

under budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till 15,8 milj. kr. bör däremot täckas genom upplåning i Investeringsbanken.

För att undanröja den formella olikheten mellan delägarnas kapitalinsatser och för att eliminera räntebelastningen på av FFV beviljade investeringsanslag anser FFV det önskvärt att detta anslag avskrivs, vilket skulle kunna ske genom att FFV erhåller ett särskilt avskrivningsanslag. De fortsatta medelstillskotten från FFV bör lämpligen ske i form av bidrag som motsvaras av särskilda anslag på driftbudgeten.

Kommanditbolaget United Stirling (Sweden) AB & Co ägs med vardera 50 % av FFV och Kockums. Organisationsformen kommanditbolag förutsätter att företaget har en delägare med obegränsat betalningsansvar. Av denna anledning bildades vid starten ett aktiebolag, United Stirling (Sweden) AB, som förvaltar 25 % av andelarna i kommanditbolaget. Aktiebolaget ägs i sin tur med vardera 50 % av staten (FFV) och Kockums.

United Stirling (Sweden) AB är väsentligen ett "namnbolag" utan tillgångar. Aktiebolaget saknar sålunda möjlighet att täcka det redovisade kapitalunderskottet i kommanditbolaget, vilket har uppkommit genom ackumulering av de årliga nettokostnaderna för utveckling av stirlingmotorn, eftersom en stor del av dessa är lånefinansierade. FFV menar således att det av formella skäl är nödvändigt att FFV tillsammans med Kockums lämnar en garantiförbindelse till United Stirling (Sweden) AB avseende det betalningsansvar som kan komma att åvila aktiebolaget på grund av kapitalunderskott i Kommanditbolaget United Stirling (Sweden) AB & Co.

För budgetåret 1977/78 hemställer FFV sålunda att regeringen föreslår riksdagen att

- anvisa ett avskrivningsanslag på 31,5 milj. kr. för att avveckla hit-tillsvarande investeringsanslag för stirlingmotorn,
- anvisa ett anslag på 7,1 milj. kr. för att bestrida FFV:s direkta utvecklingskostnader för stirlingsprojektet genom sin andel i United Stirling,
- medge FFV rätt att i samband med upplåning i Investeringsbanken tillsammans med Kockums teckna solidarisk borgen med ett belopp av ytterligare 29,8 milj. kr. jämte ränta eller intill totalt 98,1 milj. kr.,
- medge FFV rätt att tillsammans med Kockums lämna garantiförbindelse avseende det betalningsansvar som kan komma att åvila United Stirling (Sweden) AB på grund av kapitalunderskott i KB United Stirling (Sweden) AB & Co.

Föredraganden

Utvecklingsarbetet på stirlingmotorn fortsätter planenligt. De mål som enligt gällande långsiktsplan skulle uppnås i början av år 1977 har också uppnåtts. De faktorer som påverkar stirlingmotorns utsikter att få all-

män avsättning — den väntade framtida bränslesituationen, utvecklingen av miljölagstiftningen och den framtida motormarknaden — synes i allt väsentligt utvecklas på ett ur projektets synvinkel gynnsamt sätt. Flera internationella studier pekar också ut stirlingmotorn som en motor med goda utvecklingsmöjligheter.

Den gällande långsiktsplanen för stirlingprojektet innebär att stirlingmotorn först skall introduceras på specialmarknader, t. ex. stadsfordon och maskiner för vissa arbetsplatser, speciellt under jord. Först därefter kommer inriktningen att breddas till den allmänna fordonsmarknaden. Nästa beslutstidpunkt i projektet är år 1979, då beslut behöver fattas om serieproduktion av motorer.

Enligt min mening visar en utvärdering av stirlingprojektet att det bör finnas goda möjligheter att få fram en konkurrenskraftig motor. Dess egenskaper i form av låg halt av koloxid, kolväten och partiklar i avgaserna samt låg buller- och vibrationsnivå gör den överlägsen nuvarande motorer från miljösynpunkt. Låg bränsleförbrukning och möjligheter att utnyttja ett flertal bränslen gör att man kan utnyttja tillgängliga energikällor på ett mer optimalt sätt.

Den höga teknologin i fråga om motorn gör den vidare lämplig såsom ett utvecklingsprojekt bedrivet i Sverige. Om projektet kan genomföras kan det betyda ett inte oväsentligt tillskott till sysselsättningsstillfällena för svensk industri.

De nämnda faktorerna är tillsammans med de hittills uppnådda utvecklingsresultaten enligt min mening starka skäl för att satsa ytterligare på projektet. Vid nästa beslutstidpunkt, år 1979, skall beslut fattas om produktion av motorn. Först vid denna tidpunkt erfordras beslut om större produktionsinvesteringar. Jag anser att KB United Stirlings (Sweden) AB & Co (United Stirling) utvecklingsarbete bör fortsätta intill denna beslutstidpunkt.

United Stirlings utvecklingsarbete har hittills finansierats dels med lån i Sveriges Investeringsbank AB, dels med bidrag från Kockums AB och med ränte- och amorteringsfria lån från förenade fabriksverken (FFV). FFV har för lånefinansieringen erhållit medgivande att tillsammans med Kockums teckna solidarisk borgen intill ett belopp av 68,3 milj. kr. FFV har vidare erhållit investeringsanslag under budgetåren 1971/72—1976/77 om sammanlagt 28,8 milj. kr. för delfinansiering av utvecklingsarbetet.

FFV har hemställt att avskrivningsanslag anvisas för att ersätta hittillsvarande investeringsanslag som har beviljats för finansiering av stirlingprojektet. Jag är inte nu beredd att förorda en annan finansieringsprincip än den hittillsvarande för projektet. Finansieringsbehovet under budgetåret 1977/78 bör därför täckas efter samma principer som hittills har tillämpats, dvs. till hälften genom långfristiga lån för vilka Kockums och FFV solidariskt tecknar borgen samt till hälften genom bidrag

resp. ränte- och amorteringsfritt lån från de båda delägarna. Jag delar FFV:s uppfattning att kostnaden för räntor och amorteringar under verksamhetsåret 1977/78, vilka uppgår till 15,8 milj. kr., bör i sin helhet täckas genom upplåning.

Medelsbehovet för den direkta utvecklingsverksamheten under budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till 28,2 milj. kr. Av detta beräknas 14 milj. kr. kunna upplånas i Investeringsbanken. Resterande 14,2 milj. kr. skall täckas av de båda ägarna. FFV behöver därför ett investeringsanslag om 7,1 milj. kr. Vidare fordras att FFV medges rätt att tillsammans med Kockums teckna solidarisk borgen med ytterligare 29,8 milj. kr. jämte ränta eller intill totalt 98,1 milj. kr. Investeringsanslaget bör anvisas t. v. utan krav på avskrivning. FFV bör vidare medges rätt att tillsammans med Kockums lämna garantiförbindelse avseende det betalningsansvar som kan komma att åvila United Stirling (Sweden) AB på grund av kapitalunderskott i KB United Stirling (Sweden) AB & Co.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att tillsammans med Kockums AB lämna garantiförbindelse avseende det betalningsansvar som kan komma att åvila United Stirling (Sweden) AB på grund av kapitalunderskott i KB United Stirling (Sweden) AB & Co,
2. bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att solidariskt med Kockums AB teckna borgen för lån till KB United Stirling (Sweden) AB & Co intill 29 800 000 kr. jämte ränta,
3. till *Finansiering av stirlingprojektet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 7 100 000 kr.

[10] **Bemyndigande att teckna borgen.** *Förenade fabriksverken* (FFV) har i skrivelse den 29 september 1977 hemställt om bemyndigande att teckna borgen för lån som upptas av bolag i vilka statens aktier förvaltas av FFV. Verket har anfört i huvudsak följande.

FFV förvaltar statens aktier i ett antal rörelsedrivande aktiebolag med anknytning till FFV:s verksamhet. Verksamheten vid FFV och dessa bolag har successivt integrerats och alltmer antagit koncernmässiga former. FFV kommer också efter rekommendation av revisionsverket att för budgetåret 1976/77 upprätta koncernredovisning.

"FFV-koncernen" består av moderenheten FFV och de rörelsedrivande bolagen Tclub AB med dotterbolag, Industriaktiebolaget Gelfa, Trivab konfektions AB och Stirling Power System Corp. i Förenta staterna. Den samlade faktureringen verksamhetsåret 1976/77 uppgick

till 1 400 milj. kr. Det hos FFV bokförda värdet av bolagens aktier uppgick den 30 juni 1977 till 28 milj. kr.

Bolagen har i sin verksamhet behov av att på den öppna marknaden uppta lån för vilka ofta säkerhet krävs. I vanliga koncernföretag kan i regel moderbolag ställa säkerhet för sådana lån. FFV har inte denna möjlighet.

Enligt gällande femårsplan för Telub AB står företaget inför en kraftig expansion både inom det civila och det militära verksamhetsområdet. Inom det civila området sker satsningen främst inom vägningsområdet och regional service av elektronik. Inom det militära området sker en utvidgning av den s. k. mjukvarudelen för datorutrustningar. Expansionen beräknas under åren 1978 och 1979 ge ökad selsättning för ca 100 personer. Kapacitetsökningen beräknas kräva ett kapitaltillskott av 26 milj. kr. I detta belopp ingår byggnadsinvestering med 12,5 milj. kr. som avses bli finansierade med ett långfristigt lån från AP-fonden, medan den kortfristiga upplåningen beräknas kunna ske mot säkerhet i form av företagsinteckningar. Telub har gjort en framställning till FFV om att FFV skall gå i borgen för företagets nu aktuella långfristiga upplåning. Telub kan på detta sätt erhålla förmånligare lånevillkor.

FFV hemställer om bemyndigande att teckna borgen för lån upp till ett maximalt belopp av 20 milj. kr. som upptas av de nämnda rörelsedrivande aktiebolagen.

Föredraganden

FFV förvaltar statens aktier i ett antal rörelsedrivande aktiebolag med anknytning till FFV:s verksamhet. FFV har såsom förvaltare av aktierna inte rätt att utan riksdagens godkännande teckna borgen för lån som dessa bolag behöver ta upp.

Den expansion med ca 100 personer som förutses inom Telub AB under verksamhetsåren 1978 och 1979 medför ett ökat kapitalbehov. En del av detta behov kan fyllas genom långfristig upplåning, där borgen från FFV påverkar lånevillkoren.

Det är enligt min mening väsentligt att de rörelsedrivande aktiebolag, vilkas aktier FFV förvaltar, inte har sämre möjligheter än andra företag som ingår i större koncerner att kunna lämna borgen från ägaren som säkerhet vid lån. Jag finner det därför naturligt att FFV medges rätt att teckna borgen för lån till Telub AB intill 12,5 milj. kr. jämte ränta. Jag är inte beredd att föreslå att FFV får ett generellt bemyndigande att teckna borgen för krediter till de bolag, i vilka FFV förvaltar statens aktier.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att medge förnådde fabriksverken att teckna borgen för lån till Telub AB intill 12 500 000 kr. jämte ränta.

[11] **Bemyndigande att lämna aktieägartillskott.** *Förenade fabriksverken* (FFV) har i skrivelse den 26 september 1977 hemställt om bemyndigande att lämna aktieägartillskott till bolag i vilka statens aktier förvaltas av FFV och har anfört i huvudsak följande.

Industriaktiebolaget Gelfa i Gällö bildades år 1970 enligt beslut av statsmakterna (prop. 1970: 105, SU 1970: 111, rskr 1970: 289). Ett väsentligt syfte med bildandet av företaget var att infria vissa utfästelser från statens sida om att skapa ersättning för den minskade sysselsättningen i Gällö i Jämtlands län, som blev följden av centraliseringen av den ammunitionstekniska verksamheten till Vingåkersverken.

FFV erhöll statens uppdrag att igångsätta verksamheten och att förvalta aktierna i bolaget. Bolaget erhöll vid bildandet ett eget kapital på 1 milj. kr. Utöver detta kapital har staten tillskjutit medel i form av lokaliseringsslån och lokaliseringsbidrag samt tecknat garantier för bolagets krediter intill ett belopp av 1,5 milj. kr.

Bolagets huvudsakliga produktion har varit tillverkning och försäljning av gevärskolvar till FFV:s tidigare jaktvapensektor. Jaktvapentillverkningen inom FFV, som under en lång följd av år varit olönsam, har omstrukturerats, vilket har haft till följd att kolvttillverkningen vid Gelfa har upphört under budgetåret 1976/77.

Verksamheten vid Gelfa har under räkenskapsåret omstrukturerats och nya tillverkningsobjekt inom träområdet har upptagits. Beroende på rådande konjunkturläge samt startkostnader och omskolningskostnader vid upptagande av ny tillverkning har ett underskott på 1,2 milj. kr. uppkommit under räkenskapsåret 1976/77 och det egna kapitalet är därmed förbrukat.

Riksrevisionsverket har i samband med det under budgetåret 1975/76, i samråd med FFV, genomförda "pilotprojektet koncernredovisning för affärsverk" uttalat sig för en generell lösning som möjliggör för affärsverken att täcka underskott vid de av verken förvaltade bolagen.

Projektet har resulterat i att riksrevisionsverket den 17 februari 1977 avgivit förslag till principer och rekommendationer för upprättande av koncernredovisning vid affärsverk. Verket rekommenderar att affärsverken i huvudsak bör tillämpa reglerna i nya aktiebolagslagen om redovisning och resultatöverföringar.

FFV hemställer om generellt bemyndigande att från disponibla vinstmedel lämna aktieägartillskott för förlusttäckning vid av staten helägda aktiebolag vilkas aktier förvaltas av verket.

Föredraganden

FFV förvaltar statens aktier i vissa bolag. I ett av dessa, Industriaktiebolaget Gelfa i Gällö, har verksamheten under räkenskapsåret 1976/77 medfört en förlust på 1,2 milj. kr. Företagets egna kapital som uppgår till 1 milj. kr. är därmed helt förbrukat.

FFV har under hänvisning till situationen i Gelfa hemställt om bemyndigande att från disponibla vinstmedel lämna aktieägartillskott för förlusttäckning i aktiebolag, vilkas aktier förvaltas av verket. Vad först gäller Gelfa anser jag att FFV bör få lämna ett aktieägartillskott så att likvidation kan undvikas. Företaget som sysselsätter ca 30 personer har stor betydelse för sysselsättningen i Gällö och verksamheten bör enligt min mening drivas vidare. De förluster som uppstått förklaras delvis av de produktionsomläggningar företaget gjort på grund av att jaktvapentillverkningen inom FFV har omstrukturerats.

I enlighet med vad föredraganden framhöll i prop. 1975/76: 122 (s. 44) om FFV:s organisation bör företaget överlåtas till annan huvudman om detta kan medföra att sysselsättningen vid företaget garanteras.

Jag är inte beredd att förorda, att FFV generellt får lämna aktieägartillskott till aktiebolag i vilket verket förvaltar samtliga aktier. För att undvika likvidation i Gelfa bör dock FFV få rätt att från de disponibla vinstmedel som finns sedan FFV har uppfyllt kraven på inleverans av medel till staten, lämna aktieägartillskott till Gelfa.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att enligt de grunder jag har angett lämna aktieägartillskott till Industriaktiebolaget Gelfa.

F. Statens vattenfallsverk

[12] **1. Kraftstationer m. m.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 2 265 milj. kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 312, NU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 206). Från anslaget har 100 milj. kr. överförts till budgetutjämningsfonden (prop. 1976/77: 150 bil. 2, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341).

Statens vattenfallsverks investeringsram för innevarande budgetår uppgår till 2 137,1 milj. kr. Härutöver har verket medgivits att ta i anspråk 25 milj. kr. ur anslagsreserven för utbyggnad av Ligga kraftstation med ett tredje aggregat.

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 har vattenfallsverket hemställt om dels 505 milj. kr. på tilläggsbudget till statsbudgeten för innevarande budgetår, dels avskrivningsanslag om sammanlagt 227,5 milj. kr. för vissa investeringar. Verket har vidare hemställt dels om medgivande att uppföra ett dieselmotorsverk på Gotland och en gasturbin av ny konstruktion, dels att verkets projektreserv utökas med ett nytt aggregat i Näs kraftstation.

I gemensam skrivelse den 1 september 1977 har vattenfallsverket och överstyrelsen för ekonomiskt försvar redogjort för planerad upprustning av Flaxenviks oljedepå.

I skrivelse den 20 september 1977 har vattenfallsverket hemställt bl. a. om godkännande av ett till skrivelsen fogat konsortialavtal mellan verket och Gotlands kommun om bildande av ett aktiebolag för energiförsörjning på Gotland. Verket har hemställt även om nedskrivning av det förräntningspliktiga kapitalet med 110 milj. kr. som kompensation för vissa åtaganden i fråga om råkraftförsörjningen på Gotland enligt konsortialavtalet.

Statens vattenfallsverk

I prop. 1976/77: 100 förordades för budgetåret 1977/78 en investeringsram på 2 237,1 milj. kr. för statens vattenfallsverk. Enligt regleringsbrev för budgetåret 1977/78 får vattenfallsverket inte utan regeringens medgivande belasta anslaget Kraftstationer m. m. med högre belopp än 2 137,1 milj. kr. Ramen har således minskats med 100 milj. kr. Vattenfallsverket har därför gjort en ny beräkning av medelsanvändningen under budgetåret 1977/78 vilken framgår av följande sammanställning.

	Prop. 1976/77: 100	Verket
Vattenkraftanläggningar	442,4	406,7
Kärnkraftanläggningar	1 089,6	1 089,6
Kärnbränsle	125,0	125,0
Fossileldade anläggningar m. m.	13,4	13,4
Distributionsanläggningar	505,7	441,4
Övriga ändamål	61,0	61,0
	2 237,1	2 137,1

Som framgår av sammanställningen beräknas medelsbehovet kunna minskas med 100 milj. kr. jämfört med vad som förordades i prop. 1976/77: 100 genom att medelsförbrukningen för vattenkraftanläggningar skärs ned med 35,7 milj. kr. och för distributionsanläggningar med 64,3 milj. kr.

Kostnadsutveckling m. m.

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 redogör vattenfallsverket för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och särskilt kostnadsutvecklingen under de senaste åren.

Kostnaderna har under ett par år stigit väsentligt snabbare än i de viktigaste konkurrentländerna. Priserna steg under år 1976 med i genomsnitt 10,3 % i Sverige. Uppgången överskrider genomsnittet för OECD-länderna och är avsevärt större än i Västtyskland och Förenta staterna.

Av vissa svenska indexserier, som i stort återspeglar kostnadsförändringar i vattenfallsverkets anläggningsverksamhet, kan utläsas föl-

jande beträffande prisutvecklingen under perioden januari 1970 — januari 1977 och senare.

	Årlig genomsnittlig förändring jan. 1970—jan. 1977 %	Förändring 1976 %	Senast kända 12-månadersförändring (maj—maj) %
Mellanprodukter av järn	8,5	13,0	1,4
Arbetskostnadsindex	13,8	8,8	8,8
Cement	14,8	27,4	16,9
Sprängmedel	16,1	13,9	13,9
Konsumentprisindex	8,4	9,0	10,4

Ca en tredjedel av kostnaderna i vattenfallsverkets byggnadsverksamhet är arbetskostnader. Kostnaderna för material m. m. belyses av indexserierna för mellanprodukter av järn, cement och sprängmedel. Som framgår av tabellen har kostnaderna stigit kraftigt även under det senaste året.

Kostnaderna för utrustning och komponenter till verkets anläggningar har utvecklats på ungefär samma sätt som kostnaderna för byggnadsverksamheten.

Vattenfallsverket har tagit fram ett vägt index för byggnadsarbeten vid värmekraftanläggningar. I viss utsträckning ger denna indexserie även information om kostnadsutvecklingen för byggnadsarbeten vid anläggningsdelar för vattenkraft ovan jord. Denna särskilda indexserie har utvecklats enligt följande.

Årlig genomsnittlig förändring jan. 1970—jan. 1977 %	Förändring 1976 %	Senast kända 12-månadersförändring (maj—maj) %
12,0	16,4	10,9

Kostnaderna för vissa större distributionsanläggningar har under tolv månadersperioden t. o. m. juni 1977 stigit med 8 à 12 %.

Den här redovisade pris- och löneutvecklingen har medfört att kostnaderna för vattenfallsverkets investeringsprogram har ökat väsentligt. Det är inte möjligt att kompensera så kraftiga kostnadsstegringar som det här är fråga om med rationaliseringar. Verket har därför gjort en ny beräkning av medelsbehovet för innevarande budgetår. Medelsbehovet för verkets vattenkraft- och kärnkraftanläggningar samt för distributionsanläggningar och kärnbränsle har således ökat med sammanlagt 250 milj. kr. på grund av höjda priser och löner. Senareläggningar till budgetåret 1977/78 av arbeten och betalningar avseende i första hand byggnadsverksamheten vid vattenkraft- och distributionsanläggningar

ledde till att medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 blev drygt 65 milj. kr. lägre än medgiven investeringsram. Dessa senareläggningar ökar behovet av medel under budgetåret 1977/78 med 57,9 milj. kr.

Behovet av kapitaltillskott till Forsmarks Kraftgrupp AB har ökat med 23 milj. kr. beroende på bl. a. ändrade betalningsplaner. Ökningen hänför sig till block 1 och 2 vid Forsmarks kraftstation. Tillkommande arbeten vid Ringhals kraftstation för att bl. a. förhindra rostbildning har ökat medelsbehovet med 37 milj. kr.

Gasturbin

Investeringsprogrammet bör enligt vattenfallsverkets förslag utökas med en gasturbin av ny typ med beteckningen GT 200. Anläggningen behövs inte i verkets kraftsystem vid den tidpunkt — våren 1979 — då den beräknas vara färdig för idrifttagning. Verket är emellertid berett att förvärva gasturbinen som ett led i ett inhemskt utvecklingsarbete. En förutsättning är att verket erhåller avskrivningsanslag för den del av kostnaderna som överstiger anläggningens värde i produktionssystemet.

Gasturbinen har en maximieffekt av ca 80 MW. Anläggningskostnaden har beräknats till ca 80 milj. kr. Arbetet på att finna en lämplig förlägningsplats för gasturbinen pågår. För att anläggningen skall kunna tas i drift vid avsedd tidpunkt behövs ett begynnelseanslag av 70 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Verket hemställer om medel för omedelbar avskrivning av 60 milj. kr. av nämnda belopp.

Oljelagringsanläggning i Flaxenvik

Vattenfallsverket har f. n. utrymmen för att lagra olja i Flaxenviks oljedepå i Vaxholms kommun. Oljedepån används förutom av vattenfallsverket bl. a. av försvarets materielverk som hyr vissa lagringsutrymmen. Anläggningen är starkt nedsliten och behöver rustas upp om driften skall fortsätta.

Vattenfallsverket har inte längre behov av oljedepån i Flaxenvik för egen räkning. Den skulle emellertid kunna utnyttjas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar för beredskapslagring av olja. Vattenfallsverket och överstyrelsen har därför träffat överenskommelse om att anläggningen skall överlätas på överstyrelsen den 1 juli 1979. Överlåtelsen skall ske genom fondreglering. Överenskommelsen är giltig under förutsättning bl. a. att vattenfallsverket erhåller begärda medel för att rusta upp anläggningen innan den överläts. Kostnaden för upprustningen beräknas till totalt 13 milj. kr. varav 8,5 milj. kr. faller på budgetåret 1977/78. Vattenfallsverket har begärt medel för omedelbar avskrivning av 6,5 milj. kr. av kostnaden för upprustningen under budgetåret 1977/78. Det begärda avskrivningsanslaget hänför sig till den del av anläggningen som skall utnyttjas för beredskapslagring av olja.

Viss del av anläggningen beräknas även fortsättningsvis kunna hyras ut till försvarets materielverk.

Gotlands elförsörjning

Gotlands elförsörjning handhas i dag av AB Gotlands Kraftverk (GKAB) och Visby Elverk. GKAB, som ägs av AB Skandinaviska Elverk (SEV), producerar el i dels en egen produktionsanläggning, dels produktionsanläggningar, som bolaget arrenderar av Voxnans Kraft AB. Visby Elverk, som ägs av Gotlands kommun, köper råkraft av GKAB och sköter eldistributionen inom Visby tätort.

Eftersom det gotländska, lokala kraftsystemet är helt oljebaserat, innebar de kraftiga oljeprisstegringarna år 1974 att elprisnivån på Gotland måste höjas väsentligt. Tariffnivån har på senare tid legat 5 à 7 öre/kWh högre än på fastlandet.

För att göra det möjligt att sänka elprisnivån på Gotland har förhandlingar förts mellan staten/vattenfallsverket och SEV-koncernen om ett övertagande av koncernens produktions- och distributionsanläggningar på ön.

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 har vattenfallsverket anmält att förhandlingarna resulterat i en uppgörelse. Denna innebär att vattenfallsverket den 1 januari 1978 övertar aktierna i ett skuldfritt GKAB samt Voxnans Krafts produktionsanläggningar på Gotland för en total köpeskilling av 160 milj. kr. Verket skall därutöver erlægga 5 milj. kr. som återbetalning av SEV:s kostnader för åtgärder i befintlig likströmsanläggning. Utbetalningarna skall ske med 116 milj. kr. under budgetåret 1977/78 och 49 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Vattenfallsverket har vidare förhandlat med Gotlands kommun om den framtida organisationen av Gotlands energiförsörjning. Förhandlingarna har lett till en överenskommelse om samarbete inom ett gemensamt bolag som skall äga och driva samtliga eldistributionsanläggningar på ön inkl. det regionala nätet.

Den närmare innebörden av överenskommelsen framgår av ett mellan vattenfallsverket och kommunen ingånget konsortialavtal och en till avtalet fogad bolagsordning. Avtalet har från vattenfallsverkets sida träffats med förbehåll för regeringens godkännande och från Gotlands kommuns sida för godkännande genom lagakraftvunnet beslut av kommunens fullmäktige.

Av avtalet framgår i huvudsak följande.

Det gemensamma bolaget skall ha till uppgift bl. a. att alstra, inköpa och distribuera ledningsbunden energi. Bolaget får härvid rätt att för distribution av energi bygga och behålla ledningar och nätstationer på och i kommunens mark utan särskild ersättning.

Bolaget etableras genom att AB Gotlands Kraftverk ändrar namn till

Gotlands Energiverk AB (GEAB). I samband därmed övertar bolaget Visby Elverk tillhöriga distributionsanläggningar, fastigheter samt lös egendom tillhörande distributionsverksamheten med undantag av gatubelysningsanläggningar. Gotlands kommun erhåller därvid 25 % av aktierna i GEAB.

Överlåtelsevärdet av anläggningarna utgör 60 milj. kr. varav 1 370 000 kr. hänför sig till fastigheter.

Parterna förbinder sig att bereda all personal, som nu är anställd av GKAB och Visby Elverk, anställning i det nya bolaget.

GEAB:s verksamhetsområde skall omfatta hela Gotlands kommun. Bolaget förbinder sig att tillgodose behovet av elenergi inom kommunen genom inköp av råkraft från vattenfallsverket. Verket förbinder sig att för råkraftleveransen tillämpa samma tariffer och villkor som för en motsvarande kraftleverans i Mellansverige.

GEAB skall drivas enligt affärsmässiga grunder. Bolaget fastställer självt sina leveransvillkor, varvid konsumenterna med normal leveranssäkerhet skall tillhandahållas ledningsbunden el- och värmecenergi till självkostnad.

Bolagets styrelse skall bestå av åtta ordinarie ledamöter och sex suppleanter. Fem ledamöter och tre suppleanter utses enligt förslag av vattenfallsverket medan tre ledamöter och tre suppleanter utses enligt förslag av Gotlands kommun. Styrelsens ordförande utses av vattenfallsverket och vice ordförande av kommunen.

Parterna förbinder sig — för det fall GEAB inte kan uppbringa erforderligt kapital genom självfinansiering och/eller externa lån — att tillskjuta erforderligt kapital i förhållande till sina andelar i aktiekapitalet. Parterna skall vara skyldiga att teckna borgen för GEAB:s upplåning i proportion till sina aktieinnehav.

Till skydd för parterna har i bolagsordningen föreskrivits att aktie som har övergått till någon som inte förut är aktieägare i bolaget skall hembjudas aktieägarna. Parterna har dessutom i avtalet förbundit sig att inte bjuda ut eller anta anbud på aktiepost förrän medparten haft tillfälle att ta ställning till om han önskar förvärva aktieposten i fråga.

Utan hinder av nämnda bestämmelser om hembud skall part äga rätt att överlåta sina aktier till eget bolag, i vilket han har aktiemajoritet. Om aktiemajoriteten i sådant bolag sedermera övergår till annan än medparten skall dock bestämmelserna i bolagsordningen om hembud omedelbart träda i kraft. Vid överlåtelse av aktie skall tillses att föreskriven fördelning mellan parterna bibehålls vad gäller eventuella lån och borgensåtaganden samt ansvar i övrigt för bolagets förbindelser.

Konsortialavtalet upphör att gälla den 31 december 1999, såvida det inte av någon av parterna skriftligen sägs upp minst två år i förväg. Sker inte sådan uppsägning förlängs avtalet i perioder om fem år med två års uppsägningstid.

Vattenfallsverket anför vidare.

Vattenfallsverket kommer att äga samtliga elproduktionsanläggningar på Gotland utom en dieselanläggning som kommer att ägas av GEAB men arrenderas av verket.

För att elförsörjningen på Gotland skall kunna klaras på ett tillfredsställande sätt är det nödvändigt att till år 1979 förstärka det gotländska kraftsystemet med en ny produktionsanläggning. Denna bör enligt utförd utredning vara ett dieselmotkraftverk på ca 40 MW, preliminärt kostnadsberäknat till 80 milj. kr. Dessutom behöver befintlig likströmslänk förstärkas till en beräknad kostnad av 5 milj. kr.

De gotländska produktionsanläggningarna, som är helt beroende av olja som bränsle, har väsentligt högre produktionskostnader än som motsvarar vattenfallsverkets högspänningstariffer på fastlandet. Verket anser att en förutsättning för att verket skall kunna hålla den i konsortialavtalet nämnda prisgarantin för råkraftförsörjningen till Gotland är dels att behövliga medel för köpeskillingen till SEV och Voxnans Kraft AB och för det nya dieselmotkraftverket på Gotland erhålls utan förräntningsplikt, dels att verket därutöver får ett särskilt avskrivningsanslag. Med antagna förutsättningar om oljepris, råkraftpris, belastningsnivå, diskonteringsränta m. m. visar verkets beräkningar att nämnda avskrivningsanslag bör vara 110 milj. kr.

Sammanfattningsvis hemställer vattenfallsverket att 250 milj. kr. skall ställas till verkets förfogande utan förräntningsplikt för investeringarna på Gotland. Medlen fördelar sig med 161 milj. kr. på budgetåret 1977/78, 84 milj. kr. på budgetåret 1978/79 och 5 milj. kr. på budgetåret 1979/80.

Härtill kommer det särskilda avskrivningsanslaget av 110 milj. kr. motsvarande den kapitaliserade kostnaden för den förutsatta prisgarantin.

Näs kraftstation

Näs kraftstation i Dalälven byggs f. n. om och skall förses med ett rörturbinaggregat som ersättning för fem äldre aggregat. De åtta återstående aggregaten i den gamla stationen har låg verkningsgrad och höga driftkostnader. Vattenfallsverket anser det därför fördelaktigt att ersätta även dessa aggregat med ett rörturbinaggregat i omedelbar anslutning till den pågående ombyggnaden. Genom utbytet ökar stationens utbyggnadsvattenföring med 120 m³/s och maximieffekten med 1 MW. Produktionstillskottet blir 15 GWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 34 milj. kr. Byggnadsarbeten kan sättas igång i början av år 1979, varvid aggregatet beräknas bli taget i drift under budgetåret 1980/81. Projektet är lönsamt om avskrivningsanslag beviljas med 10 % av kostnaderna för industribeställningarna. Verket föreslår att det nya aggregatet t. v. skall ingå i verkets projektreserv.

Medelsbehov

Sammanlagt innebär vattenfallsverkets beräkningar att medelsbehovet under budgetåret 1977/78 har ökat med 607,4 milj. kr. Genom senareläggning av vissa utbyggnader, förskjutning av likvider m. m. har emellertid medelsbehovet samtidigt kunnat nedbringas med 44,5 milj. kr. Vattenfallsverket hemställer således att investeringsramen för budgetåret 1977/78 höjs med 562,9 milj. kr. från 2 162,1 milj. kr. till 2 725 milj. kr.

Verket har räknat med att den ökning av medelsbehovet — 57,9 milj. kr. — under budgetåret 1977/78 som har uppkommit på grund av motsvarande lägre förbrukning under budgetåret 1976/77 skall täckas ur anslagsreserven. Behövligt tilläggsanslag uppgår således enligt verket till 505 milj. kr.

Verket hemställer om medel för omedelbar avskrivning av de investeringar som avser Gotland. Härutöver begär verket att det förräntningspliktiga kapitalet skall skrivas ned med 110 milj. kr. som kompensation för prisgarantin avseende Gotlands råkraftförsörjning. För anskaffning av den nämnda gasturbinen och upprustning av Flaxenviks oljedepå begär verket avskrivningsanslag om resp. 60 och 6,5 milj. kr.

Föredraganden

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 har statens vattenfallsverk anmält behov av medel på tilläggsbudget till statsbudgeten för innevarande budgetår. Verket hänvisar bl. a. till de pris- och löneökningar som har inträffat sedan föregående beräkningstillfälle och till att verket träffat avtal om förvärv av elproduktions- och eldistributionsanläggningar på Gotland. Vattenfallsverket har även föreslagit att verkets investeringsprogram skall utökas med två objekt nämligen ett dieselmotorsverk på Gotland och en gasturbin av ny typ. Projektreserven bör vidare enligt verket utökas med ett nytt aggregat i Näs kraftstation. Slutligen har vattenfallsverket hemställt om godkännande av ett konsortialavtal som verket har träffat med Gotlands kommun. Det avser bildande av ett aktieföretag för energiförsörjning på Gotland.

För investeringar i kraftproduktions- och eldistributionsanläggningar m. m. disponerar vattenfallsverket 2 137,1 milj. kr. under innevarande budgetår. Verket får dock inte använda medel för investeringar i kärnkraftanläggningar och förvärv av kärnbränsle utan regeringens medgivande. Härutöver har verket enligt beslut av regeringen medgivits att ta i anspråk 25 milj. kr. ur anslagsreserven för utbyggnad av Ligga kraftstation med ett tredje aggregat.

Enligt vattenfallsverkets beräkningar har medelsbehovet under budgetåret 1977/78 stigit till 2 725 milj. kr. Detta överstiger den av regeringen medgivna investeringsramen med 562,9 milj. kr. Behovet av till-

läggsanslag anges till 505 milj. kr. Det ökade anslagsbehovet fördelar sig på följande sätt (i milj. kr.)

Uppräkning till aktuell pris- och lönenivå	+ 250,0
Senareläggning av arbeten och likvider från föregående till innevarande budgetår	+ 57,9
Tillkommande arbeten bl. a. för att förhindra rostbildning vid Ringhals kraftstation	+ 37,0
Kapitaltillskott till Forsmarks Kraftgrupp AB avseende ökade kostnader för block 1 och 2 vid Forsmarks kraftstation	+ 23,0
Förvärv av gasturbin	+ 70,0
Uppförande av dieselmotorkraftverk på Gotland	+ 45,0
Förvärv av aktier i AB Gotlands Kraftverk och av elproduktionsanläggningar på Gotland	+ 116,0
Upprustning av Flaxenviks oljedepå	+ 8,5
Senareläggning av arbeten och betalningar till efter den 30 juni 1978 m. m.	- 44,5
Summa ökat medelsbehov	+ 562,9
Reserverade medel från föregående budgetår	- 57,9
Summa ökat anslagsbehov	+ 505,0

Som framgår av sammanställningen föreslår vattenfallsverket att den ökning av medelsbehovet som beror på att vissa arbeten och betalningar har senarelagts från budgetåret 1976/77 till innevarande budgetår skall täckas genom en minskning av anslagsreserven.

Ö k a d e k o s t n a d e r m. m.

Jag har inte något att erinra mot vattenfallsverkets beräkning av kostnaderna för det pågående investeringsprogrammet. Jag förordar att investeringsanslaget Kraftstationer m. m. räknas upp med 323,4 milj. kr. som kompensation för kostnadsökningar beroende på pris- och lönestegringar, tillkommande arbeten m. m. Härvid har jag beaktat även behovet av kapitaltillskott till Forsmarks Kraftgrupp AB och den ökning av medelsbehovet som beror på senareläggning av arbeten och likvider från föregående till innevarande budgetår. Jag har vidare tagit hänsyn till minskningen av medelsbehovet till följd av sådana omdisponeringar i arbets- och betalningsplaner som innebär att vissa utbetalningar nu beräknas inträffa efter den 30 juni 1978.

G a s t u r b i n o c h o l j e l a g r i n g s a n l ä g g n i n g

Vattenfallsverket har föreslagit att verkets investeringsprogram skall utökas med en gasturbin av ny typ med beteckningen GT 200. Gasturbinen har en maximeffekt av ca 80 MW och beräknas bli tagen i drift under våren 1979. Anläggningen behövs inte i verkets kraftsystem vid denna tidpunkt. Verket är emellertid berett att förvärva gasturbinen

som ett led i ett inhemskt utvecklingsarbete. Anläggningskostnaden uppskattas till ca 80 milj. kr. varav 70 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Verket har begärt avskrivningsanslag för den del av kostnaden — ca 60 milj. kr. — som överstiger anläggningens värde från kraftförsörjningssynpunkt. Vattenfallsverket har vidare begärt medel för upprustning av Flaxenviks oljedepå. Enligt verkets förslag skall anläggningen efter upprustning överlåtas till överstyrelsen för ekonomiskt försvar och användas för beredskapslagring av olja. Kostnaden för att rusta upp oljedepån beräknas till 13 milj. kr. varav 8,5 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Verket har hemställt om medel för omedelbar avskrivning av 6,5 milj. kr. av den del av kostnaden som faller på innevarande budgetår.

Inom svensk tillverkande industri bedrivs arbete med att fortlöpande utveckla och förbättra maskiner och annan utrustning för kraftproduktion. En viktig förutsättning för att nya typer av anläggningar och anläggningsdelar skall vinna inbäst på marknaden såväl i Sverige som i utlandet är att de får prövas under realistiska förhållanden. Jag anser det riktigt att vattenfallsverket i vissa fall engagerar sig i detta led av utvecklingsarbetet. Jag förordar med hänsyn härtill att verket anskaffar och utprovar den aktuella gasturbinen och att verket får kompensation för den del av kostnaderna som f. n. inte kan förräntas. Jag räknar med att verket kommer att behöva 70 milj. kr. för detta ändamål under budgetåret 1977/78. Behovet av avskrivningsanslag för gasturbinen under innevarande budgetår beräknar jag till 60 milj. kr. Verkets behov av medel för upprustning av Flaxenviks oljedepå kan jag däremot inte godta.

Gotlands elförsörjning

Gotlands elförsörjning baseras f. n. på dels från fastlandet via likströmskabel överförd kraft, dels lokalt producerad oljebaserad kraft. Det lokala produktionssystemet har en kapacitet av 118 MW¹ och består av en dieselanläggning, en oljekondensanläggning samt fyra gasturbiner. Elförsörjningen handhas av AB Gotlands Kraftverk (GKAB) och Visby Elverk. GKAB, som ägs av AB Skandinaviska Elverk (SEV), producerar el dels i en egen anläggning, dels i anläggningar som bolaget arrenderar av Voxnans Kraft AB. Voxnans Kraft AB förser vidare GKAB med råkraft från fastlandet. Visby Elverk, som ägs av Gotlands kommun, köper råkraft av GKAB och sköter eldistributionen inom Visby tätort. Distributionen inom övriga delar av Gotland handhas av GKAB.

Likströmskabeln togs i bruk år 1954 och bekostades helt med statsmedel. Syftet med subventioneringen var att abonnenterna på Gotland

¹ 1 MW = (megawatt) = 1 000 kilovatt.

inte skulle behöva betala avsevärt högre elpriser än vattenfallsverkets motsvarande abonnenter på fastlandet.

I början av 1970-talet väcktes frågan om en ny överföringsförbindelse. Tanken var att även denna förbindelse skulle bekostas med statsmedel så att elpriserna på Gotland skulle kunna hållas i nivå med de priser som tillämpades på fastlandet.

Likströmskabeln har en överföringskapacitet av 30 MW. Det maximala elbehovet på Gotland bedöms år 1977 uppgå till ca 90 MW. Detta innebär att en väsentligt större del av råkraftförsörjningen på Gotland måste baseras på oljekraft än vad som är fallet på fastlandet, där andelen vattenkraft är stor. Detta förhållande har lett till att oljeprisstegringarna under senare år har slagit igenom i eltarifferna på Gotland i betydligt större utsträckning än på fastlandet. Prisnivån på Gotland är 5 à 7 öre/kWh högre än på fastlandet.

Frågan om utjämning av elpriserna på Gotland har också behandlats av riksdagen — senast våren 1976. Riksdagen har därvid utgått från att regeringen med det snaraste kommer att ta ställning till hur Gotlands elförsörjning på sikt skall ordnas. Riksdagen fann det angeläget att härvid sträva efter en utjämning av den prisskillnad som nu råder på elområdet mellan Gotland och fastlandet. Detta skulle även gälla beträffande övergångsperioden till dess — som sannolikt var — en ny kabelförbindelse skulle komma till stånd. (NU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 264.)

Elproduktionssystemet på Gotland måste utökas senast år 1979 för att det skall vara möjligt att tillgodose det väntade elbehovet detta år. Alternativet till en ny överföringsförbindelse är fortsatt utbyggnad av lokala produktionsenheter. Vattenfallsverket har utrett alternativen från totalekonomisk synpunkt med olika antaganden om den framtida produktionsutbyggnaden på fastlandet. Kalkylerna visar entydigt att det inte finns motiv för att nu besluta om utbyggnad av en ny kabel.

För att ändå säkra en varaktig utjämning av elpriserna mellan Gotland och fastlandet har staten/vattenfallsverket förhandlat med SEV/Voxnans Kraft om ett övertagande av samtliga elproduktionsanläggningar och GKAB:s eldistributionsanläggningar på ön. Förhandlingarna har lett till en uppgörelse som innebär att vattenfallsverket den 1 januari 1978 bl. a. förvärvar dels produktionsanläggningarna, dels aktierna i ett skuldfritt GKAB. Det belopp som verket skall betala uppgår till sammanlagt 165 milj. kr. varav 5 milj. kr. utgör återbetalning av SEV:s kostnader för åtgärder i befintlig likströmsanläggning. Beloppet fördelar sig med 116 milj. kr. på budgetåret 1977/78 och med 49 milj. kr. på budgetåret 1978/79.

Den lämpligaste formen för att organisera elproduktion och eldistribution på Gotland har visat sig vara att vattenfallsverket äger produktionsanläggningarna och svarar för råkraftförsörjningen medan ett av

Gotlands kommun och vattenfallsverket gemensamägt bolag svarar för eldistributionen liksom för handhavande av produktionsanläggningarna.

Denna organisatoriska form medger en för Gotland varaktig lösning på problemet med elförsörjningen. Avsikten är att vattenfallsverket skall tillämpa samma högspänningstariffer som på fastlandet. Därigenom garanteras elkonsumenterna på Gotland samma pris för råkraften som elkonsumenterna på fastlandet.

De berörda parternas åtaganden i det nya energibolaget på Gotland regleras i ett konsortialavtal. Avtalet från vattenfallsverkets sida har träffats med förbehåll för regeringens godkännande.

Vattenfallsverket skall enligt konsortialavtalet äga 75 % och Gotlands kommun 25 % av aktierna i det tillämnade bolaget, vars uppgift skall vara att producera, anskaffa och distribuera ledningsbunden energi på Gotland. Verksamheten skall finansieras med inkomster av försäld energi, lån mot borgen på den allmänna kapitalmarknaden och — i den mån det behövs — med lån från delägarna i bolaget.

Bolaget kommer att etableras genom att Gotlands kommun i utbyte mot en fjärdedel av aktierna i GKAB, som då har bytt namn till Gotlands Energiverk AB, som apportegendom skjuter till Visby Elverks distributionsanläggningar. Sammanläggningen överensstämmer väl med de riktlinjer för fortsatt strukturomvandling på eldistributionsområdet som statsmakterna beslutade om våren 1976 (prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 150, NU 1975/76: 45, rskr 1975/76: 265).

Jag har således inte något att erinra mot att samarbetet mellan vattenfallsverket och Gotlands kommun vad avser distribution av energi på Gotland genomförs på det sätt som verket har föreslagit. Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna konsortialavtalet i vad det innefattar ekonomiska förpliktelser för staten.

Den komplettering av det gotländska kraftsystemet som behöver göras kan enligt vattenfallsverket åstadkommas genom installation av en ny dieselanläggning. För att det väntade elbehovet år 1979 och några år därefter skall kunna tillgodoses behövs ett block om ca 20 MW, men verket har funnit det ekonomiskt fördelaktigt att installera två lika stora block samtidigt. Anläggningskostnaden för de båda blocken har verket beräknat till ca 80 milj. kr., varav 45 milj. kr. faller på budgetåret 1977/78, 30 milj. kr. på budgetåret 1978/79 och 5 milj. kr. på budgetåret 1979/80. Enligt vad jag har inhämtat är det inte klart var dieselanläggningen skall placeras. Bl. a. undersöks ett alternativ med placering i Visby, varvid anläggningen skulle kunna utnyttjas även för produktion av fjärrvärme. Anläggningskostnaden blir då något högre än den här angivna.

Jag har inte något att erinra mot vattenfallsverkets förslag att installera en ny dieselanläggning bestående av två block på Gotland. När det gäller utbyggnaden av kraftproduktionssystemet därefter anser jag emel-

lertid — givetvis under förutsättning att miljökraven kan klaras — att ett mindre kolbaserat kraftverk i Slite bör noga övervägas. Det skulle kunna ge dels samordningsvinster eftersom kolhanteringen bör kunna samordnas med den där befintliga cementfabriken, dels värdefulla erfarenheter inför en eventuell utbyggnad av kolkraftverk på fastlandet.

Det kapital som behövs för vattenfallsverkets investeringar på Gotland uppgår enligt verkets aktuella beräkningar till sammanlagt 250 milj. kr. inkl. 5 milj. kr. för en nödvändig förstärkning av överföringsförbindelsen med fastlandet. Beloppet fördelar sig med 161 milj. kr. på budgetåret 1977/78, 84 milj. kr. på budgetåret 1978/79 och 5 milj. kr. på budgetåret 1979/80. För budgetåret 1977/78 beräknar jag således 161 milj. kr.

Med den givna förutsättningen att råkraftpriserna på Gotland skall hållas i nivå med fastlandets kan investeringarna inte förräntas till någon del. Enligt vattenfallsverkets beräkningar bör verkets förräntningspliktiga kapital skrivas ned med totalt 360 milj. kr. för att prisgarantin skall kunna uppfyllas.

Även jag anser att vattenfallsverket bör få kompensation för merkostnader som verket tar på sig för sina insatser på Gotland. Kompensationen bör ges den form som verket har föreslagit. Det belopp med vilket verkets förräntningspliktiga kapital bör skrivas ned har jag för egen del beräknat till 305 milj. kr. Den fortsatta utbyggnaden av kraftproduktionssystemet — efter den nya dieselanläggningen — räknar jag med skall kunna finansieras utan ytterligare subventioner.

N ä s k r a f t s t a t i o n

Vattenfallsverket bygger f. n. om Näs kraftstation i Dalälven. Fem äldre aggregat skall därvid ersättas med ett rörturbinaggregat. I syfte att bl. a. förbättra verkningsgraden i stationen har verket föreslagit att även de åtta återstående äldre aggregaten skall bytas ut mot ett nytt rörturbinaggregat. Det är ekonomiskt fördelaktigt att utbytet sker i omedelbar anslutning till den pågående ombyggnaden. Byggnadsarbetena skulle således kunna påbörjas under budgetåret 1978/79. Om det bedöms angeläget kan dock maskinbeställningarna läggas ut tidigare. Verket föreslår därför att aggregatet t. v. tillförs projektreserven.

Med det nya aggregatet ökar kraftstationens maskinkapacitet med 1 MW och den årliga energiproduktionen med 15 GWh.¹ Anläggningskostnaden har verket beräknat till 34 milj. kr. Vattenfallsverket räknar med att projektet kommer att slutbehandlas av vattendomstolen våren 1978.

Jag ansluter mig till vattenfallsverkets förslag och förordar att regeringen föreslår riksdagen att godkänna att den fortsatta ombyggnaden av Näs kraftstation läggs in i verkets projektreserv.

¹ 1 GWh (gigawattimme) = 1 milj. kilowattimmar.

Medelsbehov

Mot bakgrund av vad jag nu har redovisat förordar jag att vattenfallsverkets investeringsram för budgetåret 1977/78 räknas upp med sammanlagt $(323,4 + 70 + 161) = 554,4$ milj. kr. och att medel härför anvisas från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. Med hänsyn till att medel finns reserverade från föregående budgetår beräknar jag behovet av tilläggsanslag till 496,5 milj. kr.

Vattenfallsverket får f. n. inte utan regeringens medgivande använda medel som har anvisats från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för förvärv av kärnbränsle eller för investeringar i kärnkraftverk eller anläggningar som har anknytning till kärnkraftverk. Samma villkor bör givetvis gälla för verkets disposition av medel som i enlighet med vad jag förordat bör anvisas för dessa ändamål på tilläggsbudget. Det ankommer på regeringen att besluta härom.

I enlighet med vad jag vidare har förordat i det föregående bör vattenfallsverkets förräntningspliktiga kapital skrivas ned med sammanlagt 276 milj. kr. varav 60 milj. kr. avser anskaffning av den nya gasturbinen och 216 milj. kr. den på innevarande budgetår fallande delen av behövt avskrivningsanslag för verkets åtaganden på Gotland. Chefen för budgetdepartementet avser att återkomma till denna fråga vid sin anmälan till tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att den andra ombyggnadsetappen i Näs kraftstation förs till vattenfallsverkets projektreserv,
2. bemyndiga regeringen att godkänna konsortialavtalet mellan statens vattenfallsverk och Gotlands kommun i vad det innefattar ekonomiska förpliktelser för staten,
3. till *Kraftstationer m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 496 500 000 kr.

G. Domänverket

[13] **2. Förvaltningsbyggnad för domänverket.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 1,7 milj. kr.

För domänverkets nya förvaltningsbyggnad i Falun fastställdes genom regeringens beslut den 26 juni 1975 en byggkostnad inkl. projektering av högst 24 milj. kr. i prisläget den 1 juli 1974. Till detta belopp kom kostnaden för tomt med 1,2 milj. kr.

Under budgetåren 1974/75—1977/78 har domänverket beviljats anslag med sammanlagt 25,2 milj. kr. för uppförandet av förvaltningsbyggnaden och för köp av tomt.

Förvaltningsbyggnaden är nu färdig och domänverkets personal har flyttat in. På grund av kostnadsökningar under byggtiden har byggnaden kostat 27 milj. kr. att uppföra. Med anledning härav hemställer domänverket om ett tilläggsanslag av 3 milj. kr. under innevarande budgetår. Verket upplyser om att byggkostnaden efter uppräknig med byggnadskostnadsindex skulle per den 1 april 1977 uppgå till 31,8 milj. kr.

Föredraganden

Med hänsyn till den ökning av byggkostnaderna som har ägt rum sedan år 1974 bör kostnadsökningen med 3 milj. kr. för uppförande av domänverkets förvaltningsbyggnad godtas. Detta belopp bör därför tas upp på tilläggsbudget för att täcka merkostnaden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaltningsbyggnad för domänverket* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

[14] 17. **Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 110 000 kr. Vid budgetårets ingång fanns en reservation på anslaget av 147 745 kr. Disponibla medel under anslaget uppgår alltså till sammanlagt 257 745 kr.

Byggnadsstyrelsen

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 har byggnadsstyrelsen redovisat följande investeringsplan i prisläget den 1 april 1977 för anslaget under detta budgetår (i 1000-tal kr.).

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år mån	Färdig- stäl- lande år. mån
	1976- 04-01	1977- 04-01	Fak- tisk t. o. m. 1976/ 77	Beräknad för			
				1977/ 78	1978/ 79		
<i>Statens skeppsprov- ningsanstalt</i>							
Tillbyggnader för kontor och verkstad	3 770	3 770	3 769	1	—	71-09	73-03
Nybyggnad av man- över- och våg- laboratorium	10 625	10 775	10 405	370	—	74-05	76-03
<i>Svenska institutet för konserveringsforskning</i>							
Om- och tillbyggnad av laboratorium	4 250	4 250	4 213	37	—	72-10	74-02
	18 645	18 795	18 387	408			

Som framgår av planen behöver kostnadsramen för nybyggnad av manöver- och våglaboratorium vid statens skeppsprovninganstalt höjas med 150 000 kr. på grund av den allmänna byggnadskostnadsstegringen.

Med hänsyn till den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår hemställer byggnadsstyrelsen att anslaget tillförs 150 000 kr. på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78.

Föredraganden

Jag godtar byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning och förordar i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag att 150 000 kr. anvisas på tilläggsbudget I för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m. inom den kostnadsram som jag har förordat,
2. till *Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kr.

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

[15] **15. Statens hantverks- och industrilånefond.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 90 milj. kr.

Från detta anslag överförs medel till statens hantverks- och industrilånefond för utlåning till företagareföreningarna, vilka i sin tur beviljar

hantverks- och industrilån till småföretag. Ärende om lån till företag inom textil-, konfektions- och skoindustrierna prövas dock i vissa fall av regeringen. Långivningen regleras i kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973: 550, ändrad senast 1976: 471).

Statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag lämnas dels enligt nämnda kungörelse och dels enligt särskilda bestämmelser om statlig garanti för lån till turisthotell beslutade den 30 juni 1965. För beslut om lånegarantier har för budgetåret 1977/78 anvisats en ram om 200 milj. kr.

Statens industriverk har i skrivelse den 7 september 1977, som kompletterats den 9 september, anfört att flera företagareföreningar har anmält behov av ytterligare lånemedel för innevarande budgetår. För ett flertal föreningar är enligt verket bristen på lånemedel synnerligen bekymmersam. Industriverket har mot den bakgrunden hemställt bl. a. att fonden tillförs ytterligare 40 milj. kr. detta budgetår.

Vidare har industriverket i skrivelse den 18 oktober 1977 hemställt att garantilåneramen ökas med minst 100 milj. kr. Under budgetårets tre första månader beviljades garantier för sammanlagt 69 milj. kr. Den 30 september 1977 fanns dessutom hos industriverket ansökningar om garantier för sammanlagt 107 milj. kr. Industriverket bedömer att den ökade efterfrågan på statliga kreditgarantier kommer att bestå.

Föredraganden

Företagareföreningarnas utlåning till småföretagen är ett viktigt komplement till långivningen från banker och andra kreditinstitut. F. n. råder stor efterfrågan på riskvilligt kapital för angelägna investeringar i småföretagen. Företagareföreningarnas nuvarande utlåningskapacitet är otillräcklig och bör därför stärkas. Jag förordar sålunda att hantverks- och industrilånefonden tillförs ytterligare 30 milj. kr. under innevarande budgetår.

Jag vill i sammanhanget betona att föreningarnas utlåning huvudsakligen är avsedd för företag som saknar tillräckliga säkerheter för att få lån inom det ordinarie kreditväsendet.

När det gäller ramen för statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. delar jag industriverkets bedömning att en ökning är nödvändig. Vidare vill jag erinra om att regeringen under de första månaderna av budgetåret har beslutat om kreditgarantier till betydande belopp, särskilt i samband med rekonstruktioner av företag. Jag förordar att ramen för lånegarantier utökas med 100 milj. kr. till sammanlagt högst 300 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1977/78 statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. beviljas med ytterligare 100 000 000 kr. till sammanlagt högst 300 000 000 kr.,

2. till *Statens hantverks- och industrilånefond* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

[16] **15. Lån till processutveckling i Ranstad.** I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 13,6 milj. kr.

I början av januari 1975 träffade Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB), AB Atomenergi och statens vattenfallsverk en överenskommelse om att fortsätta projekteringen av en urangruva i Ranstad. LKAB åtog sig därvid att i samarbete med övriga parter och med utnyttjande av personalen i det nuvarande Ranstadsverket ansvara för ledningen av den fortsatta projekteringen.

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 har 15 resp. 26 milj. kr. ställts till LKAB:s förfogande såsom t. v. ränte- och amorteringsfria lån för projektering m. m. av ett uranverk i Ranstad vid Billingen (prop. 1975: 30 bil. 1, NU 1975: 30, rskr 1975: 202 och prop. 1975/76: 100 bil. 15, NU 1975/76: 42, rskr 1975/76: 260).

LKAB ingav i juni 1975 ansökan om tillstånd för projektet i enlighet med 136 a § byggnadslagen (1947: 385, omtryckt 1972: 775, 136 a § ändrad senast 1976: 213). Med hänsyn till de synpunkter som framfördes i anslutning till remissbehandlingen, fann LKAB i oktober 1975 att ytterligare tid borde anslås för att fullfölja utredningsarbetet speciellt på de punkter som hade föranlett erinringar. LKAB återkallade därför sin ansökan.

I oktober 1976 ansökte LKAB om ytterligare lån på 24 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Denna ansökan avsåg projekteringsarbeten för en uranproduktionsanläggning med en kapacitet av 6 milj. ton skiffer per år, som skulle kunna ge 1 275 ton uran per år. I medelsberäkningen ingick kostnader för en försöksanläggning för utvinning av aluminiumprodukter och fosforsyra ur laktlösningen samt för återställningsarbeten och rekultiveringsförsök i landskapet.

Sedan LKAB hade informerats om att den hittills planerade brytningen inte var förenlig med den nya regeringens allmänna politik, överlämnade bolaget den 18 november 1976 en skrivelse med förslag till ändrad inriktning. I denna anfördes bl. a. att den övergripande målsättningen för en fortsatt verksamhet i Ranstad skulle vara att som ett led i den långsiktiga svenska råvaruförsörjningen klargöra hur alunskiffersens beståndsdelar tekniskt, ekonomiskt och miljömässigt skall kunna utvinnas. Detta nya mål för verksamheten medför att forsknings- och utvecklings-

verksamheten i Ranstad helt inriktas på utvinning av skiffers alla beståndsdelar med syfte att inom en tioårsperiod utveckla en industriell totalutvinningsprocess. För detta ändamål hemställde LKAB om ett t. v. ränte- och amorteringsfritt lån av 27,8 milj. kr. under budgetåret 1977/78.

I avvaktan på ett mer fullständigt utredningsmaterial ställdes 13,6 milj. kr. till LKAB:s förfogande för verksamheten under perioden juli—december 1977 (prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 207).

LKAB har under våren 1977 redovisat de personal-, tids- och kostnadsmässiga konsekvenserna av följande fyra alternativa ställningstaganden.

1. Produktion av uran ur 1 milj. ton skiffer per år och parallellt härmed forskning i syfte att få fram en utvinningsprocess för att ta till vara även skiffers innehåll av övriga metaller och fossila bränslen.

2. Produktion av uran ur 400 000 ton skiffer per år och parallellt härmed forskning i syfte att få fram en utvinningsprocess för att ta till vara även skiffers innehåll av övriga metaller och fossila bränslen.

3. Enbart forskning i syfte att få fram en utvinningsprocess för att ta till vara även skiffers innehåll av övriga metaller och fossila bränslen.

4. Nedläggning.

LKAB lämnade i maj 1977 in en ansökan enligt 136 a § byggnadslagen om etablering av en produktions-/forskningsanläggning baserad på brytning av 1 milj. ton skiffer per år enligt det förstnämnda av de nyss nämnda alternativen.

De berörda kommunerna väntas avstyrka att LKAB får tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen. Tillstånd kan då inte meddelas vad avser den ansökta produktionsvolymen. Kommunerna väntas dock framföra synpunkter att forskningen vad avser ett totalutnyttjande av skiffers innehåll av kol och mineraler bör fortsätta på en bred bas, så att möjligheterna att utnyttja de stora skiffertillgångarna i Sverige på ett miljömässigt acceptabelt sätt klarläggs.

Luossavaara-Kiirunavaara AB

LKAB inkom den 15 september 1977 med en ansökan om ytterligare medel för perioden den 1 januari—den 30 juni 1978. LKAB anhåller om ett lån av 9,2 milj. kr. för fortsatt utredningsarbete och därtill 1,2 milj. kr. för iordningställnings- och rekultiveringsarbeten i nuvarande dagbrott och avfallsområden.

Föredraganden

I avvaktan på ett fullständigt beslutsunderlag bedömer jag det nödvändigt att säkra den fortsatta verksamheten under första halvåret 1978. Verksamheten bör härvid bedrivas i oförändrad omfattning med bibe-

hållen personal, viss forskningsverksamhet och normalt underhåll av maskiner och byggnader. I likhet med LKAB beräknar jag kostnaden härför till 9,2 milj. kr.

För iordningställande och rekultivering beräknar jag 1,2 milj. kr. under första halvåret 1978 i enlighet med LKAB:s förslag.

Medlen bör anvisas som lån till LKAB på samma villkor som tidigare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till processutveckling i Ranstad* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 10 400 000 kr.

[17] **19. Lån till Uddeholms AB.** Något anslag för detta ändamål finns inte upptaget i statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

Uddeholms AB (UHB) bedriver en mångskiftande verksamhet, främst i Värmlands län men också på några orter i andra län. Koncernens huvudkontor ligger i Uddeholm i Hagfors kommun. Företaget har delat in sin verksamhet i divisioner. Divisionen Hytta och gruvor svarar för malmbrytning i Persberg, råjärnstillverkning i Hagfors samt göt- och ämnesproduktion i Hagfors och Degerfors. Divisionen Stång producerar verktygsstål, konstruktionsstål, rostfritt stångstål och vägghyvelstål i Hagfors. Divisionen Snabbstål finns i Söderfors och tillverkar verktygsstål och snabbstål. Tillverkningen inom divisionen Gjutgods sker i Hagfors och omfattar rostfritt och syrafast gjutgods för cellulosaindustrin, ventiler och pumpgods för gas- och kemikalietankers samt slitgods för malning av trämassa. Banddivisionen i Munkfors har som huvudprodukter rakkingsstål, träbandsågstål, ventilstål och textilstål. Tråddivisionen i Munkfors och Blombacka har som huvudprodukter rostfri dragen tråd och ytbearbetad klen stång samt linor och svart dragen tråd. I divisionen Rörsystem ingår tillverkningsenheterna i Storfors samt dotterbolagen Nords Verkstads AB och AB Calamo i Molkom. Produktionen är inriktad på rostfria rör och rördelar. Plåtdivisionen i Degerfors har rostfri grovplåt som huvudprodukt men tillverkar även verktygsstålplåt, sågstålplåt och prefabricerad plåt. Division Trävaror omfattar främst såg och hyvleri i Skoghall. I Skoghall finns också Kartongdivisionen. Divisionen Massa och papper omfattar produktionsanläggningar för kraftpapper och pappersmassa i Skoghall och Deje. Kemidivisionen i Skoghall omfattar tillverkning och försäljning av kemikalier, främst klor, natronlut och klorbaserade produkter, samt system för industriell godsrengöring.

Vid sidan av industridivisionerna finns också vissa andra verksamhetsgrenar. Skogsdivisionen, som förvaltar totalt ca 440 000 ha mark, köper och säljer skogsprodukter samt svarar för virkesförsörjningen till koncernens skogsindustrier. Kraftdivisionens produktion utgörs huvudsak-

ligast av vattenkraft. UHB äger samtliga 17 kraftstationer i Klarälven och dess största biflöde Uvån.

Antalet anställda inom UHB omräknat till heltidsbefattningar och fördelat på olika orter framgår av följande sammanställning.

Ort	Antal anställda den 1 jan. 1976	Antal anställda den 31 aug. 1977	Förändring
Hagfors	2 634,5	2 500	-- 134,5
Munkfors	1 409,5	1 374	-- 35,5
Blombacka	91,5	70,5	-- 21
Storfors	898	768	-- 130
Skoghäll	2 342	2 375	+ 33
Deje	510	411,5	-- 98,5
Molkom	301	289	-- 12
Persberg	104,5	95	-- 9,5
Degerfors	1 611	1 301,5	-- 309,5
Söderfors	972	781	-- 191
Övriga	1 068,5	944,5	-- 124
	11 942,5	10 910	-1 032,5

Som framgår av sammanställningen sysselsätter UHB f. n. ca 10 900 personer, varav huvuddelen i Värmlands län. Genom att bolaget är den dominerande arbetsgivaren på åtskilliga bruksorter, är antalet människor som för sin försörjning är direkt eller indirekt beroende av UHB väsentligt större. Under de senaste åren har UHB:s resultat starkt försämrats. Redan under sommaren 1976 aviserade bolaget ett åtgärdsprogram som skulle genomföras i forcerad takt för att förbättra resultatet. Programmet, som nu till största delen har genomförts, har inneburit att antalet anställda har minskat på sätt som framgår av sammanställningen. Minskningen har hittills skett utan att avskedanden har behövt tillgripas.

För räkenskapsåret 1976 redovisade UHB före bokslutsdispositioner och skatter en förlust på 158 milj. kr. Den fakturerade försäljningen uppgick till 2 162 milj. kr. För räkenskapsåret 1977 har UHB i sin halvårsrapport räknat med att förlusten före bokslutsdispositioner och skatter blir ca 500 milj. kr. Bolagets aktiekapital uppgår till ca 600 milj. kr.

Under sommaren 1977 stod det klart att UHB:s finansiella resurser var så hårt ansträngda att företagets fortbestånd var i fara om den negativa utvecklingen fortsatte. De vidtagna åtgärderna bedömdes inte vara tillräckliga och de ytterligare åtgärder som bolaget skulle tvingas vidta bedömdes kunna medföra ytterst allvarliga följder för sysselsättningen. I det läget fick bankdiretör Arne Callans, Sveriges Investeringsbank AB, i uppdrag att biträda inom industridepartementet vid överläggningar med UHB om åtgärder för att lösa företagets ekonomiska problem och så långt möjligt trygga sysselsättningen för de anställda. Callans har i en skrivelse av följande lydelse redovisat resultatet av sina överläggningar med UHB.

Undertecknad Callans fick den 26 augusti 1977 i uppdrag att tills vidare biträda inom industridepartementet vid överläggningar med Uddeholms AB rörande åtgärder för att lösa företagets ekonomiska problem och så långt möjligt trygga anställningen för de anställda. Jag redovisar i det följande resultatet av överläggningarna.

1. För att nå tillfredsställande lönsamhet och därigenom trygga största möjliga sysselsättning inom koncernen är det nödvändigt för Uddeholm att

- a) koncentrera sin verksamhet till lönsamma produkter,
- b) genomföra strukturförändringar i samverkan med andra företag,
- c) fortsätta integreringen framåt i produktion och marknadsföring.

2. Dessa förändringar kommer sannolikt att under de närmaste åren medföra

- a) färre anställda inom Uddeholm,
- b) delvis ändrade ägarförhållanden,
- c) en ändrad uppbyggnad av koncernen.

3. En utgångspunkt för det följande förslaget är att regeringen under hösten 1977 lägger fram förslag så att erforderliga strukturförändringar inom specialstålbranschen underlättas och påskyndas.

Inom Uddeholms stålsektor kan verksamheten i Degerfors, Söderfors, Munkfors, Storfors, Molkom, Blombacka, Persberg och Hagfors beröras av sådana strukturförändringar. Mot bl. a. denna bakgrund bör en första avstämning av situationen för Uddeholm i fråga om strukturomvandlingen inom stålsektorn göras den 31 mars 1978. Om strukturrationaliseringen då inte utvecklats på ett sätt som är önskvärt med hänsyn till Uddeholms situation, bör frågan om ytterligare åtgärder för att påskynda utvecklingen och kompensera Uddeholm övervägas.

4. För att skapa förutsättningar för Uddeholm att i balanserad takt genomföra de nödvändiga förändringarna i sin verksamhet bör bolaget beviljas ett lån på 600 milj. kr. med villkorlig återbetalningsskyldighet. För lånet bör följande huvudsakliga villkor gälla:

a) Lånet ställs senast den 31 december 1977 till bolagets förfogande som en räntelös fordran, som efter beslut av regeringen utbetalas allteftersom bolaget behöver lånemedel för sin verksamhet. Till framställning om utbetalning skall fogas yttrande av Investeringsbanken.

b) Lånet löper med 9,5 % fast årlig ränta på utbetalat belopp från dagen för utbetalning. Upplupen ränta läggs vid utgången av varje kalenderår till det då för lånet gällande kapitalbeloppet. Ränta efter nämnda procentsats räknas därefter på det sålunda vid varje årsskifte uppkomna sammanlagda beloppet av kapital och ränta (ränta på ränta), med iakttagande av vad nedan sägs under punkterna c) och d).

c) Bolaget får när som helst erlagga upplupen ränta, helt eller delvis, och amortera på lånet.

d) Amortering och räntebetalning skall i övrigt påbörjas under det år då bolaget beslutar om utdelning till aktieägarna. Avser styrelsen att föreslå bolagsstämman sådan utdelning, skall bolaget i god tid uppta överläggningar med Investeringsbanken om hur stort belopp som bolaget skall erlagga i sådan betalning.

Därvid skall beaktas att betalningarna till staten inte får vara till förfång för bolaget, innebärande att hänsyn skall tas till sådana faktorer som rimlig soliditet, utdelningspolitik etc. med beaktande av bolagets långsiktiga utveckling. Resultatet av överläggningarna skall av bolaget

och banken gemensamt anmälas till regeringen. Kan bolaget och banken inte enas om betalningens storlek, skall de olika ståndpunkterna anges i anmälan. Regeringen beslutar om betalning och om beloppets storlek.

c) Bolagets styrelse skall verka för att en av regeringen föreslagen representant kommer att ingå i bolagets styrelse från ordinarie bolagsstämman 1978 och så länge någon del av lånet kvarstår ogulden. Om det framläggs förslag till bolagsstämman om val av styrelsesuppleanter, skall styrelsen verka för att antalet blir minst två och att en av suppleanterna utses enligt förslag av regeringen.

f) Så länge någon del av lånet kvarstår ogulden får bolaget inte utan regeringens medgivande överlåta för verksamheten väsentlig del av sina tillgångar.

Grunden för regeringens bedömning skall vara huruvida de bankmässiga förutsättningarna för lånets återbetalning väsentligen försämrats genom överlåtelsen. Till framställning om sådan överlåtelse skall fogas yttrande av Investeringsbanken.

g) Skulle bolaget träda i likvidation eller försättas i konkurs eller om förhandlingar om offentligt ackord inleds, skall staten äga bevaka och erhålla betalning för lånet jämte upplupen ränta i den mån likvidationsöverskott föreligger.

UHB har förklarat sig inte ha något att invända mot de föreslagna villkoren.

I ärendet har vidare inkommit skrivelser från de fackliga organisationerna vid Uddeholmskoncernen, Sveriges aktiesparares riksförbund m. fl.

Föredraganden

Målet för regionalpolitiken är att människor i olika landsdelar skall tillförsäkras sysselsättning och service samt en god miljö. Detta mål innefattar också ett ansvar för att strukturomvandlingen och den ekonomiska tillväxten sker på ett sådant sätt att de enskilda människornas trygghet värnas. Det är mot denna bakgrund mina ställningstaganden i det följande skall ses.

Uddeholms AB (UHB) har avgörande betydelse för sysselsättningen på åtskilliga orter i Värmlands län och dessutom på några orter i Uppsala län och Örebro län. Bolagets situation har utvecklats så att omfattande rationaliseringar och strukturförändringar är nödvändiga för att på nytt göra bolaget internationellt konkurrenskraftigt och lönsamt. Sysselsättningsläget på de berörda orterna är sådant att jag anser det vara av stort samhällsintresse att UHB kan genomföra nödvändiga förändringar av sin verksamhet i en balanserad takt. Ett lån med villkorlig återbetalningsskyldighet till UHB enligt det förslag som jag nyss har redogjort för skapar enligt min mening förutsättningar för detta. Jag förordar därför att UHB beviljas ett sådant lån på 600 milj. kr. på i huvudsak de nämnda villkoren. Det innebär bl. a. att staten kommer att tillförsäkras nödvändig insyn i verksamheten genom representation i

UHB:s styrelse. Det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare utformningen av villkoren. Om UHB beviljas lånet räknar jag med att bolaget inte utan företagsekonomiskt tvingande skäl varslar om uppsägning av personal innan de strukturfrågor som berör resp. ort kan överblickas.

För att det föreslagna lånet skall få avsedd effekt krävs vissa ändringar i skattelagstiftningen. Chefen för budgetdepartementet kommer inom kort att ta upp denna fråga.

Senare denna dag kommer jag att föreslå regeringen åtgärder för att underlätta och påskynda önskvärda strukturförändringar inom bl. a. specialstålindustrin (prop. 1977/78: 47). Åtgärderna kommer att beröra UHB:s verksamhet. Jag finner därför förslaget om en avstämning under våren 1978 av situationen i detta avseende för UHB vara välmotiverat.

Redan beslutade åtgärder inom UHB medför att antalet anställda under år 1977 kommer att minska med över 1 000 personer. Även om UHB får det föreslagna statliga lånet kommer sannolikt betydande personalförändringar att ske. Det är därför nödvändigt att göra kraftfulla regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser i de berörda kommunerna. Åtgärderna måste spela över ett brett register för att få tillräcklig verkningskraft. Jag vill i detta sammanhang nämna att jag senare denna dag kommer att behandla frågan om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling såvitt avser industridepartementets verksamhetsområde. Därvid kommer jag att ta upp frågan om ett regionalt investmentbolag för Värmland/Bergslagenregionen. Jag har också erfarit att UHB är berett att medverka i strävandena att finna nya sysselsättningsskapande projekt för de berörda orterna. Vidare har jag med tillfredsställelse noterat att länsstyrelsen i Värmlands län har tillkallat en särskild delegation med bred förankring för att förstärka och samordna insatserna på sysselsättningsområdet. När det gäller Söderfors vill jag erinra om den arbetsgrupp för bevakning av sysselsättningsfrågorna i norra Uppland som jag har tillkallat.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till Uddeholms AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

[18] **Beviljande av statliga investeringsgarantier.** Industrins investeringar i Sverige har från slutet av 1960-talet till år 1974 ökat snabbt. Ökningen har varit snabbare än i flertalet industriländer. Sedan år 1974 har dock en stagnation inträffat. Om kostnadsstegringarna för industrins investeringar i byggnader och maskiner räknas bort har investerings-

verksamheten i stort sett varit oförändrad åren 1975 och 1976. Investeringarna har dock hela tiden varit så stora att den industriella kapaciteten snabbt har byggts ut. Enligt 1975 års långtidsutredning behövs en årlig volymökning av industrins investeringar under andra hälften av 1970-talet på 5,5 à 6 % för att balansen i utrikeshandeln skulle kunna återställas till år 1980. Utvecklingen under år 1977 och utsikterna för år 1978 torde inte göra detta möjligt. I prop. 1977/78: 45 om inriktningen av den ekonomiska politiken har det aktuella läget redovisats närmare.

Av propositionen framgår bl. a. att den internationella uppgången som kom i gång under år 1976 inte blev tillräckligt stark för att investeringsaktiviteten skulle öka. Under år 1977 har den ekonomiska aktiviteten i Västeuropa mattats av. Tillväxten år 1978 beräknas bli relativt måttlig i flertalet OECD-länder utom Förenta Staterna.

Konjunkturinstitutet bedömer i årets höstrapport att industrins investeringar minskar med ca 14 % i volym i år och ca 11 % under år 1978. Denna utveckling är betydligt svagare än vad som bedömdes som sannolikt i våras. Anledningen anses främst vara att företagen mot bakgrund av den långsamma internationella konjunkturåterhämtningen, det svaga konkurrensläget, den stora lediga kapaciteten och den svaga finansiella ställningen inte har motiv och möjlighet att investera. Man bör dock hålla i minnet att även vid den nu förutsedda investeringsnivån industrins produktionskapacitet fortsätter att öka.

För att stimulera näringslivets investeringar har regeringen beslutat att helt frisläppa investeringsfonderna för konjunkturutjämning för byggnads- och maskininvesteringar i hela landet. För byggnadsinvesteringarna kommer fonderna att vara öppna t. o. m. mars 1979, medan sluttidpunkten för maskininvesteringarna har satts till den 31 december 1978. Förutom möjlighet att utnyttja investeringsfundsmedel till 100 % av investeringskostnaden mot tidigare maximalt 75 % av fondmedlen upp till 75 % av investeringskostnaden, har ett extra investeringsavdrag med 10 % införts. Dessutom har föreslagits att giltigheten för det 25-procentiga investeringsavdraget och det 10-procentiga investeringsbidraget för maskininvesteringar förlängs t. o. m. utgången av år 1978.

Nedjusteringen av företagens investeringsplaner innebär att en rad investeringsprojekt har skjutits på framtiden. I rådande efterfrågeläge har de inte bedömts vara företagsekonomiskt lönsamma. Företagen torde också på grund av lageruppyggnaden och en sviktande lönsamhet i många fall ha svårigheter att finansiera projekt som i och för sig kan bedömas som angelägna. Därtill kommer att kreditpolitiken av valutaskäl har varit stram. Även om finansieringen av industrins investeringar har varit prioriterad, har bankernas möjligheter till insatser för angelägna investeringsprojekt varit små, inte minst därför att vissa större

företag dragit ned likviditeten och utnyttjat tidigare givna kreditlöften för att finansiera löpande underskott i rörelsen.

Våren 1977 bedömdes det angeläget att företagen i det aktuella konjunkturläget stimulerades att tidigarelägga vissa investeringar. För att uppnå detta infördes ett system med statliga garantier för lån till angelägna industriprojekt. (Prop. 1976/77: 95, NU 1976/77: 35, rskr 1976/77: 279, SFS 1977: 387). Statliga garantier lämnas enligt systemet till företag för finansiering av investering i byggnader, maskiner eller liknande som avses öka företagets produktionskapacitet eller tillför företaget effektivare teknik. Garanti får lämnas intill 40 % av lånebeloppet. Kostnaden för investeringen skall dock överstiga 5 milj. kr. En förutsättning är också att en tidsplan för projektet ingår i underlaget för garantin. Garantisystemet administreras av statens industriverk.

En rad regler är förknippade med garantigivningen. Garanti får avse lån med 10 års löptid. Om särskilda skäl föreligger får högst 15 år medges. Säkerheter för lån skall tas i projektet. Lån med utnyttjande av statsgarantin får beviljas av affärsbank, sparbank, föreningsbank, bankägt finansieringsföretag som bedriver leasing samt Sveriges Investeringsbank AB. Eftersom det gäller att i minsta möjliga mån belasta företagets likviditet, beviljas garanti endast om anstånd med räntebetalning och amortering för lånet har medgivits under utbyggnadstiden, dock högst tre år. Garantiåtagandet omfattar även sådan upplupen ränta. I propositionen framhöll jag att särskilda möjligheter till avlyft borde öppnas via Investeringsbanken. Från bankens sida hade man förklarat sig villig att medverka till vissa låns avlyft och även öppna möjligheter till annuitetsbetalning av ränta och amorteringar. I detta sammanhang bör påpekas att vid tidpunkten för förslaget framläggande tillämpade riksbanken ett lånetak för bankernas utlåning. Statsgaranterade lån låg utanför lånetaket, vilket medförde att dessa lån inte belastade bankernas ramar för kreditgivning. Lånetaket ersattes den 1 april 1977 med en reglering av bankernas utlåning genom likviditetskvoter. De statsgaranterade lånen har i det systemet inte någon särställning.

En garantiram på 1 000 milj. kr. beviljades. I en första omgång avsågs projekt som sattes igång före utgången av augusti månad 1977. Riksdagen bemyndigade regeringen att förlänga systemet till årets slut, vilket också har skett (SFS 1977: 640).

Garantisystemet har ännu inte kommit att utnyttjas. Några projekt är aktuella, men inga beslut har ännu fattats av industriverket. Ofta har det varit möjligt att ordna finansieringen via de av industriverket administrerade kreditgarantierna för lån till hantverks- och industriföretag eller direkt via lån i Investeringsbanken. Den sjunkande investeringsviljan har också otvivelaktigt haft stor betydelse.

Den tid som nu kan överblickas när det gäller industrins investeringsutveckling sträcker sig in på andra halvåret 1978. Dessförinnan väntas

ingen snabb ökning av industrins investeringar i byggnader och maskiner. Eftersom investeringsviljan inom industrin fortfarande är svag och behöver stärkas, förordar jag att systemet med investeringsgarantier förlängs. Garanti bör sålunda kunna ges för investeringar som påbörjas före utgången av 1978. Statlig garanti bör oförändrat utgå med 40 % av det beviljade lånebeloppet.

I huvudsak bör nu gällande regler gälla även vid förlängningen men jag anser att vissa förenklingar bör införas för att göra systemet mer användbart och flexibelt utan att för den skull riskerna blir större vid garantigivningen. Lån bör sålunda i första hand avse investeringar enligt det tidigare beslutet, men bör också till en begränsad del kunna avse till projektet knutet behov av rörelsekapital. Det bör vidare vara möjligt men inte obligatoriskt att i det lånebelopp som ligger till grund för garanti kunna räkna in ränta under utbyggnadstiden. För att inte onödigt påfrestning av företagets likviditet skall uppkomma bör dock garanti beviljas endast om anstånd med avbetalningen av lånet under utbyggnadstiden till idrifttagandet beviljas, dock högst under tre år.

Annuitetsbetalningar av ränta och amorteringar bör kunna medges. Då situationen på kreditmarknaden synes ha lättat något i höst och då investeringar av de slag som här avses hör till de behov som enligt riksbankens direktiv till bankerna bör prioriteras kan utrymmet på kreditmarknaden enligt min mening i flertalet fall inte vara något hinder. Investeringsbanken har också genom riksdagsbeslut tidigare i år erhållit utökade upplåningsmöjligheter.

De ändringar som jag här förordat bör gälla för de garantier som lämnas fr. o. m. den 1 januari 1978.

Det bör även i fortsättningen ankomma på statens industriverk att pröva fråga om statlig garanti. I särskilda fall prövas fråga om sådan garanti av regeringen. För investeringsbelopp över 50 milj. kr. skall frågan alltid prövas av regeringen. Garantiramen beräknar jag oförändrad till 1 000 milj. kr. inkl. de garantier som lämnas under 1977.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att medge att statlig garanti till lån för investeringar får beviljas under år 1978 i enlighet med vad jag har förordat.

Bilaga 12

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27**Föredragande:** stadsrådet Mundebo**Anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78
såvitt avser statens allmänna fastighetsfond**

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETFOND

Reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond. Under posten reparations- och underhållskostnader m. m. har för denna delfond i staten för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1977/78 beräknats 10 000 000 kr.

Direktionen för karolinska sjukhuset

En del av sjukhusets lokaler har ett eftersatt underhåll och är i behov av modernisering. Reparationer av akuta fel har blivit omfattande. Här- till kommer betydande prisökningar. För den del av fastighetsdriften vartill direktionen beräknar medel under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond kommer att behövas 6 milj. kr. mot tidigare beräknade 4,4 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Vidare beräknar direktionen ett medelsbehov av ytterligare 10,5 milj. kr. för fastighetsunderhåll samt 1,8 milj. kr. för energibesparande åtgärder. För budgetåret 1977/78 beräknas således ökade reparations- och underhålls- kostnader av sammanlagt 13,9 milj. kr.

Föredraganden

De medel som för innevarande budgetår beräknats för reparations- och underhållskostnader under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond avser endast fastighetsunderhåll och sådana reparations- och översynsarbeten av drifanläggningarna m. m. som ej skall bekostas av i annat sammanhang anvisade driftmedel. Kostna- derna för ombyggnad och komplettering bestrids fr. o. m. budgetåret 1977/78 helt från det under femte huvudtiteln uppförda investerings- anslaget Utbyggande av karolinska sjukhuset.

För att möjliggöra en viss ökning av reparations- och underhållsarbetena m. m. redan under innevarande budgetår förordar jag att ytterligare 2 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget för budgetåret 1977/78.

Jag har av statsrådet Troedsson erfarit att det föreligger behov av förbättrade lokaler för den verksamhet som bedrivs av medicine doktorn Gertrud Lind vid den ortopedisk-kirurgiska kliniken. Inom ramen för de samlade resurser som nu står till förfogande för karolinska sjukhuset för underhålls- och investeringsverksamhet bör erforderliga åtgärder kunna inrymmas.

För att täcka kostnader för energibesparande åtgärder har medel anvisats på det under trettonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att i staten för statens allmänna fastighetsfond, karolinska sjukhusets delfond, under posten *Reparations- och underhållskostnader m. m.* för budgetåret 1977/78 beräkna ett belopp av ytterligare 2 000 000 kr.

Bilaga 13

Förteckning

över av regeringen hos riksdagen i prop. 1977/78: 25 begärda anslag på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78

DRIFTBUDGETEN

A. Egentliga statsutgifter

<i>II. Justitiedepartementet</i>		
G 5	Stöd till politiska partier, <i>förslagsanslag</i>	16 000 000
<i>III. Utrikesdepartementet</i>		
A 8	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	575 000
<i>IV. Försvarsdepartementet</i>		
H 9	FN-styrkors verksamhet utomlands, <i>reservationsanslag</i>	75 800 000
H 10	Övervakningskontingenten i Korea, <i>reservationsanslag</i>	1 420 000
<i>V. Socialdepartementet</i>		
E 16	Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar, <i>förslagsanslag</i>	439 000
J 5	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 900 000
<i>VI. Kommunikationsdepartementet</i>		
B 7	Bidrag till byggande av enskilda vägar, <i>reservationsanslag</i>	3 325 000
<i>VIII. Budgetdepartementet</i>		
B 7	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 000 000
<i>IX. Utbildningsdepartementet</i>		
B 11	Bidrag till Svenska riksteatern, <i>reservationsanslag</i>	6 796 000
B 12	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, <i>reservationsanslag</i>	13 821 000
B 30	Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio, <i>reservationsanslag</i>	400 000
D 9	Utbildning för kultur- och informationsyrken, <i>reservationsanslag</i>	5 670 000
D 51	Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan, <i>reservationsanslag</i>	18 098 000
D 52	Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor	9 994 000

D 53	Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan, <i>reservationsanslag</i>	12 324 000
E 15	Sveriges Utbildningsradio aktieföretag	1 638 000
G 8	Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m., <i>reservationsanslag</i>	200 000
<i>X. Jordbruksdepartementet</i>		
I 3	Bidrag till vissa organisationer i anledning av Riksförbundsbingo AB:s konkurs	1 650 000
<i>XII. Arbetsmarknadsdepartementet</i>		
B 3	Sysselsättningskapande åtgärder, <i>reservationsanslag</i>	160 100 000
C 1	Arbetsarkivstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	4 000 000
D 3	Åtgärder för invandrare, <i>reservationsanslag</i>	1 020 000
<i>XIII. Bostadsdepartementet</i>		
A 4	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 000 000
B 9	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, <i>reservationsanslag</i>	8 000 000
B 10	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, <i>reservationsanslag</i>	8 000 000
<i>XIV. Industridepartementet</i>		
A 3	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	22 800 000
B 9	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, <i>reservationsanslag</i>	2 000 000
B 20	Bidrag till AB Götaverken, <i>reservationsanslag</i>	60 000 000
B 21	Medelstillskott till förenade fabriksverken för överlåtelse av vissa tvätterier, <i>reservationsanslag</i>	42 620 000
E 10	Materialbidrag för energistudiecirklar m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 395 000
F 13	Energiforskning, <i>reservationsanslag</i>	7 000 000
Summa för driftbudgeten		487 985 000

KAPITALBUDGETEN

Kapitalinvestering

I. Statens affärsverksfonder

E. Förenade fabriksverken

2	Finansiering av stirlingprojektet	7 100 000
---	-----------------------------------	-----------

F. Statens vattenfallsverk

1	Kraftstationer m. m.	496 500 000
---	----------------------	-------------

G. Domänverket

	Industridepartementet	
2	Förvaltningsbyggnad för domänverket	3 000 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

	Industridepartementet	
17	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	150 000

IV. Statens utlåningsfonder

	Utrikesdepartementet	
1	Utrikesförvaltningens lånefond	2 000 000
	Utbildningsdepartementet	
5	Studiemedelsfonden	135 000 000
	Bostadsdepartementet	
14	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	8 000 000
	Industridepartementet	
15	Statens hantverks- och industrilånefond	30 000 000

V. Fonden för låneunderstöd

	Industridepartementet	
15	Lån till processutveckling i Ranstad	10 400 000
19	Lån till Uddeholms AB	600 000 000

Summa för kapitalbudgeten **1 292 150 000**

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	1
<i>Justitiedepartementet Bil. 1</i>	5
Stöd till politiska partier	5
Polishus m. m.	6
<i>Utrikesdepartementet Bil. 2</i>	9
Kommittéer m. m.	9
Utrikesförvaltningens lånefond	9
<i>Försvarsdepartementet Bil. 3</i>	11
FN-styrkors verksamhet utomlands	11
Övervakningskontingenten i Korea	12
<i>Socialdepartementet Bil. 4</i>	15
Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läke- medelsbiverkningar	15
Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.	17
<i>Kommunikationsdepartementet Bil. 5</i>	21
Lånegaranti till Rederi AB Gotland	21
Bidrag till byggande av enskilda vägar	22
Höjning av rörlig kredit till televerket	23
<i>Budgetdepartementet Bil. 6</i>	25
Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.	25
Inredning av byggnader för statlig förvaltning	26
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	30
<i>Utbildningsdepartementet Bil. 7</i>	37
Bidrag till Svenska riksteatern	37
Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	38
Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio	38
Utbildning för kultur- och informationsyrken	39
Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.	40
Vissa kostnader för utbildning och forskning inom högskolan ..	43
Kostnader för viss övertalig lärarpersonal vid högskolor	46
Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i hög- skolan	47
Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.	52
Sveriges Utbildningsradio aktiebolag	53
Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.	55
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhets- område	56
Studiemedelsfonden	58
<i>Jordbruksdepartementet Bil. 8</i>	59
Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.	59
Bidrag till vissa organisationer i anledning av Riksförbundsbingo AB:s konkurs	60
<i>Arbetsmarknadsdepartementet Bil. 9</i>	63
Arbetsmarknadsservice	63
Sysselsättningsskapande åtgärder	65
Stöd till lageruppbyggnad	69
Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	69

Arbetskyddsstyrelsen	71
Åtgärder för invandrare	72
<i>Bostadsdepartementet Bil. 10</i>	75
Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	75
Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	75
Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	76
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	77
<i>Industridepartementet Bil. 11</i>	79
Kommittéer m. m.	79
Företags- och branschfrämjande åtgärder	81
Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	81
Bidrag till AB Götaverken	82
Medelstillskott till förenade fabriksverken för överlåtelse av vissa tvätterier	85
Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet	88
Materialbidrag för energistudiecirklar m. m.	91
Energiforskning	93
Finansiering av stirlingprojektet	94
Bemyndigande att teckna borgen	100
Bemyndigande att lämna aktieägartillskott	102
Kraftstationer m. m.	103
Förvaltningsbyggnad för domänverket	116
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	117
Statens hantverks- och industrilånefond	118
Lån till processutveckling i Ranstad	120
Lån till Uddeholms AB	122
Beviljande av statliga investeringsgarantier	126
<i>Budgetdepartementet Bil. 12</i>	131
Reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond	131
<i>Förteckning över begärda anslag Bil. 13</i>	133